

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**BOŞANMIŞ BİREYLERDE ALGILANAN SOSYAL DESTEK, PSİKOLOJİK
ŞİDDET VE DEPRESYON DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AŞlı KANİZİ UYSAL

**Lefkoşa
Ocak-2023**

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**BOŞANMIŞ BİREYLERDE ALGILANAN SOSYAL DESTEK, PSİKOLOJİK
ŞİDDET VE DEPRESYON DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aslı KANİZİ UYSAL

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER**

**Lefkoşa
Ocak-2023**

Onay

Aslı KANIZI UYSAL tarafından hazırlanan “Boşanmış Bireylerde Algılanan Sosyal Destek, Psikolojik Şiddet ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı tez, kapsam ve nitelik açısından kalite standartlarına uygunluğu ile ilgili Klinik Psikoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak 24.06.2022 tarihinde kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Adı – Soyadı

İmza

Jüri Başkanı: Dr. Fahriye BAKIR

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Yasemin SORAKIN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER

Anabilim Dalı Başkanı Onayı

Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ

Anabilim Dalı Başkanı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Kemal Hüsnü Can Başer

Enstitü Müdürü

Etik İkelere Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Aşlı KANIZI UYSAL

24.12.2022

Teşekkür

Çalışmamda bana yön gösteren, destek ve emeklerini esirgemeyen, beni yüreklendiren tez danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Hande ÇELİKAY'a, Prof. Dr. Mehmet ÇAKICI'ya, Doç Dr. Meryem Karaaziz, hayatım boyunca beni destekleyen, haklarını asla ödeyemeyeceğim anneme, babama, kardeşlerime, eşim Mustafa Ozan Uysal'a, kızım Nil Deniz Uysal'a, ve benim bugünlere gelmemi sağlayan tüm hocalarım ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Ash KANIZI UYSAL

Özet

Boşanmış Bireylerde Algılanan Sosyal Destek, Psikolojik Şiddet ve Depresyon

Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Uysal Kanizi, Aşlı

Yüksek Lisans, Klinik Psikoloji Bilim Dalı

01.2023, 109 sayfa

Bu araştırmanın amacı boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda 400 boşanmış birey araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada sosyodemografik bilgi formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırma ölçekleri katılımcılara ‘Google Forms’ platformu üzerinden çevrimiçi bir şekilde uygulanmıştır. Bu araştırmanın temel araştırma sorusu boşanmış bireylerin algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet ve depresyon düzeyi değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek olduğundan esas alınmıştır. Araştırmaya 145’i kadın, 255’i erkek toplam 400 boşanmış birey dahil edilmiştir.

Araştırma sonuçları, boşanmış kadınların depresyon ve maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeylerinin, boşanmış erkeklere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca boşanmış erkeklerin algıladığı sosyal destek düzeyi, boşanmış kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Buna ek olarak, boşanmış bireylerin depresyon, algılanan sosyal destek ve maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada gelir durumu yüksek olan bireylerin, orta ve düşük gelire sahip olan bireylere göre daha düşük depresyona sahip olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, en yüksek depresyon düzeyinin orta gelir düzeyine sahip bireylerde ortaya çıktığı görülmektedir. Mevcut araştırmada düşük gelir düzeyine sahip olan bireylerin algılanan sosyal destek düzeyinin, orta ve yüksek gelir düzeyindeki katılımcıların algılanan sosyal destek düzeyine göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen diğer bir sonuç ise psikolojik şiddet düzeyinin gelir durumu yüksek olan boşanmış bireylerde daha düşük olarak görülmesidir.

Boşanma sürecinin sonrasında kadınların daha fazla depresif belirtiler gösterdiği ve daha yüksek düzeyde psikolojik şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. Bu bağlamda yapılacak önleme, müdahale ve etkililik çalışmalarında kadın örneklem grubuyla daha fazla çalışılması, benzer çalışmalarda niteliksel veri analizi yöntemlerinin kullanılması ve daha geniş bir örneklem grubu ile genellenebilirlik sınırının ortadan kaldırılabilceği önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: boşanma, algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet, depresyon

Abstract

Investigation of the Relationship Between Perceived Social Support, Psychological Violence and Depression Levels in Divorced Individuals

Ash KANIZI UYSAL

MSc, Department of Clinical Psychology

01.2023, 109 pages

The aim of this study is to examine the relationship between perceived social support, psychological violence and depression levels in divorced individuals. For this purpose, 400 divorced individuals were included in the study. Data were collected through the sociodemographic information form, the Multidimensional Scale of Perceived Social Support, the Scale of Psychological Violence in Close Relationships, and the Beck Depression Inventory. The research scales were applied to the participants online via the 'Google Forms' platform. The main research question of this study was to examine the relationship between the variables of perceived social support, psychological violence and depression level of divorced individuals. A total of 400 divorced individuals, 145 women and 255 men, were included in the study.

The results of the research show that the levels of depression and psychological violence that divorced women are exposed to are higher than those of divorced men. In addition, the perceived social support level of divorced men was found to be higher than that of divorced women. In addition, it was concluded that the depression, perceived social support and psychological violence levels of divorced individuals did not differ according to their education level. In the study, it was found that individuals with high income status have lower depression than individuals with middle and low income. However, it is seen that the highest level of depression occurs in individuals with middle income level. In the present study, it was determined that the perceived social support level of individuals with low-income level was lower than the level of perceived social support of middle- and high-income participants. Another result obtained within the scope of the research is that the level of psychological violence is lower in divorced individuals with high income.

It was determined that after the divorce process, women showed more depressive symptoms and were exposed to higher levels of psychological violence. In this context, it has been suggested that the limit of generalizability can be removed

with a larger sample group and to work more with female sample groups in prevention, intervention and effectiveness studies to be conducted, using qualitative data analysis methods in similar studies.

Keywords: *divorce, perceived social support, psychological violence, depression*

İçindekiler

Onay Sayfası	i
Etik İlkeler Uygunluk Beyanı.....	ii
Teşekkür	iii
Özet	iv
Abstract	vi
İçindekiler	viii
Tablolar Listesi	xi
Kısaltmalar	xiii

BÖLÜM I

Giriş.....	1
Problem Tanımı.....	2
Araştırmanın Amacı	6
Alt Amaçlar	6
Araştırmanın Önemi.....	7
Araştırmanın Sınırlılıkları	8
Tanımlar	8

BÖLÜM II

Kavramsal Temeller / Kuramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar	9
Romantik İlişkiler.....	9
Boşanma	11
Algılanan Sosyal Destek	14
Sosyal Destek Kaynakları.....	16
Sosyal Desteği Açıklayan Kuramlar	17
Temel Etki Modeli	17
Tampon Etki Modeli	18
İlişkisel Düzenleme Modeli	18
Şiddet Kavramı.....	20
Romantik İlişkilerde Şiddet.....	21
Fiziksel Şiddet.....	22
Psikolojik Şiddet	24
Dijital/Sanal Şiddet	26

Cinsel Şiddet	27
Şiddet Kavramında Kuramsal Yaklaşımlar	28
Sosyal Öğrenme Kuramı	28
Feminist Kuram.....	29
Bağlanma Kuramı	30
Şiddeti Etkileyen Etmenler ve Sonuçları.....	30
Depresyon Kavramı ve Tanımı	32
Depresyon Belirtileri	33
Depresyonun Nedenleri	34
Kalıtımsal Nedenler	34
Sosyal ve Kişisel Faktörler.....	35
Psikolojik Nedenler	35
İlgili Araştırmalar	36

BÖLÜM III

Yöntem.....	42
Araştırma Modeli	42
Evren ve Örneklem.....	42
Araştırma Yeri ve Zamanı.....	43
Veri Toplama Araçları	44
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	44
Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği	44
Beck Depresyon Envanteri	45
Verilerin Analizi ve Yorumlanması	46
Çalışma Planı.....	47

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar	49
Katılımcıların Bireysel Özelliklerine Göre Algılanan Sosyal Destek, Depresyon ve Psikolojik Şiddet Düzeylerinin Karşılaştırılması	49
Katılımcıların Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiler.....	56

Algılanan Sosyal Destek ve Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Değişkenlerinin Depresyon Düzeyini Yordama Durumu.....	57
---	----

BÖLÜM V

Tartışma	58
Katılımcıların Bireysel Özellikleri ile Algılanan Sosyal Destek, Depresyon ve Psikolojik Şiddet Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	58
Katılımcıların Beck Depresyon Envanteri, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği'nden Aldıkları Puanların İlişkisime İlişkin Bulguların Tartışılması.....	63
Algılanan Sosyal Destek ve Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Değişkenlerinin Depresyon Düzeyini Yordama Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması	65

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler.....	67
Sonuç.....	67
Öneriler.....	68
Araştırmacılara Öneriler	68
Uygulayıcılara Öneriler	68
Kurumlara Öneriler	69
Politikacılara Öneriler	70
Kaynakça.....	71
EKLER.....	84
EK-1. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	84
EK-2. Sosyodemografik Bilgi Formu.....	85
EK-3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği.....	86
EK-4. Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği	87
EK-5. Beck Depresyon Envanteri	88
EK-6. Etik Kurul İzni	89
EK-7. Özgeçmiş	90
EK-8. İntihal Raporu	93

Tablolar Listesi

	Sayfa
Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklere Göre Dağılımı	43
Tablo 2. Normallik Dağılımı Tablosu	46
Tablo 3. Tezin Çalışma Planı	47
Tablo 4. Algılanan Sosyal Destek ve Cinsiyet Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları	49
Tablo 5. Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Düzeyi ve Cinsiyet Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları	50
Tablo 6. Depresyon Düzeyi ve Cinsiyet Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları	50
Tablo 7. Depresyon ve Eğitim Durumu Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	51
Tablo 8. Algılanan Sosyal Destek ve Eğitim Durumu Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	51
Tablo 9. Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Düzeyi ve Eğitim Durumu Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	52
Tablo 10. Çocuk Durumu ve Depresyon Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	52
Tablo 11. Çocuk Durumu ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyi Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	53
Tablo 12. Çocuk Durumu ve Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Düzeyi Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	53

Tablo 13. Gelir Düzeyi ve Depresyon Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	54
Tablo 14. Gelir Düzeyi ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	54
Tablo 15. Gelir Düzeyi ve Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları	55
Tablo 16. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizi Bulguları	56
Tablo 17. Depresyon Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	57

Kısaltmalar

- ANOVA** : Analysis of Variances (varyans analizi)
- SPSS** : Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)

BÖLÜM I

Giriş

Evli çiftler ilişkilerini çoğunlukla karşılıklı sevgi, saygı, bağlılık, sadakat, güven ve hayat boyu mutluluk beklentileri üstüne kurmaktadır. Bu beklentilerin çeşitli nedenlerle karşılanamadığı durumlarda veya bu beklentiler üzerine kurulmayan (gözücü usulü, zorla evlendirmeler, beşik kertmesi, kaçırılma v.s.) evliliklerde evliliğin yasal olarak noktalanması ile ortaya çıkan olguya boşanma adı verilmektedir (Altuntaş, 2012). Boşanma hem resmi olarak ayrılan eşler hem de onların çocukları üzerinde kalıcı etkiler meydana getirebilmektedir. Boşanmanın sonrasında ayrılan bireylerde psikolojik sorunlar, yalnızlık hissi, aile ve çevre baskısı, ekonomik sorun, konut problemi, çocukların velayetine ilişkin paylaşım problemleri veya kendisine verilmemişse çocuklara özlem duyma gibi sıkıntılar gözlemlenmektedir (Arıkan, 1996). Bunların yanı sıra, benimsenmiş toplumsal cinsiyet rolleri, kadının ekonomik özgürlüğünün olmayışı ve boşanmış kadınlara yönelik önyargı ve tutumların kadınları damgalaması yönündeki yargılar, boşanmaların ötelenmesini dolayısıyla çatışmalı birlikteliklerin sürmesini beraberinde getirmektedir.

Boşanan kadınların birçoğu boşanma sebebi olarak eş şiddetini göstermektedir. Şiddet ancak sürekli uygulandığında ve başka etkenlerle bir araya geldiği zaman boşanma kararına etki etmektedir (Ersöz, 2011). Geleneksel toplum kaynaklı aile içi şiddet bir terbiye aracı olarak kullanılmaktadır. Bu durum aile içi şiddetin aile fertleri tarafından içselleştirilmesini sağlamakta ve bu olgunun mahrem bir konu olarak görülmesine sebep olmaktadır (Ünal, 2005).

Aile içi şiddet mağdurları ve şiddeti uygulayanlar hemen herkes olabilmektedir. Bu konuda gerek şiddet mağdurunun gerekse şiddet uygulayanın dili, dini, ırkı, eğitim veya sosyo-ekonomik düzeyi tek başına önemli bir fark oluşturmamaktadır. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de aile içi şiddet toplumsal düzeni tehdit eden sosyal bir sorundur. Yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar sonucunda dikkatler aile içi şiddet konusuna çekilmekte, konuya ilişkin yasal düzenlemelere gidilmekte, eğitim ve bilinçlenme ile aile yapısının güçlendirilmesine çalışılmaktadır.

Aile içi şiddet mağdurları bireylerde kaygı bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, yetersizlik ve değersizlik hisleri, gelecek romantik ilişkilerine yönelik olumsuz şemalar geliştirme gibi birçok psikopatoloji oluşabilmekte ya da

psikopatolojiye neden olabilecek unsurları geliştirebilmektedirler. Özellikle şiddet mağduru bireylerde hayattan daha az keyif alma, kronik yorgunluk, sürekli bitkinlik hissi, herhangi bir fiziksel nedene dayanmaksızın baş ya da mide ağrıları, eklem ağrıları gibi stresin veya psikolojik sıkıntıların neden olduğu somatik belirtiler görülebilmektedir (Valpied ve ark., 2020).

Şiddete maruz kalmış bireylerde bu psikopatolojilerin geliştirilmesinde, sürdürülmesinde ya da nüksünde çevresinden algıladığı sosyal desteğin koruyucu bir rolünün olduğu ifade edilebilir. Bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ya da hayatında var olan özel bir insan algıladıkları sosyal destek düzeyinin yüksek olması bireylerin şiddete maruz kaldığı ilişkisini bitirmesinde, bitmiş ilişkisine yönelik kendi benliğine yönelttiği olumsuz düşünceleri ya da zorlayıcı duyguları düzenleyebilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Li ve ark., 2020).

Problem Tanımı

Evlilik sürecinde çiftler arasında birtakım sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Eşlerin aralarındaki ilişkileri sürdürmelerinde yaşadıkları bazı olumsuzluklar sonucunda hukuki olarak paylaştıkları yaşamlarına son vermelerine boşanma adı verilmektedir. Boşanma olgusu boşanan iki kişiyi etkilediği kadar ailedeki bütün bireyleri ve özellikle de çocukları yakından etkileyebilmektedir (Ersöz, 2011). Boşanma süreci oldukça zorlu ve yıpratıcı bir süreç olabilir. Bu süreç boyunca eşler psikolojik olarak bazı problemlerle karşı karşıya gelebilirken, özellikle bu olgu boşanan eşleri etkilediği kadar çocuklar içinde zorlu bir süreç olmaktadır.

Boşanmış bireylerde farklı şekillerde duygusal sorunlar yaşayabilirler. Bunlar genellikle üzüntü, öfke ve suçluluk duyguları olarak karşımıza çıkmaktadır (Uşaklı, 2013). Yaşanan duygusal sorunların yanı sıra bireylerin yaşamlarının ileri ki dönemlerinde de farklı etkileri görülebilmektedir. Çünkü boşanma süreci çiftlerin hayatlarındaki bazı düzenlerin birtakım değişikliklere uğraması söz konusu olabilmektedir. Depresif bireylerde çökkünlük, sosyal ilişkilerden kaçınma, duygularını ifade etmekte ve duygularını anlamlandırmada zorluk yaşama gibi ifadeler çok sık rastlanmaktadır. Boşanma sürecinin öncesinde, boşanma sırasında ve sonrasında partnerler birbirlerine şiddet davranışları uygulayabilmektedirler:

Şiddet toplumsal yaşamın her alanında var olan bir sorun haline gelmektedir. Bireyler arası şiddet romantik ilişki içerisinde partnerlerin birbirlerine çoğu zaman güç

ve kontrolü sağlamak amacıyla, tehdit etmeden itme ve tokatlama ve hatta yaralama ve öldürmeye kadar gidebilen, psikolojik yıldırma, küfretme, kısıtlama ve duygusal baskı altına alma, fiziksel anlamda zarar verme, cinsel olarak isteği dışı dokunma ve zorla cinsel ilişkiye girme gibi daha pek çok tutum ve davranışları içeren eylemler olarak tanımlanmaktadır (Foshee ve ark. 1996; Lewis ve Fremouw 2001; Aslan ve ark., 2018). Romantik ilişkilerde şiddete yönelik yapılan araştırmalar Türkiye’de önceleri aile içi şiddete odaklanmıştır. Şiddete yönelik yapılan araştırmalar Türkiye’de 2000’ler sonrası ilgi görmeye başlamıştır (Dikmen, Özaydın, Dereli, Yılmaz, 2018). Yapılan çalışmalara göre üniversite dönemi hem romantik ilişkiyi deneyimleme hem de şiddete maruz kalabilme ihtimalinin en yüksek olduğu dönemlerden birisidir. Üniversiteye devam eden kadın ve erkek öğrencilerin %8-37’si fiziksel, %43-86’sı psikolojik ve %2-10’u cinsel şiddete uğradığını bildirmektedir (Aba, 2008; Murray ve Kardatzke, 2007).

Aile içinde baş gösteren şiddet unsuru, türü ne olursa olsun, mağdur üzerinde oluşturduğu psikolojik etkilerin yanı sıra tıbbi sonuçlar da doğurmaktadır. Kadına yönelik şiddetin kadın üzerinde oluşturduğu baskı neticesinde, şiddete maruz kalan kadın kendisine dayatılan bu ağır travma sebebi ile sırt ve baş ağrısının yanı sıra mide ve bağırsak sorunları yaşayabilmektedir. Ayrıca, birey üzerinde uygulanan fiziksel şiddet bireyin vücudunda ciddi yaralanmalara, doku zedelenmelerine ve şiddetin türüne göre ölümlere yol açabilmektedir (Page ve İnce, 2021). Cinsel şiddet konusunda ise, fiziksel olarak daha avantajlı olan güçlü erkeğin kadın üzerinde baskı kurması ve hatta cinsel birliktelik sırasında kadına şiddet uygulaması ve kadının bu konu ile ilgili olarak bir önlem almayışı şiddetin kadın üzerindeki etkilerini arttırabilmektedir (Gage ve Hutchinson, 2022). Ayrıca partner ile birlikte yaşanan cinsel birliktelikte söz konusu olabilen cinsel şiddetin bir sonucu olarak cinsel yolla bulaşan hastalıklarda artış gözlemlenebilir. Yine uygulanan cinsel şiddet, istenmeyen hamileliklere ve enfeksiyonlara yol açmakla birlikte kadın üzerinde olumsuz psikolojik etkiler bırakabilmektedir (Page ve İnce, 2021).

Kadına yönelik şiddet konusu KKTC toplumunda da yasal ve akademik çalışmalara konu olmuştur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin kurulması ile birlikte 15 Kasım 1983’te yürürlüğe giren Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası’nın 8. Maddesi olan “Herkes, hiçbir ayırım gözetmeksizin Anayasa ve Yasa önünde eşittir. Hiçbir kişi, aile, zümre veya sınıfa ayrıcalık tanınamaz” ve yine aynı yasanın 15.

Maddesinde belirtilen “herkes, hayat ve vücut bütünlüğü hakkına sahiptir” ve yine aynı yasanın 16. Maddesinin 1. Fıkrası olan “herkes, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahiptir” gibi maddeler ile hem vatandaşlarının temel hak ve özgürlüklerini cinsiyet gözetmeksizin korumakta hem de kişilerin hayat ve vücut bütünlüğü, özgürlük ve güvenlik gibi temel haklarını gözetmektedir.

KKTC anayasasında kadınlara ayrıcalık tanıyan bir kanun olmamakla birlikte, Anayasanın 49. Maddesinde kimsenin zorla çalıştırılmayacağı belirtilirken, yine aynı yasanın 50. Maddesinin 2. Fıkrası uyarınca “çocuklar, gençler, kadınlar ve bedensel ve ruhsal yetersizler çalışma koşulları bakımından özel olarak korunur” maddesi ile birlikte özel iş yasalarında düzenlemeler yaptırılmış ve anayasanın 45. Maddesinde belirtilen kişilerin sağlık hakkına paralel olarak kadınların hamilelik ve sağlık sorunlarında gerek devlet gerekse özel iş yerleri tarafınca ödenekli izin hakkını yürürlüğe koymuştur.

Kadına yönelik şiddet mağdurları ile ilgili olarak KKTC’de pek az dernek bulunmasına karşın, 1997 senesinde başkent Lefkoşa’da kurularak ülkede halen aktif olarak çalışan Kadından Yaşama Destek Derneği (KAYAD) ülkede yaşayan kadınların toplum içerisindeki statüsünü korumak ve güçlendirmeyi kendisine hedef almış ve “Çeşitlilik İçinde Birlik” vizyonu ile çalışmalarını sürdürmektedir (The Management Centre, 2011).

Yine kadına yönelik şiddet konusu ile ilgilenen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesine bağlı olarak 2014 senesinde kurulan Şiddeti Önleme ve Ayrımcılıkla Mücadele Şubesi ülkedeki her kişiyi, cinsiyetine, yaşına, cinsel yönelim ve tercihlerine karşı yapılan her türlü istismar ve şiddetten korumak ve bu bağlamda yapılan her türlü şiddeti önlemek amacı ile aktif olarak çalışmaktadır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2017).

Kadına yönelik şiddet ile mücadele kapsamında KKTC’de kadın sığınma evi 2010 senesinde tamamen toplumun yapmış olduğu bağışlarla kurulmuş olup, 2014 senesinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Sosyal Riskleri Önleme vakfı arasında imzalanan bir iş birliği protokolü ile daha verimli hale getirilmiştir. Ancak, kadın sığınma evi, 2017 Temmuz ayı içerisinde sığınma evine giden kadın sayısının az olması sebebi ile hizmete kapatılmış ve ihtiyaç doğrultusunda 2017 Eylül ayında yeniden hizmete girmiştir (Sosyal Hizmetler Dairesi, 2017). Lakin tüm ulusal ve

uluslararası çalışmalara rağmen kadına yönelik şiddetin tam anlamıyla engellenemediği yadsınamaz bir gerçektir. Ceylanlı ve Kanlı'nın (2020) yapmış olduğu araştırmada KKTC'de yaşanan kadın cinayetlerinin basındaki yansımaları incelenmiş ve ana akım ile alternatif gazete karşılaştırması yapılmıştır. Yapılan çalışmada 2014 ile 2018 yılları arasında Kuzey Kıbrıs basın organları arasından seçilmiş ana akım ve alternatif akım örneği olarak Kıbrıs ve Afrika gazeteleri araştırma kapsamında analiz edilmiştir. Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan bulgular, cinayetlerin aktarımında kullanılan temsillerin toplumsal cinsiyet temsilleri bağlamında eşit ve adil bir çerçeveden verilmediğini; kadına yönelik uygulanan şiddet olaylarının kullanılan dil ve temsillerle birlikte dolaylı olarak da olsa meşrulaştırılmaya çalışıldığını, bu bağlamda basının şiddet olayları ve çalışma kapsamında kadın cinayetlerine yönelik kitleye haber aktarımındaki tutumunun olumsuz olduğunu göstermektedir. Sarıca'nın (2011) yapmış olduğu araştırmada ise KKTC bulunan üniversite öğrencilerinin kadına yönelik şiddet algıları değerlendirilmiş ve kadın örneklem grubu kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasında birinci sorumlunun erkek olduğunu bildirmiştir.

Romantik ilişkilerde şiddeti deneyimlemenin pek çok fiziksel ve psikolojik risk ile ilişkili olduğu; depresif duygu durum, kaygı bozukluğu, öz kısıym davranışları, travma sonrası stres bozukluğu, alkol kullanım bozukluğu, madde kullanımı, sosyal ilişkilerde bozulmalar, akademik başarıda azalma, öfke kontrolünde zorlanmalar gibi kısa ve uzun vadeli sonuçları olabileceği bilinmektedir (Oswalt, Wyatt ve Ochoa, 2018). Mevcut tez çalışmasında bu psikopatolojilerden birisi olan depresyon ele alınmıştır.

Ataerkil bir toplum yapısına sahip olan Türkiye'de aile içi şiddete maruz kalmış kadınlar arasında yaygın olan ruh hastalıklarının ve maruz kaldıkları şiddetin ruh sağlığı sorunları açısından oluşturduğu riskler araştırmacılar tarafından rağbet gören bir konudur. Yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, Türkiye'de şiddet mağduru kadınlarda şiddet sonrası depresyon görülme sıklığı %47,6 iken, şiddet sonrası intihar etme eğilimi %17,9'dur. Bunun yanı sıra şiddet mağduru kadınların %63,8'inde ise şiddet sonrası TSSB bulgularına rastlanmıştır. Yine aynı çalışmanın verilerine göre kadının maruz kaldığı şiddetin türü ve süresi ile şiddet sonrası depresyon bulguları birbirleri ile paralel olarak artmakta veya azalmaktadır (Şahin, 2021).

Ayrıca yapılan tez çalışmasında kadına şiddet olgusu boşanma ile de ilişkilendirilmiştir. Buna göre, bin nüfus başına düşen boşanma sayısı “kaba boşanma hızı” adı verilmektedir. 2001’de kaba boşanma hızı binde 1,41 iken 2021’de binde 2,07’ye yükselmiştir. Bu oran 2019’da ise binde 1,9 olarak bulunmuştur. Son 20 senede kaba boşanma hızı yüzde 47 artış göstermiştir. Ayrıca diğer bir istatistiğe göre, boşanma sayısının evlilik sayısına oranı 2001’de yüzde 17 olarak tespit edilmiştir. Bu oran, 2001’de 100 evliliğe karşılık 17 boşanmanın meydana geldiğini göstermektedir. 2021 yılında ise bu oran yüzde 31’e çıkmıştır. 2021’de 100 evlilik yaşanırken 31 boşanmanın gerçekleştiği anlamına gelmektedir (Taşdemir, 2022). Bu istatistiklerden yola çıkarak günümüzde boşanma sayısı ve hızının arttığı ifade edilebilir. Tüzer (2013)’e göre; boşanma süreci olumsuz koşullar yaşanmasına rağmen bir kayıptır. Bu süreç sonrasında bireylerde şok, huzursuzluk, depresyon, şaşkınlık, panik, kaygı bozukluğu ve benzeri durumlar görülebilmektedir. Özellikle kadınlar, bu süreçte şiddete maruz kalabilirler ve yasal boşanma gerçekleşse dahi duygusal boşanma devam ettiği için çiftler arası gerilim uzun sürebilir. Tüzer, boşanma durumunun özellikle kadınları çeşitli şekillerde etkilediğini belirterek kadınların üçte birinin bu süreçte çevre tarafından baskıya maruz bırakıldıklarını ifade etmiştir. Ayrıca, boşanmış kişilere yönelik olumsuz yargıların bireylerde sıkıntı, utanç ve acı hissine sebebiyet vererek toplumdan izole olmalarına yola açabileceğini belirtmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan boşanmış kadınların kontrol edilmesi gerektiği düşüncesi, bu durumdaki kadınları “tehlikeli” kadın olarak algılayan önyargılarla kişilerin sosyal hayattan yalıtımı da önemli bir sorun olarak gözlenmektedir (Tüzer, 2013). Boşanma hızının artması da özellikle kadın bireylerin bu olumsuz yaşam koşulları ile daha çok baş etmeye çalıştığını göstermektedir.

Depresyon, çeşitli belirtileri olan çökkün ruh halidir. Çökkün ruh hallerine kişinin yaşamında karşılaşılan olumsuz deneyimlerine bağlı olarak uyku problemleri, yeme problemleri ya da fiziksel ağrılar gibi bedensel tepkilerle ortaya çıkan bir duygu durumudur. Kişinin depresif belirtileri yaşaması kendisi etkilediği kadar ailesini, yaşadığı çevreyi de yakından etkileyebilmektedir. Depresyonun farklı sebepleri bulunmaktadır. Fakat önemli etkenlerden biri ise aile ortamıdır. Ailesel nedenlerden dolayı, çevresindeki kişilerin depresif belirtiler göstermesi, ya da kişinin hayatında olumsuz deneyimlerle karşılaşması sonucu kişiler mutsuzluk, ümitsizlik ya da umutsuzluk gibi ruh hallerine geçiş yapabilmektedir (Saykan, 2016).

Ayrıca yapılan tez çalışması Covid-19 döneminde gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle Covid-19 döneminde araştırma değişkenlerine yönelik yapılan araştırmaların da sunulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Kourti ve arkadaşları (2021) yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemi sürecinde aile şiddetine yönelik sistematik bir gözden geçirme çalışması yapmışlardır. Kuzey Amerika, Avrupa, Asya-Pasifik Bölgesi, Afrika ve dünya çapındaki 32 çalışmanın ele alındığı bu araştırmada özellikle COVID-19 karantinasının ilk haftasında her ülkede aile içi şiddet vakalarında artış meydana geldiği bulunmuştur. Oginni ve arkadaşları (2021) yaptıkları çalışmada ise romantik ilişkilerde partner şiddetinin depresyon düzeyini yordayıcı bir etkiye sahip olduğunu raporlamış ve Covid-19 döneminde bireylerin depresyon ve anksiyete düzeylerinin artış gösterdiğini bildirmiştir. Glowacz ve arkadaşlarının (2021) Covid-19 bağlamında gerçekleştirdiği araştırmada ise depresyon ve aile içi şiddet düzeyi arasında anlamlı ilişkiye sahip olduğu gösterilmiştir.

Pandemiyle boşanan çiftler üzerine yapılan röportajlarda, konuya ilişkin somut örnekler verilmektedir. Nisan ayında İngiltere’de bir hayır kurumu tarafından yapılan araştırmada çiftlerin dörtte biri yaşanan salgın sürecinden dolayı baskı hissettiklerini belirtmiştir. Yine yaklaşık olarak çiftlerin dörtte biri eşlerini huzursuz edici olarak nitelendirmiş ve kadın katılımcıların bu durumdan daha fazla şikayetçi oldukları gözlenmiştir. Bu araştırmaya katılan kişilerin yüzde 8’i eşlerinden ayrılmayı düşündüğünü, yüzde 43’ü bu zorlayıcı süreçte eşleriyle birbirlerine daha çok yakınlık hissettiklerini belirtmişlerdir (Fleming, Franzese, 2021). Türkiye’de pandemi sürecinde boşanma istatistiklerine bakıldığında ise 2019 yılında evlenen çiftlerin sayısı 542 bin 314 iken 2020 ‘de %10,1 azalarak 487 bin 270 olmuştur. Bin nüfus başına düşen evlenme sayısını açıklayan kaba evlenme hızı 2020 yılında binde 5,84 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında boşanan çiftlerin sayısı 156 bin 587 iken 2020’de %13,8 azalarak 135 bin 22 olmuştur. 2020 yılında kaba boşanma hızı binde 1,62 olarak gerçekleşmiştir (TUIK, 2020). Pandeminin yıkıcı etkilerinin yoğun hissedildiği Temmuz ayında 2020 yılı Temmuz ayında boşanma sayısında bir önceki yıla göre artış görülmüştür. 2019 yılı Temmuz ayında boşanma sayısı 13 bin 555 iken %69,9 artarak 2020 yılı Temmuz ayında 23 bin 25 olmuştur. Bu istatistiklerden yola çıkarak pandemi döneminde boşanma hızının artış gösterdiği ifade edilebilir.

Tüm bu bilgiler ışığında yapılan tez çalışmasında da boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Gerçekleştirilen tez çalışmasının temel amacı boşanmış kişilerde algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın temel problem cümlesinin şu şekilde kurulmuştur:

- Boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet ve depresyon düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Alt Amaçlar

Algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet ve depresyon düzeyi değişkenlerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığının araştırılması ve algılanan sosyal destek ile maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyinin depresyon düzeyi üzerinde yordayıcı bir etkisinin olup olmadığını incelemek bu çalışmanın alt amaçlarındadır. Bu alt amaçlara yönelik kurulan araştırma problemleri ise şu şekildedir:

- Boşanmış bireylerin algılanan sosyal destek düzeyi demografik değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?
- Boşanmış bireylerin maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyi demografik değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?
- Boşanmış bireylerin maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyi demografik değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?
- Boşanmış bireylerin maruz kaldığı depresyon düzeyi demografik değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?
- Boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek ile maruz kaldığı psikolojik şiddetin depresyon düzeyleri üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet ve depresyon değişkenlerini boşanmış bireyler örneklem grubunda inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle yapılacak olan araştırmanın ilgili literatürü zenginleştireceği ve alana katkı sunacağı şeklinde düşünülmektedir. Buna ek olarak, boşanma sürecinde bireyler kendilerini ve çevrelerini yıpratıcı birçok olumsuz düşünce ve duygularla yüzleşmekte ve davranışlar gösterebilmektedir. Yapılan tez çalışması ile boşanma

sürecinde bulunan bireylerin içsel ve çevresel süreçlerine yönelik kuramsal açıklamalar yapılacak ve araştırma bulguları sunulacaktır. Buna bağlı olarak, boşanma sürecinde bireylerin yaşadığı olumsuz bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçlere yönelik çözüm önerilerinin getirilebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle yapılan araştırmanın dikkate değer olduğu şeklinde değerlendirilmektedir.

Şiddet kavramı yetişkinler arasında yaygınlaşmaya başladıktan sonra kavramsal çerçevede çalışmaların yürütülmesi, tekrarlanması ve anlaşılması üzerine de bazı zorlukları da beraberinde getirmiştir (Ismail, Berman ve Ward-Griffin, 2007). Literatürde yapılan çalışmalarda özellikle boşanmış bireylerin maruz kaldığı fiziksel ve psikolojik şiddet ile ilgili birtakım eksiklikler olduğu gözlemlenmiştir (Jackson, 1999; Jennings ve ark., 2017; Lewis ve Fremouw, 2001). Yapılan araştırma ile bu eksikliklerin giderilmesine katkı verileceği düşünülmektedir.

Buna ek olarak, TÜİK (2022) verileri incelendiğinde boşanan çiftlerin sayısı 2021 yılında 136 bin 570 iken 2022 yılında 174 bin 850 olmuştur. Bu sayı boşanma durumunun gün geçtikçe hızlandığını göstermektedir. Boşanma sayısının artması ile birlikte boşanmanın yıkıcı etkilerine bireylerin daha fazla maruz kaldığı da ifade edilebilir. Mevcut tez çalışması ile bu yıkıcı etkilerin neler olabileceği tanımlanmış ve bireylerin psikolojik sağlıklarını iyileştirme açısından nasıl fayda sağlanacağına yönelik öneriler sunulmuştur. Bu bağlamda yapılan araştırmanın önemli olduğu şeklinde değerlendirilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1) Araştırma kapsamında elde edilen bulgular Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlandırılmıştır.
- 2) Yapılan araştırma 400 kişilik örneklem genişliği ile sınırlandırılmıştır.
- 3) Bu çalışma 2021-2022 güz döneminde toplanan veriler ile sınırlandırılmıştır.
- 4) Araştırma, 18 yaş üstü ve boşanmış olan bireyler ile sınırlandırılmıştır.
- 5) Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, nicel veri analizi yöntemleri ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Araştırma değişkenlerine yönelik tanımlamalar aşağıda gösterilmektedir.

Algılanan Sosyal Destek

Bireyin başkaları ile kuvvetli bağları olduğuna, başkalarından sevgi, saygı, bağlılık ve destek alacağına ilişkin bilişsel algılamasıdır (Xu ve ark. 2019).

Depresyon

Depresyon, sürekli bir üzüntü ve ilgi kaybına neden olan bir duygu durum bozukluğudur. Depresyon aynı zamanda majör depresif bozukluk veya klinik depresyon olarak da adlandırılır (Saykan, 2016).

Yakın İlişkilerde Psikolojik şiddet

şiddet davranışı, bilinçli bir şekilde eşyalara, insanlara ve diğer canlılara zarar verme eylemi kapsamında; vurma, yaralama, tehdit, kavga etmek, öfke patlamaları ve üzerinde silah bulundurmayı içeren davranışlardır (Ögel, Tarı ve Wke, 2006).

BÖLÜM II

Kavramsal Temeller / Kuramsal Temeller ve İlgili Araştırmalar

Romantik İlişkiler

Bireylerin romantik ilişki içine girebilmesi, ilişkiyi sürdürebilmesi psikososyal gelişimin önemli aşamalarındandır. Romantik ilişkiler gelişimsel olarak ergenlik döneminde başlayan ve yetişkinlik döneminde Erikson'un yakınlığa karşı soyutlanma dönemi bağlamında çok yoğun bir şekilde yaşanmasına kadar uzanmaktadır (Seiffge-Krenke, 2003). Bir başka tanıma göre romantik ilişkiler aşk bağı ile birbirine bağlı olan iki kişi kişinin de onayı ile cinsel birlikteliği de barındıran ilişkideki diğer kişiye yönelik tutku ve çekiciliği içeren ilişkilene olarak tanımlanmaktadır (Fuhrman, Flannagan ve Matamoros, 2009).

Romantik ilişkiler, duygusal yakınlık kurma ihtiyacını karşılama, birbirine bağlı olma ve kendi ve partneri ile ilgili özel duyumsamalar, davranışlar paylaşma durumudur. Bu ilişkiler duygusal karşılıklık içerir, bakım, koruma, fiziksel temas, birlikte olma, aşk, hoşlanma gibi davranışları içerir. Aynı zamanda romantik birliktelik içinde olan bireyler; hikayelerini, deneyimlerini, duygusal, davranışsal özelliklerini yansıttığı güvenli alan bulma ihtiyacına da karşılık vermektedir (Gómez-López ve ark., 2019).

Romantik ilişki denildiğinde akla ilk aşk kelimesi gelmektedir ancak romantik ilişki bağlanma sürecinden, destek olmak ve yakınlık hissetmekten ya da aittikten bağımsız düşünülemez (Terzi ve Özbay, 2016). Hayatın her aşamasında topluluk içinde yaşamını sürdüren ve kimliğinin anlamını bile ötesinin tanımı üzerinden yapan bireylerin sağlıklı ve işlevsel romantik ilişki içinde bulunabilmeleri yaşam kalitesi, içinde bulunduğu durumdan memnuniyetleri ve kendini güvende ve huzurlu hissetmelerinde etkili olan önemli bir faktördür (Gizir, 2012). Sağlıklı ve sürdürülebilir romantik ilişkiler; güç ve kontrol ile değil eşitlik ve saygıya dayanmaktadır. Sağlıklı romantik ilişkilerde partnerler sorumluluğu ve gücü paylaşabilir olmalı, dürüst bir şekilde açık iletişim kurabilmeli, tehditkâr davranışların aksine güven ve destekleyici davranışlar sergileyerek, yakın, samimi ve derin bağlar kurabilmektedir. Özellikle genç yetişkinlik döneminde ilişki kurabilmek sağlıklı birey olmak ve yaşam doyumunu ile bağdaştırılmış ihtiyaç olduğundan dolayı bireyin kendi duygu, düşünce ve ideallerini bir diğeri ile paylaşma olanağı tanıdığı için, romantik

ilişki tutumları bireyler hakkında bize bilgi sunar (Morgan,2009) Yaşamın önemli bir parçası olan romantik ilişkiler ve romantik yakınlık kurabilmek, özellikle beliren yetişkinlik döneminde (ergenlik ile yetişkinlik arası dönem) kimlik keşfinin bir parçası olarak görülmektedir (Ercan ve Eryılmaz, 2011) Genç kadınlar ve genç erkeklerin, romantik ilişki arayışına girme ve sağlıklı ilişki davranışlarını deneyimleme ve duygusal olarak olgunlaşabilmeleri için beliren yetişkinlik dönemi, önemli bir dönemdir (Stover, 2008). Bu nedenle karşı cinsle arkadaşlık, yakın ilişkiler kurma üniversite öğrencilerinde ileride eş seçiminde büyük önem taşımaktadır (Weisskirch, 2017).

Romantik ilişkiler, yetişkin bireylerin ayrı olduklarında birbirlerini özlemeleri, yakınlık kurma ihtiyacının beslenmesini, romantik ilişkinin bir parçası olarak partneri için özel ve anlamlı şeyler yapmayı, iletişim kurmaktan keyif almayı ve tutku dolu bir fiziksel çekimi barındıran, iki kişilik duygusal bağlılık ve bağ kurma sürecidir (Hinde,1984). Davranışsal, bilişsel ve duygusal olarak yakınlık ve tutkulu bağlanmayı da içeren romantik ilişkilerde yetişkinler tıpkı bebeklik bağlanma sürecinde göz teması kurmak, yakınlığı istemek, dokunmayı beklemek gibi, karşılıklı olarak istek ve ihtiyaçlarının karşılanmasını, beklentilerinin anlaşılmasını isterler; rahatsızlık hissettiklerinde ya da duygusal ihtiyaçları karşılanmadığı durumlarda üzülebilir ya da ayrılık kaygısı yaşayabilirler (Shaver ve Mikulincer, 2014).

Genç yetişkinlik döneminde bireyler kimlik arayışından çıkıp yakınlık kurma ihtiyacı hissetmeye başlar (Erikson,1986). Böylece yalıtılmışlıktan ve benlik yitimi karmaşasından korunarak diğer insanlar ile yakın ve derinlikli ilişkiler kurmaya başlarlar. Beliren yetişkinlikte ekonomik bağımsızlık kurma deneyimleri ile romantik partnerlik kurma ihtiyaçları bir aradadır. Bu nedenle üniversite sürecinde karşı cinsle yakın ilişkiler ve partnerlik kurma, eş seçimi için önemli hale gelmiştir. Üniversite döneminde yapılan araştırmaların da gösterdiği gibi bu dönemde kurulan romantik ilişkilerde ortaya çıkabilecek sorunlar ileride evlilik döneminde ortaya çıkabilecek bazı sorunları yordamaktadır (Braithwaite, Delevi ve Fincham, 2010).

Romantik ilişkiyi başlatabilen ve sağlıklı bir şekilde devam ettirebilen bireyler üç temel gelişim görevini yerine getirebilmektedir; kimlik oluşturma, ilişki becerilerini geliştirme ve cinsel dürtüleriyle sağlıklı başa çıkabilme becerisi (Saraç ve ark., 2017). Ergenlik döneminde başlayan ve üniversite ve yetişkinlik sürecine kadar devam eden

romantik ilişkiler kurma süreci bireylerin psikososyal gelişimine katkı sağlamakta ve çiftlerin birbirine yapması gereken görevler dolayısıyla sorumluluk duygusunun gelişmesini desteklemektedir (Garcia ve Soriano, 2017). Romantik partner ilişkisi ile kişiler bir ilişki içinde bulunma, sevmeye sevilme, değer alma ve verme gibi pek çok psikolojik ihtiyacını da karşılamış olurlar. Ancak zaman zaman romantik ilişki içerisinde partnerler şiddete maruz kalabilmekte, saldırgan davranışlar ve partnerler arasında şiddet eylemleri görülebilmektedir. Üniversite sürecinde oluşmuş romantik partner ilişkilerin kişinin sosyal gelişimini ve sosyalleşmeyi artırıcı olduğu bir bakıma olumlu ve geliştirici yönleri bilinmekle birlikte (Hamamcı ve Esen-Çoban, 2010) zaman zaman bozucu ve zarar verici de olabildiği araştırmalarla desteklenmektedir. Romantik ilişki algısı kişilerin kendilerine, cinsiyete, aile ortamına, içinde doğup büyüdüğümüz eve ve coğrafyaya aslında kültüre göre değişmektedir (Bugay ve Çok, 2015).

Boşanma

Her geçen yüzyılda aile yapısında belirgin değişimler meydana gelmektedir. Aile yapısında gerçekleşen değişimler çocukları doğrudan etkilemektedir. Çocukların fiziksel, ruhsal, bilişsel, sosyal alanlarda sağlıklı gelişebilmeleri açısından aile faktörü oldukça önemlidir. Son yıllarda yapılan araştırmalarda boşanma oranlarının giderek artmakta olduğu görülmektedir. Boşanma, evliliğin yasal olarak sona ermesi demektir (Taubes, 2020).

Kişinin hayatında meydana gelen olağan dışı olaylar bir kırılmaya sebep olabilir ve bu olaylar travmatik yaşam deneyimleri olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu kapsamda boşanma olgusu kişinin hayatında önemli değişimlerden sayılmaktadır ve travmatik etkiye sebep olabilmektedir (Keskin,2013). Özellikle erken çocukluk döneminde yaşanan ayrılık, ölüm, göç, istismar gibi sarsıcı olayların, bir çocuğun geri kalan bütün ömrünü etkileyebilecek nitelikte olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda erken çocukluk döneminde yaşanan boşanma, bir ebeveynin evden ayrılması, farklı bir eve taşınma, anne ve babanın artık birlikte kalmayacak olması gibi pek çok faktör çocuğun ruh sağlığını travmatik olarak etkilemektedir (Huff ve ark., 2020)..

Boşanmanın nedenlerine dair uzun yıllardan bu yana birçok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda; son yıllarda, kadınların aktif olarak çalışma

hayatına girmesi, bireylerin eğitim seviyesinin yükselmesi, toplumsal ve ekonomik gelişmeler, günümüzde kadın haklarının önem kazanması, hukuki açıdan geçmişe göre boşanmanın çiftler için daha kolay hale getirilmesi sebebiyle boşanma oranlarında artışın görüldüğü düşünülmektedir (Aktaş ve Küçükkaragöz, 2018).

Elde edilen verilere göre en sık karşılaşılan nedenler; geçim sıkıntısı, sadakatsizlik, taraflardan birinin sorumluluklarını yerine getirmiyor oluşu, alkol ve madde kullanım bozuklukları, fiziksel şiddet, aşırı kıskançlık, tahrik edici davranışlar olarak görülmüştür (Kaplan ve diğerleri, 2018). Bunun yanı sıra kişilerin kendi olumsuz yaşam deneyimlerinden yola çıkarak benimsediği karakteristik özelliklerin evlilik hayatlarında da sorunlar ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Dolayısıyla kişilerin kendi bireysel özellikleri de boşanmanın sebebi olarak gösterilmektedir.

Boşanma hem ebeveynleri hem de çocuğu oldukça derinden etkileyen travmatik bir yaşam olayıdır. Hayatın içinde süregelen düzenin tümüyle değişmesi sonucu, boşanma sonrası adaptasyon aile içindeki her birey için zorlayıcıdır. Boşanma, aile birliğinin yasal olarak sonlanması demektir. Kanunlar kapsamında kurulmuş olan resmi bir evliliğin kanunlar kapsamında tamamen sona erdirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Sosyolojik olarak ele alınacak olursa, çiftler arasında duygusal, cinsel ve yasal birlikteliğin sonlandırılması şeklinde açıklanabilir. Tarafların isteyerek ve karşılıklı anlaşarak sonlandırma kararı alınan evliliklerde bile yeni sürece uyumlanma aşamasında taraflar birçok psikolojik sıkıntı ile karşılaşabilir. Boşanma sonrası adaptasyon sürecinde kişiler hiç şüphesiz pek çok can sıkıcı zorluklar ile karşılaşır. Bu zorluklar kişilerde kaygı bozukluğu, stres, depresyon gibi psikolojik sonuçlara yol açabilir (Barth, 2020).

Eşler arasındaki bağı hem hukuksal hem fiilen sona ermesi durumu bireylerin hayat çizgisinde bir kırılmaya neden olmaktadır. Boşanma çocuk için olduğu kadar aynı zamanda çiftler için de baş edilmesi güç sonuçlara sebep olabilir. Evlerin ayrılması, ekonomik sorunlar, toplum baskısı, çocuk temelli karşılaşılabilecek güçlükler ebeveynler için baş edilmesi güç problemlerdendir. Bu problemlerin yanı sıra, ruhsal açıdan, yalnız hissetme, dışlanmış hissetme, suçlu veya kurban gibi hissetme, evliliği sürdürmemiş olmanın verdiği başarısızlık düşünceleri kişilerde psikolojik hasarlara da sebep olabilmektedir. Boşanma sonrasında her iki tarafın da hem arkadaş çevreleri ile olan ilişkilerini hem de aileleri ile olan ilişkilerini yeniden

düzenlenmeleri gerekebilir. Toplumda her ne kadar, boşanma olgusu giderek artsa da ve yaygınlaşsa da hala boşanmış bireyler diğer kişilere göre başarısız olarak görülebilmektedir (Tomlinson ve ark., 2022).

Boşanmış bireyler de özellikle evli akranlarıyla çok sık iletişime geçmekten imtina etmektedirler. Bunun sebebi, kendilerini yalnız hissetme, yargılanma endişesi, kendilerini başarısız olarak görme eğilimi, mutsuz hissetme, kıskançlık gibi duygu durumlarıdır. Bu durumun akabinde bireyler üzerindeki baskı artar ve kendilerini izole etme ihtiyacı içine girerler. Zaten zorlu bir sürecin içinde olan kişiler izolasyon ile birlikte ihtiyaç duydukları sosyal desteği de alamadıkları zamanlarda ruhsal sorunlar baş göstermeye başlar. Bu ruhsal problemlerin en başında depresyon gelmektedir. Boşanmış kişiler, hayattan keyif almama, eskiden ilgilerini çeken aktivitelere karşı ilgisiz ve duyarsız olma, iştah kaybı, uyku sorunları, öz bakım ihmali ve hatta kendine zarar verme gibi patolojik bulgular ile karşı karşıya kalabildikleri görülmektedir (Colen ve Pereira, 2019).

Hiç şüphesiz ki bireyler, evlenirken akıllarında boşanmak düşüncesini getirmemektedir. Birlikte bir çift olarak hayaller kurup gelecek planları yapıyorlardı. Bu kişilerin geleceğe dair güven umut ve hayata karşı da bağlılıklarını besleyen önemli etkenlerdendi. Evlilik birliğinin yıkılması ile birlikte hayal kırıklığı, geleceğe dair beklentilerin, hayata karşı motivasyonun ve yaşamadaki güven unsurunun sarsılması kaçınılmaz bir sonuç olarak düşünülebilir. İlk uyum sürecinde hissedilen, yalnızlık, başarısızlık, çaresizlik, suçluluk vb. duygular fark edildiğine kişilerin gerekli desteği doğru kaynaklardan alabilmesi çok önemlidir. Patolojik bir semptom oluşmasını beklemeden profesyonel ruh sağlığı çalışanlarından destek almak mühimdir. Yakın çevreden gerekli sosyal yardımın alınması bireyi yeniden hayata bağlayıp gelecek için olumlu düşünceler içerisine sokabilmektedir (Azari ve Mehrabizadeh Honarmand, 2021).

Yapılan araştırmalarda, boşanması sonrası kadınların karşılaştığı zorluklar arasında, kaygılar, çocukların geleceğine yönelik korkular, sosyal hayata yeniden uyumlanmakta güçlük, depresyon gösterilmektedir. Ancak bu bulgular, ekonomik özgürlüğe sahip olan ve ekonomik özgürlüğe sahip olmayan kadınlar arasında farklılıklar göstermektedir. Özellikle Türk toplumun da boşanmış kadınlar aileleri tarafından daha fazla kontrole ve baskıya maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

Boşanma sonrası erkekler de tıpkı kadınlar gibi benzer zorluklar ile mücadele etmektedirler. Boşanma sonrası erkekler maddi ve manevi sorunlar ile karşılaşabilmektedir. Ödenmesi gereken nafakalar ve çocuğun bakımı için gerekli finansal kaynakların fazlalığı erkeğin kendi hayatını idame ettirebilmesini zorlaştırabilmektedir. Ayrıca çocuklu çiftlerin boşanmasından sonra yeni düzenin sağlıklı ve en kısa sürede oluşturulabilmesi boşanan bireyler kadar en az onların çocuklarının ruh sağlığı için de gereklidir. Bu sürecin içinde eğer çocuk var ise, bir ruh sağlığı uzmanından gerekli desteğin alınması, yeni hayata adaptasyon süresinde hem kişileri hem de çocukları daha olumlu anlamda etkileyebilmektedir (Kılıçarslan ve Şahan, 2021).

Algılanan Sosyal Destek

Literatür tarandığında sosyal destek kavramını açıklamaya çalışan çok sayıda teorinin varlığı görülmektedir. Fakat sosyal desteğin çok boyutlu yapısından dolayı tek bir tanımından bahsetmek mümkün değildir (Sarason ve Sarason, 2009). Sosyal destek, bireylerin stresli durumlar karşısında çevresinden gördüğü maddi ya da manevi yardımların tümüdür (Eker ve Arkar, 1995).

Literatürde “algılanan” ve “alınan” olmak üzere ikiye ayrılan sosyal desteğin ölçümüne yönelik çalışmalar değerlendirildiğinde sosyal desteği ölçerken algılanmış sosyal desteğin yeterli olması ya da gereksinim duyulduğunda uygun desteğin alınmasına olanak sunduğunu göstermektedir (Sürücü, 2005). Bu nedenle sosyal destek üzerine yapılan son yıllardaki çalışmalar “algılanan sosyal destek” kavramı üzerinde durmaktadır (Yamaç, 2009). Öz tatmini içeren algılanan sosyal destek; bireyin başkaları ile kuvvetli bağları olduğuna, başkalarından sevgi, saygı, bağlılık ve destek alacağına ilişkin bilişsel algılamasıdır. Bu destek biçimi bireyin destekleyici etkileşimleri yorumlama, bağlı olduğu bireylere ve sosyal ağlara yönelik kişisel anlamlar vermeye yönelik öznel değerlendirmedir (Kef, 1997; Fırat, 2015; Xu ve ark. 2019). Bu noktada yaşam içerisinde kurulan bağların güvenilir olup olmaması ve başkalarının sağladığı desteğin ölçüsü de bu izlenim ve algılar üzerinde önemli olmaktadır (Oktan, 2005).

Yapılan çalışmalar psikopatoloji oluşumu ve sağlık durumu üzerinde “algılanan sosyal desteğin” daha iyi bir öncü olduğunu belirtmektedir (Yamaç, 2009). Farklı bir çalışma sonucunda da algılanan sosyal desteğin mükemmeliyetçilik ve

depresyon arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini göstermektedir (Sherry ve ark., 2008). Bu nedenle, bu çalışmada, sosyal desteğin niteliği ve gücünün bireyin psikolojik iyi oluşu üzerinde daha fazla etkiye sahip olduğu için algılanan sosyal destek kullanılmıştır.

Algılanan sosyal destek, kişilik özellikleri, psikolojik durumları ve tutumları da dahil olmak üzere birçok faktörden etkilenmektedir. Ancak zamanla ve belli ilişkilere yönelik kararlı kalmaktadır (Wang ve ark., 2018).

Uyumsuz mükemmeliyetçiliğe sahip olmak algılanan sosyal destek üzerinde olumsuz ve doğrudan bir etkiye sahip olmaktadır. Bu noktada uyumsuz mükemmeliyetçi bireyler sosyal destek düzeylerini düşük algılayabilmekte ya da öznel sosyal kopukluk üzerinden bireyler sosyal desteklerinin kendilerinden uzaklaştığı hissine kapılmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal olarak öngörülen mükemmeliyetçiliğin fizyolojik hastalıkların üzerinde de etkisi olduğu ve algılanan sosyal desteğin de aracılık rolünün bulunduğu tespit edilmektedir (Molnar ve ark., 2012). Sosyal açıdan kendine dönük olan mükemmeliyetçi bireylerin algılanan sosyal destek düzeyi düşmekte ve bu durum da onların fizyolojik sağlıklarını negatif etkilemektedir. Bu sonuçların sosyal olarak öngörülen mükemmeliyetçi bireylerin reddedilme ve sosyal değerlendirmeye karşı aşırı duyarlılığından kaynaklandığı belirtilmektedir (Flett ve ark., 1997).

Mükemmeliyetçilik sosyal kopukluk modeli üzerinden mükemmeliyetçilik ve algılanan destek rolünü araştıran ilk çalışma Sherry ve arkadaşları (2008) tarafından ortaya koyulmuştur. Bu çalışma doğrultusunda algılanan sosyal desteğin, üniversite öğrencileri arasında kısmen sosyal olarak öngörülen mükemmeliyetçilik ile depresif semptomlar arasındaki ilişkiye aracılık ettiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte mükemmeliyetçi kişilik örüntüsü gösteren bireylerin sosyal desteği daha az algılama ve destek alma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum mükemmeliyetçi bireylerin kendilerinde olma eğiliminden kaynaklanan kusurlarını gizleme kaynaklı başkalarıyla sorunlarını paylaşmamasından kaynaklanabilmektedir. Bu nedenle, mükemmeliyetçiliğin daha az sosyal desteğe yol açabileceği bir mekanizmanın, mükemmeliyetçiliğin yarattığı kişilerarası sonuçlar olduğu; bunun da sosyal kopukluk ve algılanan destek eksikliği duygusu yarattığı savunulmaktadır.

Gerçekleştirilen diğer değerlendirmelerde sonucunda da mükemmeliyetçi kendini sunmanın bireyler arası davranışlarda olumsuz etki yarattığına ulaşılmıştır. Ayrıca neden olduğu sosyal kopukluk üzerinden algılanan sosyal desteğin azaldığını belirlenmiştir (Hewit ve ark., 2006).

Sosyal Destek Kaynakları

Stres ve olumsuz hallerde koruyucu olan sosyal desteğin pek çok kaynaktan sağlanabilmesi söz konusudur. Destek kaynaklarının destek çeşitleri üzerinde bulunan etkinliği ve verimliliği çerçevesinde destek kaynakları farklılık gösterebilmektedir. Stresle başa çıkmanın daha kolay hale gelmesi ise destek kaynaklarının sosyal destek türüne uygun şekilde kullanılması güvenlik duygusuyla öz yeterliliğe katkı sağlaması ile mümkün olmaktadır. Burada önemli olan nokta; sosyal desteğin algılanmasıyla kişinin fizyolojik ve psikolojik sağlığa sağladığı faydada desteğin kaynağıdır (Cohen ve Wills, 1985). Çalışmalar niteliği ve niceliği yüksek sosyal destek kaynaklarına sahip bireylerin, daha iyimser ve problem çözme ile karar verme becerilerinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Kumpasoğlu, 2019).

Aileden alınan sosyal destek, diğer destek kaynaklarına oranla daha farklı yaşanmakta ve zaman içerisinde daha istikrarlı olmaktadır (Dahlem ve ark., 1991). Bu destek biçimi özellikle duygusal ve çevresel uyum için önemli olmaktadır (Zimet ve ark., 1988). Sosyal ilişkilerin başlangıcı olan aile kaynağının etkisi ergenlik dönemiyle birlikte azalmaktadır. Bu dönemde bireyler sosyal destek kaynaklarını arkadaş ya da diğer önemli diğerlerine yönlendirmektedir (Helsen ve ark., 2000). Bu noktada arkadaşlar ve önemli diğerlerinden gelen destek birbirleriyle yüksek oranda ilişkili olmaktadır (Zimet ve ark., 1988). Aile, sosyal destek kaynaklarından en önemlisini oluşturmaktadır. Diğer kaynaklara göre aile, çocukluk döneminde başlaması kaynaklı bireyin yaşamı üzerinde daha etkili olmaktadır. Aile desteği; ebeveyn ve kardeşlerden elde edilmektedir. Özellikle ergenlik döneminde bireylerin ailelerinden çok akranları ile vakit geçirmesi ve akranlarına yönelmesi arkadaş kaynağının önemini arttırmaktadır (Helsen ve ark., 2000). Bu nedenle ergenlikte aile kaynağına ek olarak önemli bir sosyal destek kaynağı olan arkadaşlar eklenmektedir. Bu dönemde arkadaş kaynağı en önemli sosyal destek kaynağı olan ailenin etkisine denk gelmekte, bazı durumlarda daha fazla etkiye sahip olabilmektedir (Fırat, 2015). Aile desteğinden farklı olan bu destek kaynağı sosyal çatışmadan kaynaklanan psikolojik sorunları ve yaşamsal stresi azaltmada tampon etkisi göstermektedir (Lepore, 1992). Arkadaşlığın

eşit ve gönüllü ilişkilere dayanması kaynaklı arkadaşlardan alınan destek aileden farklıdır (Kumpasoğlu, 2019).

Sosyal destek türleri ifade edilirken farklı yaklaşımlar ile karşı karşıya kalınmaktadır. Cohen ve Wills (1985) sosyal desteğin türlerini kişilere sağlamış olduğu fayda doğrultusunda meydana getirilen sosyal destek kurumlarından hareketler açıklamıştır. Bunlar; duygusal, araçsal, bilgisayarlı, saygınlık desteği ve yaygın destek olmak üzere beş boyut üzerinden ifade edilmiştir.

Kişilerin değer verdiği kişiler ile iletişime geçerek değerli hissetmeleri sonucunda benlik saygılarının artması söz konusudur. Burada sosyal destek içerisinde *duygusal destek (emotional support)* önem arz etmektedir. Bu destek türü kişilere gösterilen alaka, şefkat, anlayış, empati ve kabul görme şeklinde ifade edilmektedir (Cutrona ve Suhr, 1992). Değerlilik desteği olarak da ifade edilen bu destek ile birey herhangi bir olumsuz durumlar ile başa çıkabileceğine ya da bireysel hatalarına rağmen kabul edileceği inancını edinmektedir (Cohen ve Wills, 1985). Bu inanç ile birlikte bireyin özgüveni ve sorunlar ile ilgilenmeye yönelik motivasyonu artış göstermektedir (Eliüşük, 2008).

Sosyal Desteği Açıklayan Kuramlar

Kişilerin fizyolojik ve psikolojik sağlığı ile sürekliliği üzerinde algılanan sosyal destek önem arz etmektedir. Cohen ve Wills (1985) tarafından sosyal desteğin fizyolojik ve psikolojik sağlık üzerinde yarattığı etkiyi açıklamaya yönelik iki farklı model önermesinde bulunmaktadır. Bu modeller ise “temel etki modeli” ve “tampon etki modeli” dir. Fakat ilerleyen senelerde söz konusu olan bu modellerin psikolojik sağlık üzerinden sık sık gözlenen etkilerden olan ilişkileri açıklamada yeterli olmadığı görülmüştür. Bu nedenle ilişkisel düzenleme modeli geliştirilmiştir.

Temel Etki Modeli

Temel etki modeli (main effect model) sosyal desteğin sağlık üzerinde yarattığı etkiyi açıklamaya uğraşan ilk model olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu model, sosyal destekle fizyolojik ve psikolojik sağlık arasında doğrudan bir ilişkinin var olduğunu öne sürmektedir. Aynı zamanda sosyal desteğin fizyolojik ve psikolojik iyi oluş üzerinde direkt etki yarattığını ifade eden tek modeldir (Başer, 2006).

Temel etki modeline göre de sosyal destek olumsuz yaşam olayları ve stresten bağımsız biçimde birey için her zaman yararlıdır. Yaşam içerisinde bireyler geniş

sosyal ağlar içerisinde yer almaktadır. Bu noktada sosyal ağlardaki başkaları ile olan etkileşim bireylerin hastalıklara yol açabilecek olumsuz durumlardan kaçınmasını sağlamaktadır. Bu nedenle de fizyolojik ve psikolojik iyi oluş üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. (Cohen ve Wills, 1985).

Tampon Etki Modeli

Günlük hayatta karşı karşıya kalınan zorluklar ile başa çıkma stratejisi olarak sosyal desteğin hizmet sunması söz konusudur (Duru, 2008). Sosyal desteğin başa çıkma stratejisi olan rolüne yönelik ilginin 1970'li yılların ortalarından itibaren arttığı görülmektedir (Zimet ve ark., 1988).

Yüksek düzeyde stres yaşayan ancak yüksek düzeyde sosyal desteğe sahip olan bireylerin, yüksek ya da düşük düzeyde stres yaşayan ve sosyal desteği düşük olan bireylere oranla daha başarılı biçimde sorunlar ile başa çıkabildikleri belirlenmiştir (Yıldırım, 1998). Araştırmacılar tampon etkisi kuramını geliştirerek sosyal destek araştırmalarında yaygın olarak kullanmaktadır. Bunun üzerinden sosyal destekle ilgili yapılan araştırmaların çoğu, sosyal desteğin psikolojik iyi oluş ile bağlantısının stres tamponlamasını yansıttığı varsayımına dayanmaktadır. Stresli yaşam olayları ile karşılaşan bireylerin çoğunun ilk dayanaklarının yakın sosyal çevreleri olduğunu bildirmişlerdir (Annagür, 2008). Temel etki modelinin tersi biçiminde bu model stres durumunu her koşulda kabul etmekte ve göz ardı etmemektedir. Sosyal destek sadece stresin varlığını en aza indirmek için kullanılmaktadır (Ceyhan ve Ceyhan, 2008).

İlişkisel Düzenleme Modeli

İlişkisel düzenleme modelinde, bireyler olayların etkilerini, davranışlarını ve düşüncelerini öncelikle sosyal etkileşim yoluyla düzenlemektedir (referans). Tampon etkisi modelinden farklı olarak sosyal etkileşimde stresli yaşam olayı gerekli olmamaktadır. Bu modelde algılanan desteğin öncelikle destekleyici olduğu ve bireyin destekleyici olanla büyük ölçüde keyif aldığı varsaymaktadır. Bu doğrultuda sosyal etkileşimlerden alınan destek nedeniyle, alıcılar etkilerini, davranışlarını ve bilişlerini arzu edilenlere olumlu biçimde değiştirebilirler. Bu görüş doğrultusunda sosyal destek ve psikolojik sağlık arasındaki bağlantının sıradan ama etkili konuşmalardan ve ilişkisel olarak değerli başkaları ile paylaşılan etkinliklerden etkilendiğini savunmaktadır. Algılanan desteğin psikolojik iyi oluş üzerinden sürekli bir etkisinin stresi tamponlayan eylemlerden kaynaklandığı savunulmaktadır. Ancak bu açıklama, algılanan sosyal destek ve psikolojik sağlık arasında gözlenen temel etkileri

açıklamada yetersiz kalmaktadır. Bu noktada ilişkisel düzenleme modeli (relational regulation model), tampon etkisi modelinin öngördüğü etkilerin çoğunun elde edilmesinin sürekli olarak zor olması kaynaklı 30 yıllık bir araştırma sonrasında tümevarımsal olarak geliştirilmiştir. Modelin temel noktası algılanan sosyal desteğin ilişkisel bir yapı olmasıdır. Buna göre algılanan sosyal destek üzerinden sağlanan ilişkisel etkiler psikolojik sağlık ve iyi oluş üzerinde güçlü ve temel etkilere sahiptir (Lakey ve Orehek, 2011).

Bu model bireylerin bilişsel ve psikolojik sağlıklarını iyileştirmek için çeşitli ilişkilere katılımları yoluyla etkilerini düzenlemelerini sağlamaktadır (Marroquin, 2011). Ancak sosyal desteğin davranış, biliş ve psikoloji üzerinde olumlu bir etkisi olması için, sosyal kaynağın bireyin kendi için anlamlı görüp seçtiği olması gerekmektedir. Bu sayede bireyler, konuşma yoluyla destekleyici fikirler, etkileşimler ve paylaşımcı ilişkiler geliştirerek yaşam içerisindeki zorluklar ve olumsuz psikolojik durumlar ile başa çıkabilmektedir (Lakey ve Orehek, 2011; Rodwell ve Munro, 2013).

Bireyler algılanan sosyal destek etkilerini düzenleme gereksinimini gidermek için sosyal kaynaklarda değişiklikler yapabilmektedir. Sosyal kaynak birey için daha önce destekleyici olarak algılansa bile ilerleyen zamanlarda destekleyici bulmadığında destek elde etmek için farklı sosyal kaynağa geçiş yapabilmektedir. Diğer modellerden farklı olarak ilişkisel düzenleme modeli, sosyal desteklerin insanların konuşmaları, etkileşim ortaklarını ve etkinlikleri en iyi biçimde düzenlemek için değiştirilmesi kaynaklı dinamiktir. Bununla birlikte model bireylerin ilişkileri ve yarı ilişkilerinin tümünü içermektedir. Başka bir ifade ile bireylerin sosyal etkileşim ve ilişki kurduğu başkaları ile yaptığı faaliyetleri, sembolik sağlayıcıları, fikirler ve nesnelere olan yarı ilişkilerinin analizlerine de izin vermektedir. Bu özelliğiyle de model sosyal desteğin işlevi noktasında bir dizi yeni yordama yapmakta ve sosyal destek müdahalelerine yeni yaklaşımlar önermektedir. Bu nedenle modelde sosyal desteğin bireyler tarafından seçilmesi kaynaklı müdahalelerde ilişkisel düzenlemenin kullanılması daha etkili olacağı savunulmaktadır. Modelin öne sürdüğü biçimde bireylerin sosyal destek kaynakları ile olan ilişkileri anlamlı olduğunda sosyal destek müdahalelerinin de etkinliği daha büyük olmaktadır. Buna paralel olarak özellikle yüksek olumsuz etki, düşünce ya da davranışlar üzerinde kanıtlandığı gibi anksiyete veya genel psikolojik sıkıntıya sahip bireyler için de geçerli bir müdahale modeli olmaktadır (Lakey ve Orehek, 2011).

Özellikle ülkemizde toplum içerisinde kadınlar, sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak birçok stres verici unsurla karşı karşıya kalmaktadırlar (Kargın ve ark., 2021). Stres verici olaylarla başa çıkmayı sağlayan en önemli unsurlardan bir tanesi de bireyin çevresinden gördüğü sosyal destektir. Yüksek seviyede sosyal destek gören bireyler, stres verici olaylarla daha kolay başa çıkabilmektedirler (Alan ve ark., 2020). Kadınların toplum içerisinde daha fazla stres verici durumlarla karşı karşıya kalmasından dolayı çevrelerinden daha fazla sosyal destek alma zorunluluğunun ortaya çıktığı düşünülmektedir. Ayrıca OECD tarafından yapılan araştırmada 16 OECD ülkesi örnekleme dahil edilmiş ve bakım verenlerin genelinin kadın olduğu görülmüştür. Bu nedenle kadınların hem sosyal destek ihtiyacı açısından hem de sosyal destek veren açısından oranının erkeklerden fazla olduğunu göstermektedir (Colombo, Llena-Nozal, Mercier ve Tjadens, 2011).

Şiddet Kavramı

Şiddet, tarihsel perspektiften değerlendirildiğinde her dönemde karşımıza çıkan bir olgudur. Latince ‘violential’ sert ya da güç anlamına gelen kelimedenden türeyen şiddet kavramı, kötü muamele etmek ya da güç kullanmak anlamına gelmektedir (Danık, 2000).

Birey üzerinde ruhsal etkileri açıkça ölçülemeyen ve farklı biçimler de hissedilen baskılar şiddet olarak deneyimlenmektedir (Taşkırın ve Taşkırın, 2015). Şiddet içeren davranışlar, bilinçli bir şekilde eşyalara, insanlara ve diğer canlılara zarar verme eylemi kapsamında; vurma, yaralama, tehdit, kavga etmek, öfke patlamaları ve üzerinde silah bulundurmayı içeren davranışlardır (Ögel, Tarı ve Wke, 2006).

Dünya sağlık örgütü şiddetin üç türünden söz etmektedir. Bunlar; kendine yönelik zarar verme davranışları ve intihar olarak öz yönelimli, birbirinin hayatına tanıklık eden bireyler arası ya da aile içi, toplum içi deneyimlenme olarak kişiler arası ve son olarak bir toplum içerisinde sosyal, siyasal ve ekonomik olarak maruz kalınan şiddettir (WHO, 2002).

Şiddet olgusu zamana ve mekâna göre değişmektedir. Psikolojik olarak saldırganlık dürtüsü ile karakterize olan bu durum, toplumsallaşma süreci içerisinde öğrenilmektedir. İnsanın diğer davranışlarında olduğu gibi saldırganlık ve şiddete yönelik tutumu ya da bunun şiddete dönüşmesi, kişinin psikolojik ve toplumsal gelişiminin bir parçası olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle şiddetin bireysel olarak nasıl

algılandığı ve toplumsal olarak nasıl kabul görüldüğü önemli hale gelmektedir. Kabul gören şiddet meşrudur. Bu durum diğer pek çok ilişkilene biçiminde olduğu gibi romantik partner ilişkilerinde de karşımıza çıkmakta ve meşru olarak algılanmaktadır (Gamarel ve ark., 2022).

Bir davranışın şiddet olarak algılanmasında, karşı tarafa kasıtlı olarak zarar verme durumunun yanı sıra sosyo-kültürel olarak da davranışın şiddet ve saldırgan bir davranış olarak değerlendirilmesi önemli bir etkidir (Demir, 1997).

Sosyal bir varlık olan insanın hayat boyu kurduğu birçok ilişki ve etkileşim üzerinde sağlıklı ya da sağlıklı bir etki bırakabilir (Ayberk, Çelik, Tümkaya, 2010). İnsan ilişkilerinde şiddet, ilişkinin işlevsiz ve sağlıklı olması için bir etkidir. İnsan ilişkilerinin pek çoğunda gözlemlendiği gibi romantik ilişkilerinde de çatışmalar yaşanabilmektedir. Romantik flört ilişkisi içerisinde bulunan partnerler ilişki içerisinde yaşanan çatışmaları şiddet yoluyla çözmeye çalışabilirler (Atakay, 2014).

Romantik İlişkilerde Şiddet

Romantik ilişki denildiğinde ilk akla evli bireyler gelmektedir. Bu nedenle uzun zaman aile içinde kadına yönelik yapılan özellikle fiziksel şiddet araştırılmıştır (Follingstad ve Edmundson, 2010). Ancak romantik ilişki, flört, nişanlılık, birlikte yaşama gibi süreçleri de kapsamaktadır. Ayrıca şiddet denilince sadece kadına yönelik fiziksel şiddet düşünülmektedir, ilişki içerisinde erkeklerin maruz kaldığı şiddet ihmal edilmektedir. Buna ek olarak şiddetin yalnızca fiziksel şiddetle sınırlandırılmaması gerekmektedir.

Şiddete maruz kalma geleneksel yaklaşımların aksine sadece erkek tarafından kadına uygulanan değil, erkeklerin de maruz kaldığı bir durumdur (Dutton, 2009; Reidy, 2016). Starus (2008) tarafından yapılan bir araştırmada, erkek öğrencilerin %24,4'ü, kadın öğrencilerin %31,6'sı son 1 yıl içerisinde romantik ilişkilerinde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Şiddet uygulama ya da maruz kalma hem kadınlar hem de erkeklerde görülse bile kadınların şiddete uğrama ihtimali erkeklerle göre daha fazla olduğu bilinmektedir. Kadınların %15 ile %71'i yaşam boyu en az bir kere romantik partnerleri tarafından şiddete uğradığını bildirmiştir (Bailey, 2021). Şiddet eylemini uygulayanların %95'inden fazlası erkek, maruz kalanların %90'dan fazlası kadınlar ve çocuklar olduğu yapılan araştırmalar aracılığıyla görülmüştür

(Güner,2007). Miller'in (2019) yaptığı araştırmada her 4 kadından 1'i ve her 10 erkekten biri en az bir Şiddet türüne maruz kaldığını bildirmiştir.

Şiddete maruz kalma kısa süreli fiziksel yaralanma ve hatta ölüm gibi sonuçlara yol açmasının yanı sıra intihar düşünceleri ve girişimleri, özgüvenin azalması, olumsuz duygulanımla birlikte depresyon, kaygı bozuklukları, alkol ve madde kullanım bozukluğu, yeme bozuklukları gibi psikolojik zararlar vermekte ve kişi üzerinde uzun vadeli etki bırakmaktadır (Avşar-Baldan ve Akış, 2017; Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri [CDC], 2016).

Romantik ilişkide şiddet; devam eden ya da bitmiş olan ilişkinin sürdürüldüğü kişi tarafından (eş, eski eş ya da romantik partner) kişiye uygulanan fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik istismara maruz kalma şeklinde tanımlanmaktadır. Şiddet alanında yapılan ilk çalışmalara kadar şiddet, aile içinde kadına yönelik ve çocuk istismarı bağlamında araştırılmıştır (Makepeace,1981). 1980'li yıllarda araştırmacılar tarafından konu edinmeye başlanan Şiddet kavramı ile ilgili ilk çalışmaları Makepeace (1981) yapmıştır.

Şiddet kavramı yetişkinler arasında yaygınlaşmaya başladıktan sonra kavramsal çerçevede çalışmaların yürütülmesi, tekrarlanması ve anlaşılması üzerine de bazı zorlukları da beraberinde getirmiştir (Ismail, Berman ve Ward-Griffin, 2007).

Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddete maruz kalan partnerin bedeninde kalan izler şiddetin daha kolay ayırt edilmesini sağlamaktadır. Fiziksel şiddet barındıran davranışların bireylerde oluşturduğu zararın, diğer şiddet türlerine göre daha kolay fark edilir olmasındaki neden, kişinin bedeni üzerinde zararın değerlendirilmeye tabi tutulabilmesi ve gözle görülür olmasıdır (Ulucak, Gökulu ve Bilir, 2014). Bunların yanı sıra kişinin partnerine güç kullanmak amacıyla yapmış olduğu en hafif davranıştan yaralanma ve hatta ölüme kadar gidebildiği için, fiziksel şiddet en çok konuşulan ve gündeme gelen şiddet türüdür.

Fiziksel güç ve zorlanmaya dayalı, istenmeyen her türlü fiziksel eylem fiziksel şiddet içerisine girmekte ve kişinin canının acıması ve fiziksel olarak bedeninde iz yara ve oluşması gerekmemektedir. Kişinin onaylamadığı her temas biçimi fiziksel şiddettir (Lazarus ve ark., 2019).

Romantik ilişkilerde fiziksel şiddet, ısırma, tekmeleme, boğma, tokat atma, yakma, silah ile saldırma gibi fiziksel zarar verilebilen her türlü davranışı içermektedir (Foshee ve ark., 2007). İtme, dürtme, bir şeyler fırlatma, saçını çekme, vurma, tokatlama, yumruklama, tekmeleme ve öldürme fiziksel şiddet davranışları arasında sayılabilir (Özdere ve Kürtül, 2018). Bunların yanı sıra kol cimciklemek, hırpalamak, elini ayağını bağlamak, bedeninde sigara söndürmek, boğazını sıkma, kaynar su ya da kezzap gibi zarar verici maddeler ile yakmak, ucu keskin aletler ile bedenine zarar vermek gibi sağlık koşullarına ulaşmasına engel olan ve bedensel bütünlüğüne zarar veren her türlü davranış fiziksel şiddet davranışları içerisine girmektedir.

Ulusal ve uluslararası yapılan araştırmalar fiziksel şiddetin yaygınlığını bildirmektedir. Araştırmacılar için en açık ve kolay araştırılabilir olmasının yanı sıra en çok bilinen ve ilk rastlanan şiddet türü olan fiziksel şiddet romantik ilişkilerde yaşanan şiddette en görünür olan şiddet türüdür (Lazarus ve ark., 2019; Özdere ve Kürtül, 2018).

Niolon ve arkadaşlarının (2017) yaptığı araştırmaya göre ise Amerika’ da yetişkin kadınların %25’ i ve yetişkin erkeklerin %18’ i yaşamlarının bir döneminde partneri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılmıştır.

10 ülkede 24.000 kadın katılımcı ile Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan bir çalışmada kadın katılımcıların %13-61’i romantik partnerleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıklarını, %4-49’u ciddi bir fiziksel şiddete maruz kaldıklarını bildirmiştir. (DSÖ, 2012).

Türkiye’de şiddete dair yapılan araştırmalarda artmaktadır. Arslan ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada 240 katılımcının %21.6’sı şu an içinde buldukları ilişki içerisinde şiddete uğradıklarını bildirirken, %12.4’ü şiddet uyguladığını dile getirmiştir (Aslan ve ark., 2008).

Ülkemizde kadına yönelik şiddetten ölen kadınların anısına kurulan anıtsayac.com verilerine göre kadın cinayetleri oranları endişe verici bir şekilde şiddetin yoğunluğu ve sürekliliği artış göstermekte artış göstermektedir (<http://www.anitsayac.com/>). 2008’de elde edilen verilere göre şiddetten ölen kadın sayısı 66 iken 2021’de 414 kadın fiziksel şiddete maruz kalarak hayatlarını yitirmiştir (<http://www.anitsayac.com/>).

Psikolojik Şiddet

Romantik ilişkinin görülmeyen, bilinmeyen ama genellikle uzun vadede en çok zarar veren yüzü olan psikolojik/duygusal istismar bir diğer Şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Partnerlerden birinin diğer partneri izole etmesi, kontrol etmesi, fiziksel olmayan yollarla incitmesi olarak tanımlanmaktadır (Tolman,1989). Psikolojik Şiddet, bireyin suçlu hissetmesine, korku yaşamasına, öz güveninin azalmasına neden olacak tutumlar içeren ayrıca duygu ve davranışlarını kontrol altına alan söylem ve davranışlar bütünüdür. Şiddet türleri arasında ilk akla gelen fiziksel Şiddet olmasına rağmen en zor algılanan psikolojik Şiddet olarak tanımlanmaktadır (Nicedomus, Porter ve Dovenport, 2011). Murphy ve Hoover (1999), romantik ilişkilerde psikolojik istismarı zarar vermeye ve kontrol etmeye yönelik caydırıcı davranışların tamamı olarak tanımlamaktadırlar. Partnerlerden birinde korku duygusu uyandıracak, duygusal zarara yol açabilecek, kişinin kendini istismar eden partnerine bağımlılık durumunu artıracak, kontrol, aşağılama, düşmanca geri çekilme ve tehdit olarak ele alınmaktadır (Murphy ve Hoover, 1999).

Psikolojik şiddet, romantik ilişkinin görülmeyen yüzü olduğundan dolayı, diğer şiddet türlerine göre anlaşılması, tanımlanması ve araştırılması daha zor olmakla birlikte; partnerler şiddet uyguladıklarının ya da uygulandığının da farkında olmayabilirler. Bunun yanı sıra romantik ilişkilerde psikolojik şiddet oranlarının çok yüksek olduğu araştırmalarda da görülmektedir. Anlaşılması zor olmakla birlikte, uzun vadede etkileri daha tehlikeli olabilmektedir. Psikolojik şiddette partnerin fiziksel bütünlüğü zarar vermekten çok kişinin öz değerini tehdit etmek ve benlik saygısını düşürmek söz konusudur. (Smith ve Donnelly, 2001).

Yapılan araştırmalar psikolojik şiddetin en çok karşımıza çıkan şiddet türü olduğunu ve erkek ve kadın öğrencilerin %80-%90'ının kurban ve fail olduğunu göstermektedir (Kaukinen, 2014).

Romantik ilişki içerisinde baskı kurmak amacıyla partnerin duygularının ve duygusal ihtiyaçlarının sistematik olarak istismar edilmesi ve tehdit aracı olarak kullanılması psikolojik Şiddetin en görünür biçimidir (Offenhauer ve Buchalter, 2011).

Psikolojik Şiddet üç boyutta karşımıza çıkmaktadır; bunlar aşağılama/suçlu hissettirme, yalnızlaştırma/mahrum bırakma, tehdit/korkutmadır (Viejo Almanzor ve ark., 2020).

Yalnızlaştırma/mahrum bırakma davranışlarında kimlerle görüştiklerine karışmak, nereye, kimlerle ve ne giyinerek gittiğini kıskançlık söylemi altında kontrol etmeye çalışmak ve kısıtlamak, sosyal çevresinden olabildiğince izole etmek durumu oluşmaktadır. Tehdit/korkutmada ise; ilişki içerisinde yapılan davranışlar ile korkutmak (örneğin, kontrolsüz araba kullanmak ya da agresif davranışlar sergilemek) sevdiği hayvan, eşya, insanlara ya da kendisine zarar vermekle tehdit etmek davranışlarının tümü için geçerlidir (Neppl ve ark., 2019).

Başka bir tanım ile psikolojik Şiddet, karşı tarafı yok saymak amacıyla görmezden gelme, azarlama, küçümseme, aşağılama, tehdit etme (Offenhauer ve Buchalter, 2011); kıskanma, hareketlerini kısıtlama, kıyafetlerine, arkadaşlarına karışmak, eve giriş çıkış saatleri gibi davranışlarını kontrol altında tutma, aldatma (Coker ve ark., 2000); karşı tarafı sindirmek amacıyla öfke ve gerginliği boşaltma, incitme, üzme ya da cezalandırma gibi davranışları içerir.

Partnerinden bilgi saklamak, istek ve ihtiyaçlarını görmezden gelmek, ulaşım ve iletişim kullanma imkanlarını kısıtlamak, malvarlığına zarar verme ile tehdit etmek, çocuklarını öne sürmek ve kişisel hakkına girecek şekilde özel bilgilerini açığa çıkartmak da duygusal şiddet içerisinde girmektedir (Atakay, 2014).

Üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmalar hem kadın hem de erkek öğrencilerin sözel/duygusal şiddeti ve kontrol etme davranışlarını şiddet olarak görmediklerini ortaya koymaktadır (Ohnishi ve ark, 2011).

Kadınların psikolojik Şiddete maruz kalma ihtimali erkeklere oranla biraz daha fazla olmakla birlikte erkeklerin maruz kalma oranı da oldukça yüksektir. Üniversitede erkek öğrencilerin %56,4'ü, kadın öğrencilerin %64,6'sının psikolojik şiddete maruz kaldığını belirtmiştir (Bonomi ve ark., 2013).

Duygusal istismara maruz kalan bireylerde, depresyon, konsantre olmada güçlük, karar almada zorlanma, umutsuzluk, motivasyon düşüklüğü, öz saygıda ve öz güvende düşme ve kendini suçlama davranışları ortaya çıkmaktadır (Engel,2006). Genellikle psikolojik şiddet tutumu ile ortaya çıkan fiziksel şiddet davranışları

olmasından dolayı, psikolojik şiddetin fiziksel şiddetin öncüsü olduğu düşünülmektedir (Hince ve Saudino, 2003; O'Leary, Malone ve Tyree, 1994; O'Leary ve Slep, 2003). Bu çerçevede her şiddet eyleminin başka bir şiddet eylemini doğurduğundan ve beslediğinden söz edilebilir.

Araştırmalar incelendiğinde bazı kaynaklarda ayrı bir başlık altında ele alınan sözel şiddet psikolojik şiddetin bir alt türü olarak ele alınmıştır (Olgun İzmirli, 2013). Bazı araştırmalarda duygusal şiddetin bir boyutu olarak da karşımıza çıkabilen ekonomik Şiddet de şiddetin bir başka alt boyutunu oluşturmaktadır. Partnerin çalışma hayatını zorlayacak ya da kısıtlayacak davranışlar sergilemek ya da yasaklar getirmek, istemediği konumda ve iş yerinde çalışmasını zorlamak, yeteri kadar para vermemek ya da kısıtlı vermek, gelirini elinden almak, gelişmesi önünde engeller oluşturmak, temel gereksinimleri edinmesine ya da harcama yapmasına engel olmak, ekonomik durumuna bilerek zarar vermek ekonomik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır (Sanders, 2015).

Dijital/Sanal Şiddet

Teknolojinin gelişimi ve sosyal medya araçları kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte romantik partnerlerin iletişim kurma olasılığı artarken, gelişen teknoloji şiddeti başka bir biçimde ortaya koymuştur. Psikolojik olarak kurulmaya çalışılan baskı ve kontrol, telefon üzerinden sürekli aramak, sosyal medya üzerinden kiminle iletişime geçtiğini kontrol etmek, şifrelerini paylaşmasını istemek, en son çevrimiçi olduğu saatleri kontrol etmek ve sorgulamak, fotoğraf ve video göndermeye zorlamak gibi yollarla farklı mekanlarda bile olsalar baskıcı ve kontrol edici tutumların devam etmesini içermektedir (Fidan ve Yeşil, 2018) Israrlı takip/stalking ya da musallat olma kavramları ile de karşımıza çıkan Şiddetin bu biçimi devam eden ya da biten bir ilişkide çiftlerden birinin diğerini sürekli izlemesi ve her sosyal ağ üzerinden rahatsız edici bir şekilde takip etmesi, takip edilen partnerin korku hissetmesi ve güvencesiz hissetmesi söz konusudur (Fidan ve Yeşil, 2018).

Cinsel Şiddet

İlişki sırasında görülen diğer bir şiddet türü, cinsel saldırganlık ve tecavüz ile karakterize olan cinsel şiddettir. Cinsel şiddet fiziksel ve psikolojik şiddeti içinde barındırarak kişinin isteği dışında cinsel davranışa zorlama olarak tanımlanmaktadır (Fernández-Fuertes ve ark., 2020).

Straus (1996) cinsel şiddet için, partnerlerin romantik ilişki içinde oldukları bireyleri istemedikleri cinsel davranışlara zorlaması olarak tanımlamıştır. Bir partnerin diğerini cinsel ilişkiye zorlaması ve özellikle kendi rızasından daha fazla katılmaya zorlaması hatta mecbur bırakması olarak tanımlanmaktadır (Smith ve Donnelly 2001; Cornelius ve Resseguie 2007).

Romantik ilişki içerisinde partnerlerden birinin diğerini herhangi bir cinsel davranış için zorlaması ya da hayır cevabını kabul etmeyerek tatlı ısrarlar, hediyeler, iltifatlar, kibar tehditler gibi ikna yöntemleri aracılığıyla onayını inşa etmeye çalışması, cinsel eylem ile ilgili utandırmak, başkaları ile karşılaştırma yapmak, doğum kontrol yöntemlerine ulaşmasına engel olmak, başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlamak, taciz ve tecavüz davranışları, cinsel şiddet davranışları arasında yer almaktadır. Ayrıca partnerin onayı ve rızası olmadan, korunmasına engel olarak acı verici her türlü cinsel içerikli davranış cinsel şiddet olarak sınıflandırılmaktadır (Fidan ve Yeşil, 2018).

Kişinin onay ya da rıza veremeyecek bir durumda olması (alkol etkisi, tehdit altında olma) ya da fiziksel kapasitesi, bilişsel durumu sınırlı olan kişilere yönelik yapılan kasıtlı bir dokunma da cinsel istismar kapsamı altında cinsel şiddet olarak değerlendirilmektedir (Leen ve ark, 2013).

Türkiye’de 700 kadın ile yapılan bir araştırmada, kadınların %84’ünün cinsel şiddete maruz kalma deneyimi yaşadığı ortaya çıkmıştır (Kayı ve ark. 2000). Kişiyi cinsel bir davranışa zorlamak, hayır cevabını kabul etmemek veya evet cevabını almak için onayını inşa etmek gibi tüm süreçleri kapsar; sözel ısrarlardan, fiziksel güç kullanmaya kadar pek çok davranışı içermektedir.

Türkiye’de ergenlik döneminde yapılan bir araştırmada kadınların, erkek arkadaşı tarafından cinsel Şiddete uğrama oranı %52,3 iken, aynı kadınların %31,4’ünün daha önceki yaşantılarında istismar edilme öyküsü olduğu ortaya çıkmıştır (Üçok Demir ve ark, 2016).

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada toplamda 812 öğrenciden kadınların yüzde 25’i, erkek öğrencilerin %41,8’i cinsel şiddetin uygulayıcısı olduğunu bildirmiştir (Demirtaş, Sümer ve Murphy, 2018).

Şiddete dair yapılan araştırmalara göre cinsel şiddet, şiddet arasında en az bildirilen şiddet biçimi (Offehanaur, 2011) olmasına rağmen, başka bir çalışmanın sonuçlarında kadınların %84' flört ettikleri partnerler tarafından cinsel şiddete uğradığını bildirmektedir (Kayı, Yavuz, Arıcan, 2000).

Zor kullanılarak yapılan her türlü cinsel eylem, zorla porno izlettirmek, evli olsa bile kendiyile ya da başkalarıyla cinsel ilişkiye (fuhuşa) zorlamak, istemediği yerde, zamanda ya da onaylamadığı biçimde rahatsızlık verici cinsel içerikli syem ve davranışlarda bulunmak cinsel şiddettir (Florimbio ve ark., 2019).

şiddet Kavramında Kuramsal Yaklaşımlar

şiddet öğrenilen bir davranıştır. Romantik ilişki içerisinde partnerlerin şiddete yönelik tutumları ve eylemleri bazı yaşam deneyimlerinden etkilenmektedir (Shorey, 2008). şiddet bağlamında inceleyeceğimiz kuramsal çerçevede sosyal öğrenme kuramı, feminist kuram, bağlanma kuramı ve toplumsal cinsiyet kavramlarından bahsetmek gerekmektedir.

Sosyal ğrenme Kuramı

ğrenme kişilerin davranışlarında tekrarlayan yaşantılar sonucu meydana gelen değişikliklerdir. Sosyal ğrenme kuramı, davranışçılık kuramından sonra kişilerin nasıl öğrendiklerine dair ortaya atılan bir kuramdır (Bayrakçı, 2007). Bandura'ya göre insanlar birbirlerinin davranışlarını ve bu davranışların sonuçlarını gözlemleyerek öğrenirler (Bandura, 1977). Davranışlarımızın sosyal çevreyi değiştirip dönüştürmesi gibi sosyal evre de davranışlarımız üzerinde belli bir etkiye sahiptir görüşüne bağlı olarak sosyal öğrenme kuramına göre davranışlarımız evre ile sürekli etkileşim içindedir (Bandura,1977). Bu nedenle bireyler çevrede oluşan olaylar karşısında pasif değildir, aksine aktif bir şekilde çevresini inceler ve taklit ve gözlem yoluyla öğrenme gerçekleştirir (Dilci, 2014). şiddet açısından bireylerin ilk sosyalleştiği sosyolojik yapı olan aile içerisinde şiddete maruz kalma yetişkinlikte bu öğrenilen modellerin devam etmesini olası kılar (O'Keefe,2005). şiddetin tanıklık ya da maruz kalmanın yoğun olarak yaşandığı ailelerde yetişen çocuklar şiddeti normalleştirerek, yetişkinlikte bir sorun çözme aracı olarak kullanabilmekte ve gelecek nesillere aktarmaktadır (Shorey ve ark., 2008; Bilican-Gökkaya, 2017).

Kuramsal çerçeveden değerlendirildiğinde aile içi şiddetin mağduru olma ve şahit olma deneyimi bir risk faktörü olmakla birlikte, Şiddeti açıklamak için yeterli değildir (Follete ve Alexander, 1992). Ayrıca şiddet uygulayan ya da şiddete maruz kalan bireyler arasında çocukluk döneminde aile içinde şiddeti deneyimlememiş olan bireyler de bulunduğu için, sosyal öğrenme kuramı tek başına Şiddeti açıklamak için yeterli değildir (Bell ve Nauge, 2008).

Feminist Kuram

Feminizm kadın merkezli bakış açısından toplumda kadın ve erkekler arasında var olan ataerkil güç eşitsizliğine dayalı, kadınların toplumsal alanda ikincil ve eşitsiz deneyimlerini inceleyen ve bunların neden olduğunu ortaya koymaya çalışan hem kuramsal yaklaşım hem de kadın mücadelesinin politik bir hareketidir (Güneş, 2017). Feminist ideolojiye göre, toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak üretilen eşitsiz maaş politikaları, çalışma hakkı, aile içi şiddet gibi özel ve kamusal alanda karşımıza çıkan her türlü eşitsizlik kadının insan hakları ihlalidir (Şen, A.F., ve Halime, K.Ö.K., 2017). 1800lü yıllarda toplumsal ve yasal anlamda var olan eşitsizliğe bir başkaldırı olarak eşit politik haklara sahip olabilmek amacıyla başlayan feminist hareket 1960lı yıllarda ‘özel olan politiktir’ düsturuyla iş, eğitim ve ev içi alandaki kadının edilgen konumuna ve bu alandaki eşitsizliklere yerini bıraktıktan sonra; üçüncü dalga feminizmde cinsel baskının giderilmesi için ekonomik dengesizliğin ortadan kaldırılması bağlamında en çok siyasal eşitsizliğe odaklanmıştır (Gardner,2009). Feminist perspektif şiddeti, sadece bireysel olarak meydana gelen bir olgu olmaktan çok güç eşitsizliğine dayalı ataerkil sisteme bağlı ortaya çıktığını ve belli kalıplara sahip olan siyasal ve toplumsal bir sorun olduğunu öne sürmektedir (Giddens, A., ve Sutton, P. W., 2009).

Feminist kuram erkek egemen ideoloji bağlamında Şiddette yalnızca kadınların şiddete maruz kaldığı (Stuart et al., 2006) perspektifini ele aldığı ve 23 erkekleri yalnızca bu baskının uygulayıcı olarak gördüğünden dolayı, kadınların da erkeklere şiddet uygulayabilme ihtimalini göz ardı ettiğinden dolayı eleştirilere maruz kalmıştır (Hutchinson, 2012). Ancak güç ilişkisi bağlamında değerlendirildiğinde kadın ve erkekler arasındaki toplumsal olarak inşa edilen asimetrik güç ilişkisi nedeniyle korumasız olanın Şiddete uğrama ihtimalini artırmaktadır (Caldwell ve ark., 2012).

Bağlanma Kuramı

Bowlby (1960) tarafından ortaya atılan, insanların kendileri için önemli öteki kişilerle bağ kurma eğilimini açıklayan ve beşikten mezara devam eden, bebeklik döneminde temel bakım veren kişilerle kurulan bağın niteliği bağlanma kuramı ile açıklanmaktadır. Romantik ilişkilerde kişilerin kendilerini ve partnerlerini algılama biçimleri, ilişkiyi başlatma, sürdürme ve yaşama tarzları, partnere duyulan güven yetişkin bağlanma stillerine bağlı olarak farklılaşmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987). Erken yaşta bakım verenler ile kurulan ilişkilerin niteliği flört ilişkilerini de etkilemektedir (Waters ve ark., 1993). Şiddetin risk faktörlerine yönelik yapılan araştırmalarda bağlanma stilleri ile şiddet tutumları arasında bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Güvensiz bağlanan kişilerin ilişki içerisinde yetersiz çatışma çözme becerileri nedeniyle partnerini suçlama, tehdit etme gibi davranışlarda bulunarak, ilişkilerinde saldırgan ve şiddete yönelik tutumlar sergilediği bilinmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Ayrıca güvensiz bağlanma stiline sahip yetişkinlerin romantik ilişkilerinde şiddet mağduru oldukları da bilinmektedir (Türk ve ark., 2020). Kaygılı bağlanan bireyler ilişkide yakınlık arayışı içerisinde olacağı için, yeteri kadar sevilmediğini düşündüğünde partneri tarafından terk edileceğini düşünerek ilişki içerisindeki tutumlarını öfkeye ve güvensizliğe dönüşecek ve bu durum flört içi şiddet davranışlarını doğuracaktır (Slootmaeckers ve Migerade, 2018).

Şiddeti Etkileyen Etmenler ve Sonuçları

Şiddetin özellikle yaşandığı ergenlikten yetişkinliğe geçme sürecinde romantik ilişki içerisinde, yalnızca şiddete maruz kalmak değil, bu şiddetin uygulayıcısı ve devam etmesini sağlayan olmak da bu dönem için risk faktörüdür (Aslan, Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Erdost ve Temel, 2008). Şiddete maruz kalma riskini artıran etmenler arasında erken yaşta flört deneyimi yaşama, cinsellik yaşantısında bulunma, aile içinde şiddete maruz kalma ya da şiddete şahit olma ve kanıksanan cinsiyet rolleri nedeniyle cinsiyetler arası romantik ilişkide şiddeti normalleştirme yer almaktadır. İlişkide şiddetin pek çok nedeni olması gibi Şiddete yönelik tutum da bazı çerçevelerde ele alınabilir. Günlük hayatımızda şiddet davranışını benimseyen bireylerin özellikle aile içinde bu tür davranışlara maruz kalarak, sosyal öğrenme yoluyla bu davranışı benimsediğine dair araştırmalar bulunmaktadır (Köknel, 2000). Şiddete yatkınlığı inceleyen risk faktörlerinden, Bandura'nın sosyal öğrenme teorisine bağlı olarak aile

içi şiddete maruz kalan bireylerin yetişkinlikte de öğrendikleri şiddeti romantik ilişkilerinde uygulamaya yönelik yatkınlıklarıdır (O’Keefe 2005). Çocukluk döneminde şiddetin olduğu ailelerde büyüyen, ihmal ve istismar deneyimi olan çocuklar, ilgisiz ebeveyn tutumları ile istek ve ihtiyaçlarının yeteri kadar karşılanmadığı ailelerde duygu düzenleme becerileri gelişemediği için uyarılar karşısında kolaylıkla öfke tepsini verebilirler. Özellikle çocukluk çağında cinsel istismara uğramış olmanın, yetişkinlikte cinsel şiddet uygulama ihtimalini artırdığı bilinmektedir (Debowska ve ark. 2017).

İçinde yetiştiğimiz ailenin düşük sosyo-ekonomik düzeyi ve eğitim düzeyleri de Şiddete yönelik tutumun etkilemektedir (Black ve ark., 2015). Ayrıca cinsiyet rollerine yüklenen anlamlar bağlamında kültürel cinsiyet kodlarının Şiddeti ve özellikle kadına yönelik şiddet için risk oluşturduğu bilinmektedir. Özellikle erkeklerin, erkeklik rollerinin eril normları, güç odağı ve kontrol istekleri şiddete neden olabilmekte (Page ve İnce, 2008); kadınlarda yine toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında bu şiddete boyun eğmektedir. Kadınlar ve erkekler için belirlenen biyolojik cinsiyetten bağımsız olarak beklenen roller, davranışlara ilişkin beklentilere bağlı cinsiyetçi normlar ve yargılar arttıkça yani kadınlığı naif, pasif, kırılganlık ve erkekliği güç ve otoriteyle ilişkilendiren kabuller arttıkça romantik partnerler arasında şiddetin arttığı bilinmektedir (WHO, 2012).

Bir diğer risk faktörü olarak ele alabileceğimiz bireysel faktörlerde borderline kişilik bozukluğu ve antisosyal örüntüsü olan bireylerin romantik ilişkilerinde şiddet uygulama açısından risk grubu olduğuna dair klinik araştırmalar olduğu bilinmektedir (Jordan ve ark, 2004). Özellikle ergenler evlilik öncesi romantik partnerle ilişkilerinde ihtiyaçları yeteri kadar karşılanmadığında, kabul edilmedikleri ya da sevgiden mahrum kaldıkları zaman şiddet içeren davranışlara çok kolay yönlenebilmektedir (Öztürk, 1990).

Şiddeti etkileyen pek çok etmen olmakla birlikte kadınlar ve erkekler için ayrışan risk faktörleri de bulunmaktadır. Erkekler için özellikle alkol madde bağımlılığı, iletişimde yaşanan sorunlar, öfke kontrol problemleri ile yine içine doğulan ailede şiddet tanıklığı bağlamında ve erkeğin kadından üstün olduğu kabulü ile şiddet uygulayan olmanın normal olarak kanıksanması yer almaktadır. (Aslan ve ark., 2008). Kadınlar için düşük sosyal destek, ekonomik bağımsızlığının olmaması,

aşırı alkol tüketimi gibi faktörlerin yanı sıra aile içi istismara maruz kalmış olmak, şiddetin deneyimlediği ailelerde yetişmek Şiddet açısından risk oluşturmaktadır (Uluocak ve ark., 2014). Romantik ilişkide şiddetin pek çok nedeni bulunmaktadır, bunların başında şiddet davranışının normal kabul edilmesi, şiddet uygulayıcısının yetersizlik, güvensizlik gibi duygularını aşırı telafi etmeye çalışması, ilişkiyi kontrol etme, kıskançlık ya da sosyal çevrede ya da ailede buna maruz kalmış olmak. Tüm bu nedenler çerçevesinde, yakın ilişkilerde hem kadınlar hem de erkekler, tehdit, sosyal çevresinden izole olma, gözdağı gibi davranışlarla karşılaşmaktadırlar. Hem içgüdüsel olarak var olan hem de çevresel etkenlerden etkilenen şiddet olgusu romantik partner ilişkisi içinde normallik kurgusu ile kanıksanmaktadır. Bu meşru görülme şiddetin birçok şekilde uygulanmasına ve karşımıza çıkmasına sebep olmaktadır.

Şiddet alanında yapılan araştırmalar başladığı günden bugüne kadar partnerlerin birbirlerine sıklıkla bu davranışı gerçekleştirdiği gözlemlendiğinden dolayı bu araştırmaların yapılması ve alana katkı sağlayacak literatür ve önleyici çalışmaların gelişmesi gerekmektedir. Çünkü var olan raporlar bu şiddetin giderek arttığını göstermektedir. Şiddetin pek çok olumsuz etkisi olduğu bilinmektedir. Sağlıksız bir ilişki içerisinde şiddete maruz kalan bireyde pek çok biyolojik, psikolojik etkiler yaratmaktadır. Kişinin bedensel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik bir saldırı olarak tüm şiddet eylemleri bütünlüğü bozucu etkidir (Hindes ve Fileborn, 2020).

Şiddeti deneyimleyen bireylerde depresyon, anksiyete, öfke kontrol bozuklukları ve post travmatik stres bozukluğu, yeme bozuklukları gibi psikolojik sorunlar ortaya çıkmaktadır (Iconis, R., 2013). Ayrıca kişinin kendine olan güveni ve saygısında azalma, alkol madde kullanımında artış, uyku ve yemede bozukluklar, intihar riski, kalp rahatsızlıkları, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen hamilelik, gerçek yaralanmalar ve ölüm gibi sonuçları olabilmektedir (Kaukinen, C., 2014; Karatay, G. ve ark., 2018).

Depresyon Kavramı ve Tanımı

Duygu durumu bozukluğu içerisinde yer alan depresyon tanımı eski çağlardan günümüze kadar gelmektedir. M.Ö 3000 yıllarında bu kavramın sınıflandırmaları başlamıştır. Depresif belirtiler gösteren bireylerde normal bireylere göre ayıran bazı özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler; günlük yaşamlarını etkileyebilecek düzeyde fiziksel işlevsellikte bozulmalar (uyuma, yeme düzeninde değişimler ve cinsel istek

değişimleri), kişinin sosyal hayatındaki rollerde bozulmalar (ev, iş, aile ve okul), kendine zarar verme düşüncesi ya da girişimleri, gerçeği değerlendirme işlevinde bozulmalar oluşu gibi özellikler bulunmaktadır (Saykan, 2016).

Depresyon Belirtileri

Depresyon çeşitli belirtileri olan çökkün ruh halidir. Çökkün ruh hallerine kişinin yaşamında karşılaşılan olumsuz deneyimlerine bağlı olarak uyku problemleri, yeme problemleri ya da fiziksel ağrılar gibi bedensel tepkilerle ortaya çıkan bir duygu durumudur (APA, 2013).

Bu duygu durumunun DSM-5 Tanı ölçütlerine göre çeşitli belirtileri yer almaktadır;

En az iki haftada aşağıda yer alan belirtilerin beş tanesi görülmelidir. İşlevsellik düzeyinde değişiklik bulunması gerekmektedir. Belirtilerden en az birinin depresif duygu durumu ve ilgi yitirme olmalıdır (APA, 2013).

Köroğlu'nun (2006) belirttiği depresyonun dört belirli alanı bulunmaktadır. Bunlar; bedensel, duygusal, düşünsel ve davranışsal belirtilerdir (Uzdu, 2016).

- *Bedensel Belirtiler:* Uyku, yeme düzeninde eskiye oranla azalmalar artmaların bulunması, cinsel istekte ki bozulmalar, bedensel ağrıların ortaya çıkması görülebilir.
- *Duygusal Belirtiler:* Depresif belirtiler yaşayan bireylerde duygusal olarak çökkün ruh hali, umutsuzluk, değersizlik, ümitsizlik, özgüven yitimi, suçluluk gibi hisler ortaya çıkabilir.
- *Düşünsel Belirtiler:* Kişilerde eski yaşamına oranla dikkatinde eksilme ya da olaylar durumlar karşısında karar vermekte güçlük çekme görülebilir.
- *Davranışsal Belirtiler:* İşlevsel olarak yaşamında bozulmalar meydana gelebilir. Öz bakımda azalmalar, sosyal ortamdan kaçmalar ya da belirli sorumluluktan kaçarcasına davranışlar görülebilmektedir.

Depresyonun Nedenleri

Depresyonun farklı nedenleri bulunmaktadır. Bunların birkaçı; biyolojik kökenli nedenler, sosyal nedenlere bağlı şekilde gelişen veya kişisel etkenlere bağlı ortaya çıkan nedenlerdir (Hu ve ark., 2021). Bu bölümde depresyonun nedenlerine kısaca değinilmiştir.

Kalıtımsal Nedenler

Genetik olarak yatkınlık oluşan depresyon olgusuyla ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri içerisinde hayatının bir döneminde depresif belirtiler göstermiş ya da depresyon tanısı almış bir ebeveyne sahip çocukların depresyona yatkınlığı %15 olarak belirtilmiştir. Her iki ebeveynde depresyon tanısı almış ise çocukta görülme olasılığı bu kez %40 olarak artmaktadır (Gökçe, 2007).

Luxember (1930) çift ve tek yumurta ikizlerinin üzerinde yaptığı çalışma sonucunda görülmüştür ki tek yumurta ikizlerinde %66, çift yumurta ikizlerinde %20 depresyon görülme oranları yer almaktadır. Biyolojik olarak depresif belirtileri ortaya çıkarma riskini arttırdığını gösteren İlhan (2009) çalışmasında evlat alınan çocuğun depresyon taşıma riski üzerinde durmuştur. Evlat alınan çocuğun öz ailesinde depresyon belirtileri bulunuyorsa yetiştiği çevre, aile depresif belirtiler göstermese dahi çocuğun depresyon riski bulunmaktadır. Çalışmalar bize depresif belirtileri olan ebeveyne sahip çocukların, depresif özellikler göstermeyen ebeveyne sahip çocuklara oranla daha fazla depresif belirtileri riski taşıdığını göstermektedir (Duran, 2016).

Aile içerisinde ebeveynlerden birinde depresif belirtilerin varlığı çocukların psikopatolojisini yükseltmektedir. Özellikle her iki ebeveynde de bulunan depresyon çocuk için bu riski daha da arttırmaktadır. Depresif belirtiler görünen ergen ve çocuklarla yapılan çalışmalar çocukların birinci dereceden akrabalıkla ilişkili olduğuna yöneliktir. Akrabalarında bulunan depresyon çocuğun erken depresyon belirtilerinin oluşumuyla ilişkilidir (Tamar ve Özbaran, 2004).

Bu durum depresyonda genetik yatkınlığın önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Kalıtımsal olarak yatkınlığı gösteren çalışmalarca biyolojik temellere dayanan depresyon olgusu ebeveynlerden çocuğa aktarılma riskini gösterir.

Sosyal ve Kişisel Faktörler

Kişinin depresif belirtileri yaşaması kendisi etkilediği kadar ailesini, yaşadığı çevreyi de yakından etkileyebilmektedir. Depresyonun farklı sebepleri bulunmaktadır. Fakat önemli etkenlerden biri ise aile ortamıdır. Ailesel nedenlerden dolayı, çevresindeki kişilerin depresif belirtiler göstermesi, ya da kişinin hayatında olumsuz deneyimlerle karşılaşması sonucu kişiler mutsuzluk, ümitsizlik ya da umutsuzluk gibi ruh hallerine geçiş yapabilmektedir (Dong ve ark., 2019).

Kişinin depresyon belirtiler yaşaması kişiyi ve kişinin yakınındaki bireyleri de olumsuz etkileyebilmektedir. Anne babası depresyon belirtileri gösteren bir çocuklarda bu belirtileri ebeveynleriyle birlikte yaşar. Depresyon olgusunun gelişiminde çevresel faktörlerin önemi yapılan araştırmalarca belirtilmiştir (Gökçe, 2007).

İngiltere’de 1991 yılında yapılmış bir çalışmanın da belirtildiği gibi depresyonun kaynağı olarak kişinin yaşadığı çevre, kişinin sosyal hayatı neden olarak gösterilmiştir. Aileden birinin kaybı, ilişkiler içerisindeki problemler, ayrılıklar, işsizlik gibi depresif belirtilere sebep olabilecek günlük yaşamdan olaylar belirtilmiştir (Gökçe, 2007).

Psikolojik Nedenler

Özellikle depresyon konusunda önemli çalışmaları bulunan Beck’e göre psikolojik sorunların kaynağında bilgi işleme sırasında oluşan hatalı ve çarpık işlemler bulunmaktadır. Beck depresyonu açıklamak için üç kavram ortaya atmıştır;

- Bilişsel üçlü
- Şemalar
- Bilişsel hatalar

Bilişsel üçlü kuramı; kişinin kendini olumsuz değerlendirmesi, kişi kendi çevresini ve yaşamını olumsuz değerlendirmesi ve son olarak kişi kendi geleceğini olumsuz değerlendirmesidir. Bu olumsuz değerlendirmeler sonucunda şekillenen bilişsel şemalar meydana gelmektedir. Şemalar yaşamsal deneyimleri sınıflandırır, değerlendirir ve tepki vermeyi belirleyen süreçtir. Bu süreç içerisinde şemalar bazı çarpıtmalara yol açmaktadır. Bunun sonucunda hatalı düşünceler oluşmaya başlamaktadır (Arkar, 1992).

İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde depresyon, yakın ilişkilerde psikolojik şiddet ve algılanan sosyal destek değişkenlerine ilişkin yapılan araştırmaların bulguları 2000 yılından başlayarak günümüze kadar kronolojik bir şekilde sunulmuştur.

Hailey ve Lachman’ın (2000) yapmış olduğu çalışmada boşanmanın bireyler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu çalışmaya 24-74 yaş arasında bulunan 1442 yetişkinlik çağında olan birey dahil edilmiştir. Katılımcıların depresyon düzeyi

araştırmacıların geliştirmiş olduğu bir görüşme formu ile belirlenmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveyn boşanmasının bireylerde başkalarıyla daha az olumlu ilişkiler kurma, kendini daha düşük düzeyde kabul etme, düşük sosyal beceriler ve depresyon ile ilişkisi olduğu raporlandırılmıştır.

Boon (2001) yaptığı çalışmada ise orta yaşta boşanmış kadınların stresle baş etme stratejilerinde algılanan sosyal desteğin rolünü incelemiştir. Araştırma vaka analizi niteliğinde olduğundan araştırmaya aynı zamanda boşanmış 43-59 yaş aralığındaki 5 kadın dahil edilmiştir. Bu kadınların hiçbiri yeniden evlenmemiş ya da şu an bir romantik ilişkisi bulunmayan kadınlardır. Katılımcıların stresle baş etme ve algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin bilgiler yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, kadınların çoğu sosyal desteği kadın aile üyelerinden, arkadaşlarından, kilise üyelerinden ve çalışma arkadaşlarından almaktadır. Ayrıca bu kadınların kendilerini gerçekleştirmesinde, kendilerini yeterli görmesinde ve duygusal olarak stresle başa çıkmasında sosyal desteğin olumlu bir rolünün olduğu ifade edilmiştir.

Lang ve arkadaşları (2002) yaptığı çalışmada ise partner şiddetine maruz kalmış kadınların kaygı duyarlılığı, travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon düzeylerini incelemişlerdir. Araştırma üç gruba ayrılmıştır. İlk grup (n= 30) ciddi bir travma öyküsü olmayan kadınlardır. İkinci grup (n= 23) TSSB belirtileri göstermeyen ancak partner şiddetine maruz kalan kadınlardır. Üçüncü grup (n= 19) partner şiddetine maruz kalmış ve TSSB belirtileri gösteren kadınlardır. Katılımcılardan demografik bilgi formu, Kaygı Duyarlılığı Envanteri, Los Angeles Semptom Tarama Listesi ve Epidemiyolojik Çalışmalar Merkezi Depresyon Ölçeği aracılığıyla veriler toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, TSSB belirtileri gösteren kadınların olduğu grup, diğer gruplara göre daha yüksek kaygı duyarlılığına ve depresif belirtilere sahiptir.

Freedman ve Klupp'un (2003) yaptığı çalışmada ailesinde boşanma öyküsü olan ergenlere yönelik gerçekleştirilen bağışlama temelli müdahale programının katılımcıların psikolojik iyi oluşları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmaya yaşları 12-14 arasında değişen toplam 10 ergen birey dahil edilmiştir. Araştırmada deney ve kontrol grupları olmak üzere 2 grup vardır. Her grupta 5 ergen bulunmaktadır. Deney grubuna bağışlama temelli müdahale programı uygulanırken,

kontrol grubuna herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, uygulanan müdahale programı sonucunda deney grubunun kontrol grubuna göre daha yüksek umut, daha düşük anksiyete ve depresyona sahip olduğu ve psikolojik iyi oluşlarının daha yüksek olduğu rapor edilmiştir. Ayrıca uygulanan müdahale programının ergenlerin ebeveynlerine yönelik affetme duyguları üzerinde de olumlu etkiler oluşturduğu ifade edilmiştir.

Riggio (2004) yaptığı çalışmada aile çatışmalarının ve boşanmanın uzun süreli zarar verici etkilerinde sosyal desteğin rolünü incelemiştir. Araştırmaya aileleri boşanmış 566 genç yetişkinlik çağındaki birey dahil edilmiştir. Çalışma bulgularına göre, aile boşanması bireyin algıladığı sosyal destek düzeyini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca aile boşanmasının ortaya çıkardığı anksiyete gibi olumsuz etkilerin düşürülmesinde algılanan sosyal desteğin pozitif bir katkı verdiği bulunmuştur.

Yount (2005) Mısır'da bulunan 2.522 evli kadının aile içerisinde maruz kaldığı şiddete yönelik bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre, çocukları olduğu için evliliğe bağımlı olan, eşinden daha az eğitim düzeyine sahip olan, akrabalarıyla birlikte yaşayan, biyolojik olarak doğum yapamayan ve geliri olmayan kadınların aile içerisinde fiziksel şiddete daha çok maruz kalmaktadır.

Wauterickx ve arkadaşları (2006) yaptıkları çalışmada çocukluk çağındaki deneyimlenen ailenin boşanma durumunun yetişkinlik çağındaki depresyona neden olabileceği belirtilmiş ve bunun üzerine bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya toplam 4227 kadın ve erkek dahil edilmiştir. Katılımcıların depresyon düzeyi Küresel Depresyon Ölçeği-Sağlık ve Günlük Yaşam Formu aracılığıyla belirlenmiştir. Araştırma sonucunda boşanma durumunun depresyonu yordamada direkt bir etkisi bulunmuştur.

Özdemir (2007) yaptığı çalışmada aileleri boşanmış 106 ergen bireyi dahil etmiş ve bu ergenlerin sosyal destek sistemlerini tanımlamıştır. Katılımcıların sosyal destek düzeyleri Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği aracılığıyla belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların arkadaşlarından algıladığı sosyal destek düzeyi, diğer sosyal destek kaynaklarından algıladığı sosyal destek düzeylerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir.

Brownridge ve arkadaşları (2008) gerçekleştirdiği çalışmada Kanada'da yaşayan ayrı, boşanmış ve evli kadınların maruz kaldığı şiddeti incelemiştir.

Araştırmaya 6716 (429 ayrı, 617 boşanmış ve 5763 evli) katılımcı dahil edilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, ayrı kadınlar, evli kadınlara göre 7 kat ve boşanmış kadınlar, evli kadınlara göre 2 kat daha fazla şiddete maruz kaldığını raporlamıştır. Ayrıca genç yaşın ayrı ve boşanmış kadınlarda şiddete maruz kalmanın önemli bir belirleyicisi olduğu ifade edilmiştir. İşsiz olma, çocuklara sahip olma veya yeni bir romantik partnere sahip olmak ise boşanmış kadınlarda şiddete maruz kalmanın bir yordayıcısı olarak bulunmuştur.

Lizardi ve arkadaşları (2009) yapmış olduğu çalışmada çocukluğunda anne babası boşanmış olan bireylerde depresyon kaynaklı intihar etme davranışını incelemiştir. Araştırmaya toplamda 4895 birey dahil edilmiştir. Araştırmada çocukluğunda anne ve babası boşanmış erkeklerde intihar etme davranışının ortaya çıkabileceği bulunurken, kadınlarda bu riske rastlanmamıştır. Buna ek olarak, depresyon değişkeni kontrol altına alındığında babasıyla birlikte yaşayan kadınların, annesiyle birlikte yaşayan kadınlara göre daha yüksek düzeyde intihar girişiminde buldukları ortaya konmuştur.

Chrismer-Still (2010) yaptığı çalışmada boşanmış aile öyküsüne sahip geç ergenlik çağındaki bireylerde algılanan sosyal desteğin yaşam doyumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmaya 18-22 yaş arasında olan toplam 132 birey dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda algılanan sosyal destek ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç, algılanan sosyal destek düzeyi arttıkça yaşam doyumu düzeyinin de arttığına işaret etmektedir.

Aktaş (2011) yaptığı çalışmada boşanma nedenlerini ve boşanma sonrasında karşılaşılan güçlükleri incelemiştir. Araştırmaya resmi nikah akdi bulunan ve hukuki olarak evlilikleri sonlandırılmış toplam 370 kişi dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda, sözlü ve/veya fiziksel şiddeti en yüksek oranda boşanma nedeni olarak belirtenlerin, görücü usulü istemeyerek evlilik yapanlar olduğu, evlilik süresi uzadıkça ve ailedeki çocuk sayısı arttıkça zinayı boşanma nedeni olarak gösterme oranının yükseldiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, şiddet nedeniyle evliliklerini sonlandıran bireylerin, boşanma sonrası ruh sağlığı desteği alma oranlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Akter ve Begüm (2012) gözden geçirme çalışmasında boşanma sürecinde olan kadınların deneyimlediği psikolojik problemlere yönelik inceleme yapılmıştır.

Araştırma sonucuna göre, kadınlar boşanma sürecinde kendine yönelik değersizleştirme düşünceleri gibi bilişsel, hayal kırıklığı, umutsuzluk ve depresif hisler gibi duygusal ve bitkinlik, iştah kaybı, uyku düzensizliği gibi davranışsal açıdan birçok zorlayıcı durumu deneyimlemektedir.

Beck ve arkadaşları (2013), boşanmış bireylerde partner şiddetinin epidemiyolojik çalışmasını gerçekleştirmişlerdir. Araştırmaya toplamda 845 birey dahil edilmiştir. Araştırmada şiddet, psikolojik şiddet, zorlayıcı kontrol davranışları, fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve fiziksel istismar olarak beş kategoride değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda kadınların %44'ü ve erkeklerin %53'ü herhangi bir taciz veya cinsel saldırıya maruz kalmadığını bildirmiştir. Kadınların %16'sı, erkeklerin ise %13'ü zorlayıcı kontrol davranışa maruz kaldığını ifade etmiştir.

Zafar ve Kausar (2014) evli ve boşanmış kadınların duygusal ve sosyal problemlerini ortaya koymak ve bu problemlerde algılanan sosyal desteğin rolünü belirlemek için bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmaya 40 evli ve 40 boşanmış kadın dahil edilmiştir. Kadınlardan depresyon, anksiyete, stres, yalnızlık, öfke ve algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, boşanan kadınlar evli kadınlara göre daha yüksek düzeyde depresyon, anksiyete, stres, yalnızlık ve öfke duygusunu deneyimlemektedir. Ayrıca algılanan sosyal destek değişkeninin depresyon, stres ve yalnızlık değişkenlerini anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır:

Sabour Esmaeili ve arkadaşları (2015) yaptıkları çalışmada İran'da boşanmış kadınların depresyon ve anksiyete gibi psikolojik streslerini yordayıcı faktörleri incelemişlerdir. Araştırmaya 30-48 yaşlarında olan ve boşanma süresi 2 yılı geçmemiş 800 İranlı kadın dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, eğitim düzeyi, çocuk sayısı ve ekonomik zorluk değişkenleri psikolojik stres düzeyi değişkeninin %63.6 varyansını açıklamaktadır. En büyük katkıyı ise ekonomik zorluk değişkeni sağlamaktadır.

Kołodziej-Zaleska ve Przybyła-Basista (2016) yaptıkları çalışmada boşanma sonrasında bireylerin psikolojik iyi oluşlarında algılanan sosyal destek değişkeninin rolünü incelemişlerdir. Araştırmaya 120'si kadın ve 37'si erkek toplam 157 boşanmış birey dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, boşanma sonrasında algılanan

sosyal destek değişkeni bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri üzerinde kısmı aracılık etkisine sahiptir.

Sukeri ve Man (2017) yaptıkları nitel çalışmada boşanma yoluyla aile içi şiddetten başarıyla kurtulan kadınların kararlarını etkileyen faktörleri keşfetmeyi amaçlamıştır. Araştırmada 17 kadın ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre, şiddete maruz kalan kadınların boşanma kararını etkileyen 5 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar, ultiatom noktasına ulaşmak, boşanma öncesi ve sonrasında yeterli desteğe sahip olmak, çocukların refahı için endişe duymak, mali bağımsızlık arayışı ve zarar görme korkusu olarak sıralandırılmıştır.

Shiralinia ve arkadaşları (2018) yaptıkları araştırmada boşanmış kadınlarda öz şefkat temelli terapi programı uygulanmış ve depresyon ile anksiyete düzeylerindeki değişim incelenmiştir. Dört boşanmış kadın örneklem grubu olarak seçilmiş ve bu kadınlara 4 haftalık öz şefkat temelli terapi programı uygulanmıştır. Uygulanan müdahale programı öncesi ve sonrasında kadınlardan Beck Depresyon Envanteri ve Beck Anksiyete Envanterleri aracılığıyla veri toplanmıştır. Ayrıca dört haftalık aradan sonra bir takip görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, boşanmış kadınlarda depresyon ve anksiyete düzeyleri öz şefkat temelli müdahale programı uygulandıktan sonra düşüş göstermiştir. Ayrıca yapılan takip görüşmesinde de elde edilen bu kazanımının korunduğu görülmüştür.

Hardesty ve arkadaşlarının (2019) yapmış oldukları çalışmada boşanmış annelerde şiddet ve sosyal desteğin psikolojik sağlık düzeyi üzerindeki aracı rolü incelenmiştir. Araştırmaya 135 boşanmış anne dahil edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, şiddete maruz kalmamış annelerde TSSB, depresyon ve anksiyete düzeyi şiddete maruz kalmış annelerin TSSB, depresyon ve anksiyete düzeylerine göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Sosyal desteğin ise TSSB, depresyon ve anksiyete düzeylerinde azaltıcı bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Chernet ve Cherie (2020) yaptıkları çalışmada kadınların yakın ilişkilerde maruz kaldıkları şiddetin yordayıcılarını bulmayı hedeflemişlerdir. Araştırmaya 4714 kadın dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen katılımcıların %30'undan fazlası yakın ilişkilerinde şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Buna ek olarak, kırsal kesimde yaşamak, boşanmış olmak, ilk ve orta eğitimli olmak, 25-39 yaş arasında olmak ve

yoksul olma değişkenleri kadınların yakın ilişkilerinde maruz kaldığı şiddet düzeyini arttırmaktadır.

Hald ve arkadaşları (2020) yaptıkları çalışmada son zamanlarda boşanma deneyimi yaşamış bireylerde depresyon ve anksiyete düzeylerini incelemişlerdir. Araştırmaya 1856 birey dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, boşanmış bireyler genel popülasyona göre daha depresif ve daha kaygılı belirtiler göstermektedirler.

Nunes ve arkadaşları (2021) gerçekleştirdikleri araştırmada ailelerin algılanan sosyal destek düzeyi ile çocukların psikolojik uyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 409 katılımcı dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, boşanma durumu yaşayan bireyler kendilerini sosyal olarak daha fazla izole ettiklerinden dolayı daha az sosyal destek algılamaktadır. Bunun sonucu olarak da boşanmış ailelerin çocukları daha düşük düzeyde uyum göstermektedirler.

Kelebek-Küçükarslan ve Cankurtaran (2022) yaptıkları çalışmada Türkiye’de boşanan kadınların yakın ilişkilerinde deneyimledikleri şiddete yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırma verileri boşanma sonrası deneyimlenen şiddete yönelik soruları içeren yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Araştırmaya 13 kadın dahil edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, beş ana tema belirlenmiştir. Bu temalar nasıl yardım aranır, sonsuz şiddet döngüsü, boşanma ve aile baskısı, başa çıkma stratejileri ve farkındalık yaratma şeklinde isimlendirilmiştir.

BÖLÜM III

Yöntem

Boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışma kesitsel ve nicel araştırma özelliği taşımaktadır. Nicel araştırmalar, sayısal olarak ölçülebilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri aracılığıyla sosyal olguları inceleyen ve bu olgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini ortaya koyarak sosyal düzenin kanunlarını keşfetmeyi amaçlayan araştırmalardır (Tunalı, 2016). Yapılan çalışmada da değişkenler arasında bulunan farklılaşmalar, ilişkiler ve yordayıcı etkiler sayısal olarak ölçülebilen analizler aracılığıyla yapıldığı için araştırmanın nicel nitelikte olduğu ifade edilebilmektedir.

Gerçekleştirilen araştırmanın etik kurul izni Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurul'undan (Proje no: YDÜ/SB/2022/1129) alınmıştır. Çalışma kapsamında kullanılan ölçeklerin izinleri ise veri toplama süreci başlamadan önce ölçeği geliştiren veya ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasını yapan araştırmacılardan mail yolu ile alınmıştır. Katılımcılardan veri toplama ve verilerinin saklanması sürecinde gizlilik ilkesine bağlı kalınarak hareket edilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler iki yıl boyunca araştırmacının 'Google Drive' hesabında muhafaza edilecek ve saklama süresinin sonunda silinecektir.

Araştırma Modeli

En az iki değişkenin birlikte değişim düzeyinin incelendiği araştırmalar ilişki tarama modeli olarak isimlendirilmektedir (Işık ve Kar, 2011). Bu araştırmanın temel araştırma sorusu boşanmış bireylerin algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet ve depresyon düzeyi değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek olduğundan bu araştırma modelinin uygun olduğu şeklinde düşünülmektedir

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye Cumhuriyeti'nde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ikamet eden ve boşanmış olan bireyler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise 145 tanesi kadın ve 255 tanesi erkek olmak üzere toplam 400 bireyden oluşmaktadır. Araştırma örneklemine amaçsal örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Araştırma örneklemine yönelik detaylı bilgi bulgular bölümünde Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1.

Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklere Göre Dağılımı

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	145	36,30
Erkek	255	63,80
Eğitim Düzeyi		
Lise	28	7,00
Ön Lisans	23	5,80
Lisans	187	46,80
Yüksek lisans/doktora	162	40,50
Çocuk Sahibi Olma Durumu		
Yok	241	60,30
1 çocuk	76	19,00
2 çocuk	67	16,80
3 veya daha fazla	16	4,00
Gelir Düzeyi		
2001-6000 lira	73	18,30
8001- 10.000 lira	36	9,00
10.000 liradan daha fazla	291	72,80

Tablo 1’de araştırmaya dahil edilen katılımcıların sosyodemografik bilgileri gösterilmektedir. Bu tabloya göre, katılımcıların %36,3’lük oranla 145 kişilik kısmı kadın, %63,8’lik oranla 255 kişilik kısmı erkektir. Ankete toplamda 400 kişinin katıldığı belirlenmiştir. Buna ek olarak, katılımcılara sorulan ‘Eğitim Düzeyiniz Nedir?’ sorusuna %7,0’lik oranla 28 kişi lise, %7,1 oranla 23 kişi ön lisans, %46,8 oranla 187 kişi lisans ve %40,5 oranla 162 kişi yüksek lisans/doktora yanıtını vermiştir. Ayrıca katılımcıların çocuk durumu incelendiğinde %60,3 oranla 241 kişinin çocuğunun olmadığı, %19,0 oranla 76 kişinin bir çocuğunun, %16,8 oranla 67 kişi iki çocuğunun ve %4,0 oranla 16 kişi üç veya daha fazla çocuğunun olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların gelir düzeyleri incelendiğinde ise %18,3 oranla 73 kişinin 2001-6000 tl, %9,0 oranla 36 kişinin 8001-10.000 tl ve %72,8 oranla 291 kişinin 10.000 tl ve üzeri gelir düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Araştırma Yeri ve Zamanı

Araştırma 2021-2022 güz, bahar ve 2022-2023 güz döneminde gerçekleştirilmiştir. Ölçekler online şekilde ‘Google Dökümanlar’ üzerinden katılımcılara sunulmuştur. Katılımcılara sırasıyla bilgilendirilmiş onam formu, sosyodemografik bilgi formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek, psikolojik şiddet ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri katılımcılara sunulmuştur. Ayrıca katılımcılara cinsiyet, eğitim durumu ve gelir düzeyi gibi bilgilerini almak için sosyo-demografik bilgi formu da verilmiştir.

Sosyodemografik Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyet, yaş, gelir düzeyi ve eğitim düzeyi gibi bilgileri toplamak amacıyla katılımcılara sunulan formdur.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Orijinal formu Zimmet ve arkadaşları (1988) geliştirilen bu ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması Eker ve Akar (1995) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplam 12 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt ölçekler sırasıyla; aile, arkadaş ve özel insan şeklindedir. Ölçekte alınan puanlar artması katılımcının algılanan sosyal destek düzeyinin de yükseldiğini göstermektedir (Yılmaz ve ark., 2008). Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayısı Aile alt boyutu için 0.85, arkadaş alt boyutu için 0.88, özel bir insan alt boyutu için 0.92 ve Toplam ÇBASDÖ için 0.88 Olarak belirlenmiştir (Eker ve ark., 2001).

Mevcut tez çalışmasında bu ölçeğin toplam puanı için .93, aile alt boyutu için .82, arkadaş alt boyutu için .78 ve özel bir insan alt boyutu için .88 Cronbach alfa katsayı değeri bulunmuştur.

Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği

Yakın ilişkilerde psikolojik şiddet ölçeği 2018 yılında Cankaradaş-Nalbantçılar tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin oluşturulmasında 2016 yılına kadar psikolojik şiddeti ölçmek için geliştirilmiş olan 16 ölçek tespit edilmiş, bu ölçeklerdeki maddelerden kapsamlı bir madde havuzu hazırlanmıştır. Hazırlanmış olan bu havuzdan ölçülmek istenen kriterlere uygun 69 madde seçilerek ölçek oluşturulmuştur. Ölçek 6'lı likert tipli olup, 0 ile 5 arasında değişen „hiçbir zaman, sadece 1-2 kez, ayda 1-2 kez, haftada 1-2 kez, haftada 3-4 kez, hemen hemen her gün olarak değerlendirilecek şekilde oluşturulmuştur. Ölçeğin, fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmal (1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 27, 33, 36, 37, 44, 45, 46, 50, 62, 63), zarar vermeye yönelik korku yaratan tehditler (2, 16, 23, 30, 32, 42, 47, 48, 49, 51,

52), özgürlüğü kısıtlama/kıskançlık (9, 19, 22, 31, 34, 41, 43, 61, 69), aşağılayıcı muamele (8, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 26, 29, 55, 64), tartışma sırasındaki korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler (21, 28, 53, 57, 58, 59), güven sarsıcı davranışlar (66, 67, 68), suçlama (25, 35, 38, 40, 54, 56, 65), delirdiğine inandırılma (24, 39, 60) olarak adlandırılan 8 alt boyutu olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının güvenirlik kat sayıları .80 ile .95 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa kat sayısı .98 olarak belirtilmiştir. Ayrıca maddelerin birbiri ile korelasyonunun .33 ile .80 arasında değiştiği belirtilmiştir.

Mevcut tez çalışmasında Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puanı için .98 Cronbach Alfa değeri bulunmuştur.

Beck Depresyon Envanteri

1978 yılında Aaron Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilen Beck Depresyon Envanteri, Nesrin Hisli Şahin tarafından 1988 yılında “Beck Depresyon Ölçeği” olarak Türkçe’ye uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik çalışması tamamlanmıştır. Beck Depresyon Envanteri ile depresyon sürecinde görülen duygusal, vejetatif, bilimsel ve güdüsel belirtilerin ölçülerek sayılara döküldüğü bir ölçektir. Ölçek bünyesinde 21 madde bulunmaktadır ve bu maddeler depresif psikiyatri hastalarında sık karşılaşılan, depresif olmayan psikiyatri hastalarında ise nadiren görülen tutumlardır. Ölçeğin orijinal çalışmasında güvenirlik katsayı değeri 0.93 bulunurken, ölçeğin uyarlama çalışmasında güvenirlik katsayısı 0.74 olarak hesaplanmıştır. Her madde içerisinde azdan çoğa doğru giden depresyona özgü davranışların bulunduğu 0-3 puanlaması içeren dört şık bulunmaktadır. Ölçekte sorular cevaplandıktan sonra 0-63 arasında bir puanlama ile depresyon seviyesi ölçülmektedir (Arkar ve Şafak, 2004).

- 0-9 Minimal Depresyon
- 10-16 Hafif Depresyon
- 17-29 Orta Depresyon
- 30-63 Şiddetli Depresyon

Yapılan araştırmada Beck Depresyon Ölçeği'nin Cronbach Alpha değerinin 0.89 olduğu bulunmuştur.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmada yapılan veri analizleri Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (SPSS 22.0) paket programı aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Ölçek puanlarının tanımlayıcı istatistiksel bilgilerini elde etmek için betimsel istatistikler, algılanan sosyal destek, depresyon ve maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyi değişkenleri arasındaki ilişkiyi göstermek için Pearson korelasyon analizi, algılanan sosyal destek ve maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyi değişkenlerinin depresyon üzerinde yordayıcı bir etkisinin olup olmadığını göstermek için çoklu regresyon analizi, araştırma değişkenlerinin iki kategorili demografik değişkenlere göre algılanan sosyal destek, depresyon ve maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyinin anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi ve en az üç düzeyi olan demografik değişkenlere göre algılanan sosyal destek, depresyon ve maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyinin anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü ANOVA analizinde hangi grupların birbirinden farklılaştığını incelemek amacıyla ise Tukey takip testi gerçekleştirilmiştir. Araştırma ölçeklerinin normallik dağılımına ilişkin detaylı bilgi Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2.

Normallik Dağılımı Tablosu

	Kolmogorov-Smirnov			Kurtosis	Skewness
	Değer	sd	P		
Depresyon (Toplam puan)	0,249	400	0,000	0,690	-0,960
Maruz kalınan psikolojik şiddet (Toplam puan)	0,153	400	0,000	-0,870	0,170
Algılanan sosyal destek (Toplam puan)	0,176	400	0,000	-1,140	0,450

Tablo 2’de Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri’nin normallik dağılımı varsayımını karşılayıp karşılamadığını incelemek için elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri ile Kolmogorov-Smirnov testi analiz sonuçları gösterilmektedir. Kolmogorov-Smirnov testinin sonuçları anlamlı çıktığı için normallik dağılımı varsayımının karşılanmadığını göstermektedir fakat çarpıklık ve basıklık değerleri +3

ile -3 sınırları (Tabachnick ve Fidel, 2013) içerisinde yer aldığı için araştırma kapsamında kullanılan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri'nin normal bir dağılım gösterdiği söylenebilmektedir.

Çalışma Planı

Tablo 3.

Tezin Çalışma Planı

İşlem	Tarih
Tez öneri formu, etik kurula sunulmuştur.	12.04.2022
Etik kurul izin formu alınmıştır.	09.05.2022
Literatür taraması gerçekleştirilmiştir.	15.05.2022-15.08.2022
'Google Dökümanlar' platformu aracılığıyla katılımcılara ulaşılmış ve veri toplanmıştır.	22.08.2022-25.09.2022
Toplanan veriler analiz edilmiştir.	01.10.2022-12.11.2022
Analiz sonuçları literatür çerçevesinde tartışılmış ve araştırmacılara, uygulayıcılara, kurumlara ve devlete çeşitli önerilerde bulunulmuştur.	15.11.2022-25.12.2022

Araştırmaya başlamadan önce tez öneri formu oluşturulmuş ve etik kurula sunulmuştur. Etik kurul izin formu alındıktan sonra ise literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Daha sonra veriler, Covid-19 salgını döneminde toplandığı için katılımcılara ölçek formları 'Google Dökümanlar' platformu ve çeşitli sosyal medya araçları (Facebook, Whatsapp, Instagram) araçları ile toplanmıştır. Katılımcılara ölçek formları sunulmadan önce çalışmanın gönüllülük esasına bağlı olarak gerçekleştiği bilgisi verilmiş ve çevrimiçi şekilde yazılı onamları alınmıştır. Daha sonra toplanan veriler parametrik testler aracılığı ile analiz edilerek raporlanmıştır. Elde edilen sonuçlar literatür çerçevesinde tartışılmış ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar

Bulgular kısmının ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine göre frekans dağılımı, ölçek puanlarının normallik dağılım tablosu ve araştırma örnekleminin ölçek puanlarından aldığı betimleyici istatistikler verilmiştir. Bulgular kısmının ikinci bölümünde ise araştırma hipotezlerinin test edilmesine yönelik bulgular paylaşılmıştır.

Katılımcıların Bireysel Özelliklerine Göre Algılanan Sosyal Destek, Depresyon ve Psikolojik Şiddet Düzeylerinin Karşılaştırılması

Tablo 4.

Algılanan Sosyal Destek ve Cinsiyet Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	t	p
Algılanan Sosyal Destek	Kadın	145	57,53	19,58	-7,36	0.000
	Erkek	255	68,96	11,47		

Boşanmış kadınlar ve erkekler arasında algılanan sosyal destek düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağlantısız örneklem t testi analizi bulguları Tablo 4'te gösterilmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, boşanmış erkeklerin algılanan sosyal destek düzeyi ortalaması ($Ort. = 68,96$ $SS = 11,47$), boşanmış kadınların algılanan sosyal destek düzeyi ortalamasına ($Ort. = 57,53$ $SS = 19,58$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t(398) = -7,36$, $p < .001$).

Tablo 5.

Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Düzeyi ve Cinsiyet Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	t	p
Psikolojik Şiddet	Kadın	145	278,95	42,88	6,36	0.000
	Erkek	255	223,87	99,00		

Boşanmış kadınlar ve erkekler arasında psikolojik şiddet düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağlantısız örneklem t testi analizi bulguları Tablo 5'te gösterilmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, boşanmış kadınların maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyi ($Ort. = 278,95$ $SS = 42,88$), boşanmış erkeklerin maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyine ($Ort. = 223,87$ $SS = 99,00$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t(398) = 6,36$, $p < .001$).

Tablo 6.

Depresyon Düzeyi ve Cinsiyet Arasındaki Bağımsız Örneklem t Testi Bulguları

	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	t	p
Depresyon	Kadın	145	11,79	17,54	6,63	0.000
	Erkek	255	6,50	13,79		

Boşanmış kadınlar ve erkekler arasında depresyon düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağlantısız örneklem t testi analizi bulguları Tablo 6'da gösterilmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, boşanmış kadınların depresyon düzeyi ortalaması ($Ort. = 11,79$ $SS = 17,54$), boşanmış erkeklerin depresyon düzeyi ortalamasına ($Ort. = 6,50$ $SS = 13,79$) göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t(398) = 6,63$, $p < .001$).

Tablo 7.

Depresyon ve Eğitim Durumu Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p	Fark
1. Lise	28	7,82	7,24			
2. Ön Lisans	23	11,00	9,60			
3. Lisans	187	8,12	8,33	0,929	0,427	-
4. YL/Doktora	162	8,51	7,62			

Boşanmış bireylerin depresyon düzeylerinin eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 7’de gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, boşanmış bireylerde depresyon düzeyi eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 8.

Algılanan Sosyal Destek ve Eğitim Durumu Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p	Fark
1. Lise	28	67,03	14,83			
2. Ön Lisans	23	60,34	18,83			
3. Lisans	187	65,89	15,25	1,284	0,280	-
4. YL/Doktora	162	63,83	16,29			

Boşanmış bireylerin algılanan sosyal destek düzeylerinin eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 8’de gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek düzeyi eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 9.

Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Düzeyi ve Eğitim Durumu Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Eğitim Durumu	N	\bar{x}	SS	F	p	Fark
1. Lise	28	232,03	90,69			
2. Ön Lisans	23	259,52	73,86			
3. Lisans	187	245,89	93,76	0,498	0,684	-
4. YL/Doktora	162	241,27	90,60			

Boşanmış bireylerin maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeylerinin eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 9’da gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, boşanmış bireylerde maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyi eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 10.

Çocuk Durumu ve Depresyon Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Çocuk Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p	Fark
1. Yok	241	8,16	8,06			
2. 1 çocuk	76	8,65	7,55			
3. 2 çocuk	67	9,53	8,87	0,797	0,496	-
4. +3 çocuk	16	6,62	6,72			

Boşanmış bireylerin depresyon düzeylerinin çocuk durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 10’da gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, boşanmış bireylerde depresyon düzeyi çocuk durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 11.

Çocuk Durumu ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyi Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Çocuk Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p	Fark
1. Yok	241	65,32	15,54			
2. 1 çocuk	76	63,73	17,06			
3. 2 çocuk	67	63,31	16,84	0,725	0,538	-
4. +3 çocuk	16	68,75	10,49			

Boşanmış bireylerin algılanan sosyal destek düzeylerinin çocuk durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 11’de gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek düzeyi çocuk durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 12.

Çocuk Durumu ve Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Düzeyi Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Çocuk Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p	Fark
1. Yok	241	240,02	88,73			
2. 1 çocuk	76	240,13	84,63			
3. 2 çocuk	67	262,00	85,15	1,170	0,321	-
4. +3 çocuk	16	243,87	82,83			

Boşanmış bireylerin maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeylerinin çocuk durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 12’de gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, boşanmış bireylerde maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyi çocuk durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 13.

Gelir Düzeyi ve Depresyon Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Gelir Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p	Fark
1. 2001-6000 tl	73	9,12	9,06			1 ve 2
2. 6001-10.000 tl	36	21,00	4,32	67,841	0,000	1 ve 3
3. +10.000 tl	291	6,69	8,87			2 ve 3

Boşanmış bireylerin depresyon düzeylerinin gelir durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 13'te gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, boşanmış bireylerde depresyon düzeyi gelir durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($F(2, 397)= 67,841, p<.001$). Gelir durumunun hangi düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma olduğunu bulmak amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tukey testi sonuçlarına göre, gelir durumu 6001-10.000 tl arasında olan katılımcıların depresyon düzeyi ortalaması ($Ort.= 21,00 SS= 0,00$), gelir durumu 2001-6000 tl arasında ($Ort.= 9,12 SS= 9,06$) ve 10.000 tl üzeri ($Ort.= 6,69 SS= 8,87$) olan katılımcıların depresyon düzeylerine göre anlamlı şekilde daha yüksektir (sırasıyla; $p<.001$; $p= .022$). Ayrıca gelir durumu 10.000 tl üzeri olan katılımcıların depresyon düzeyi de gelir durumu 2001-6000 tl arasında olanlara göre anlamlı şekilde daha düşük olarak bulunmuştur.

Tablo 14.

Gelir Düzeyi ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Gelir Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p	Fark
1. 2001-6000 tl	73	52,15	25,67			1 ve 2
2. 6001-10.000 tl	36	70,00	10,48	33,536	0,000	1 ve 3
3. +10.000 tl	291	67,36	11,56			

Boşanmış bireylerin algılanan sosyal destek düzeylerinin gelir durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 14'te gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek düzeyi gelir durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($F(2, 397)= 33,536, p<.001$). Gelir durumunun hangi

düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma olduğunu bulmak amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tukey testi sonuçlarına göre, gelir durumu 2001-6.000 tl arasında olan katılımcıların algılanan sosyal destek düzeyi ortalaması ($Ort. = 52,15$ $SS = 25,67$), gelir durumu 6001-10.000 tl arasında ($Ort. = 70,00$ $SS = 0,00$) ve 10.000 tl üzeri ($Ort. = 67,36$ $SS = 11,56$) olan katılımcıların algılanan sosyal destek düzeylerine göre anlamlı şekilde daha düşüktür (sırasıyla; $p < .001$; $p < .001$).

Tablo 15

Gelir Düzeyi ve Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Arasındaki Tek Yönlü ANOVA Bulguları

Gelir Durumu	n	\bar{x}	SS	F	p	Fark
1. 2001-6000 tl	73	290,26	54,36			1 ve 3
2. 6001-10.000 tl	36	289,00	61,26	23,161	0,000	2 ve 3
3. +10.000 tl	291	226,60	92,94			

Boşanmış bireylerin psikolojik şiddet düzeylerinin gelir durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi bulguları Tablo 15'te gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek düzeyi gelir durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($F(2, 397) = 23,161$, $p < .001$). Gelir durumunun hangi düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma olduğunu bulmak amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Tukey testi sonuçlarına göre, gelir durumu 10.000 tl üzerinde olan katılımcıların maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyi ortalaması ($Ort. = 226,60$ $SS = 92,94$), gelir durumu 2001-6.000 tl ($Ort. = 290,26$ $SS = 54,36$) ve 6001-10.000 tl arasında olan ($Ort. = 289,00$ $SS = 0,00$) katılımcıların maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeylerine göre anlamlı şekilde daha düşüktür (sırasıyla; $p < .001$; $p < .001$).

Katılımcıların Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiler

Tablo 16.

Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizi Bulguları

		1	2	3
1. Depresyon	r	1		
2. Algılanan Sosyal Destek	r	-.676**	1	
3. Psikolojik Şiddet	r	.444**	-.243**	1

**p<0.01 düzeyinde korelasyon

Araştırma değişkenleri olan depresyon, algılanan sosyal destek ve maruz kalınan psikolojik şiddet değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, depresyon düzeyi ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.676$, $p < .001$).

Buna ek olarak, depresyon ile maruz kalınan psikolojik şiddet arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .444$, $p < .001$). Ayrıca algılanan sosyal destek düzeyi ile maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyi arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.243$, $p < .001$).

Algılanan Sosyal Destek ve Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Değişkenlerinin Depresyon Düzeyini Yordama Durumu

Tablo 17.

Depresyon Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordanan Değişken	B	R	R ²	Standart Hata _β	F	p
Depresyon Düzeyi	21.560	.736	.540	5.47	232.95	.000

Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata _β	β	t	p
Algılanan Sosyal Destek	-.306	.018	-.604	-17.20	.000
Psikolojik Şiddet	.027	.003	.297	8.461	.000

Boşanmış bireylerde algılanan sosyal destek ve maruz kalınan psikolojik şiddet değişkenlerinin depresyon üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan ve 'Enter' metodu kullanılan çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 4.20.'de gösterilmektedir.

Bağımsız değişkenlerden yola çıkarak depresyon düzeyinin yordanmasına ilişkin yapılan F testi sonrası istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, bağımsız değişkenlerin tamamının bağımlı değişkenin (depresyon düzeyi) total varyansının %54'ünü açıkladığını göstermektedir. ($F(2, 397) = 232.95$, $R^2 = .54$, $p < .001$).

Algılanan sosyal destek toplam puanı ve maruz kalınan psikolojik şiddet değişkenlerinin depresyon düzeyi üzerinde anlamlı (önemli) yordayıcılar olduğu sonucuna ulaşılmıştır (*sırasıyla*; $p < .001$; $p < .001$)., Yordayıcı değişkenlerin göreceli sırası; algılanan sosyal destek ($\beta = -.604$) ve psikolojik şiddet ($\beta = .297$) şeklindedir.

BÖLÜM V

Tartışma

Katılımcıların Bireysel Özellikleri ile Algılanan Sosyal Destek, Depresyon ve Psikolojik Şiddet Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan tez çalışmasında araştırma değişkenleri öncelikle cinsiyet değişkeni bağlamında incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, boşanmış kadınların depresyon düzeyi, boşanmış erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Sadece boşanma durumu için değil genel olarak depresyona yönelik epidemiyoloji çalışmaları incelendiğinde popülasyon içerisinde kadınların depresyon düzeyi, erkeklere göre daha yüksek olarak gözükmektedir (Piccinelli ve Wilkinson, 2000). Yaşam boyu yaygınlığı kadınlarda erkeklere göre iki kat fazla olan depresyon, tüm kadınların hayatları boyunca %20'sini etkileyebilmektedir. Bu farkın nedeni kesin bilinmese de kadınların düşünce yapılarındaki farklılıkların, biyolojik özelliklerin, psikososyal ve ekonomik güçlüklerle daha sık karşılaşmalarının bunda rol oynadığına inanılmaktadır (Hyde ve Mezulis, 2020). Depresyon kadınlarda daha erken yaşlarda ortaya çıkabilir, daha uzun sürer, tekrar etme olasılığı daha fazladır, stresli yaşam olayları ile ilişkili olma olasılığı daha yüksektir ve mevsimsel değişikliklere daha duyarlıdır (Gao ve ark., 2012). Kadınlar erkeklere göre daha fazla depresyon geçirme riski taşırlar ama bazı kadınlar daha da yüksek risk taşırlar. Bu risk grubundaki kadınlar aile öyküsünde depresyon olanlar 10 yaş öncesi ebeveyn kaybı sosyal desteği olmayanlar ya da sosyal desteği kaybetme tehdidi altında olanlar iş kaybı, ilişkii stresi, ayrılık ya da boşanma gibi devam eden psikolojik ve sosyal stresle çocukken fiziksel veya cinsel istismara uğrayanlardır (Hou ve ark., 2012). Var olan bu farklılığın üzerine bireyi oldukça yıpratıcı ve birey için bedensel, psikolojik ve sosyal açıdan zorlayıcı olabilen boşanma gibi bir süreç eklendiğinde boşanmış kadınların, boşanmış erkeklere göre daha yüksek depresyon belirtileri göstermesi kabul edilebilir olarak görülmektedir. Literatürde benzer bulgulara rastlamak mümkündür. Örneğin, Piccinelli ve Wilkinson (2000) yaptıkları çalışmada depresyonda cinsiyet farklılıklarını incelemişler ve boşanmış kadınların depresyon düzeyinin, boşanmış erkeklere göre yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Gallo ve arkadaşları (2018) ise

yaptığı meta analiz çalışmasında genel olarak kadınların erkeklere göre daha yüksek bir depresyona sahip olduğunu belirtmektedir.

Boşanmış kadınların maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyi erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu sonucun Türk kültürünün genel yapısıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Buna göre, Türk toplumunda boşanma, genel olarak, başarısızlık ile ilişkilendirilmektedir. Bu başarısızlığın ortaya çıkardığı baskı ise kadınların üzerinde daha çok hissedilmektedir. Özellikle boşanma sürecinde olan kadın eşinden her ne kadar fiziksel ve psikolojik şiddet görse de aile büyükleri tarafından bir şekilde boşanmamaya ikna edilmeye çalışılmaktadır. Bu durum da kadının boşanma sürecinin uzamasına ve maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyinin artmasına neden olabilmektedir (Lin ve ark., 2018). Araştırma kapsamında elde edilen sonuç da bu durumu destekleyici niteliktedir. Sheikh ve arkadaşları (2013) yaptıkları araştırmada boşanmış kadınların, erkeklere göre daha fazla ayrımcılığa ve psikolojik şiddete maruz kaldığını bulmuşlardır. Peraica ve arkadaşlarının (2021) yaptıkları diğer çalışmada ise kadınların erkekler tarafından yakın ilişkilerinde maruz kaldığı şiddetin ve bu şiddet nedeniyle yardım arama eğiliminin daha yüksek olduğu raporlandırılmıştır.

Ayrıca boşanmış erkeklerin algılanan sosyal destek düzeyi, kadınların algılanan sosyal destek düzeyine göre daha yüksek bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bu sonucun da Türk toplumunun genel yapısıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Buna göre, toplulukçu ve ataerkil bir yapıya sahip olan Türk toplumunda boşanma gibi bireyde zorlayıcı duygulara yol açabilecek durumlarda erkeklerin daha fazla desteklenebileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde, sosyal desteğin cinsiyete göre farklılaştığı (Saygın, 2008) sosyal desteğin kadın lehinde farklılaştığı (Başer, 2006), kadınların erkeklerden daha fazla sosyal destek aldığı bilinmektedir (Güngör, 1996; Vilhjalmsson, 1994). Benzer şekilde kadınların erkeklere göre daha fazla sosyal destek aldığı (Köksal, Akyol ve Salı, 2013), kadınların aileden aldığı sosyal desteğin erkeklerden daha fazla olduğu Zaimoğlu'nun (1991) yaptığı çalışma bulguları destekler niteliktedir. Sonuç olarak sosyal desteğin cinsiyet açısından farklı çıkmasında kadınların erkeklere göre duygularını ifade etme, destek arama ve yardım isteme açısından daha olumlu tutuma sahip olmalarının ve var olan toplumsal cinsiyete dair düşüncelerin etkili olduğu söylenebilir (Dursun ve Özkan, 2020). Bu nedenle araştırma bulgusunun literatür ile farklılaştığı görülmektedir.

Yapılan araştırmada boşanmış bireylerin depresyon düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun boşanma sürecinin, bireylerin hangi niteliklere sahip olduğu fark etmeksizin, zorlayıcı bir süreç olmasından ve kişilerin bu zorlayıcı süreçle baş etmekte zorlanmasından dolayı ortaya çıktığı düşünölmektedir. Buna göre, boşanma durumu hem yüksek lisans/doktora mezunu bireyler hem de ilköğretim mezunu bireyler için oldukça yıpratıcı olabilmekte ve bireyler kendi duygusal süreçlerini düzenlemekte problem yaşayabilmektedirler. Hem yüksek hem düşük eğitime sahip bireylerde yaşanan bu güçlükler nedeniyle katılımcıların depresyon düzeylerinin farklılaşmadığı şeklinde değerlendirilmektedir. Backhouse ve arkadaşları (2018) eğitim düzeyi ve diğer birçok demografik özelliğe göre depresyon düzeyinin anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, eğitim düzeyinin düşük ya da yüksek olmasına göre bireylerin depresyon düzeyi anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Alharbi ve arkadaşları (2018) yaptıkları araştırmada eğitim durumuna göre depresyon düzeylerini karşılaştırmışlar ve anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

Boşanmış bireylerin maruz kaldığı şiddet düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Boşanma durumunun doğası gereği hem yüksek lisans/doktora mezunu bireyler hem de ilköğretim mezunu bireyler için oldukça yıpratıcı olabildiği için eğitim düzeyi fark etmeksizin, genel olarak, tüm bireylerin maruz kaldığı ve maruz bıraktığı psikolojik şiddet düzeyi de artış göstermektedir. Söz konusu bu benzerlikten dolayı yapılan araştırmada eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılaşma bulunamadığı düşünölmektedir. Gibbs ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada ise yakın ilişkilerde uygulanan ve maruz kalınan şiddet düzeyinin eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı rapor edilmiştir. İbiloğlu (2020) yaptığı araştırmasında ise psikolojik şiddet değişkenini birçok farklı faktöre göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş ve psikolojik şiddetin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Boşanmış bireylerin algılanan sosyal destek düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Boşanan bireylerde eğitim durumuna göre algılanan sosyal destek düzeyinde anlamlı farklılaşma bulunamamasının temel nedeninin ise sosyal destek kavramının eğitim durumundan daha çok bireylerin sosyal becerileri ile ilişkili olmasından dolayı olduğu düşünölmektedir. Buna göre, yüksek lisans/doktora mezunu bir kişinin eğitim düzeyi çok yüksek olmasına rağmen sosyal

iletişimde güçlük yaşayabilir ve bu nedenle arkadaş çevresi sınırlı olabilmektedir. Tam tersi bir durumda ise ilköğretim mezunu bir kişi dışadönük kişilik yapısından dolayı çok rahat sosyal ilişkiler kurabildiği için sosyal destek düzeyi daha fazla olabilmektedir. Algılanan sosyal destek değişkeninin bu yapısından dolayı araştırma kapsamında da eğitim durumuna göre algılanan sosyal destek düzeyinde anlamlı bir farklılaşma bulunamadığı düşünülmektedir. Azimi ve arkadaşlarının (2018) yapmış olduğu çalışmada algılanan sosyal destek değişkeninin eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Jiang ve arkadaşları (2018) da yaptıkları çalışmada eğitim düzeyine göre algılanan sosyal destek değişkeninin farklılaşmadığını bulmuştur.

Yapılan çalışmada gelir durumu yüksek olan bireylerin, orta ve düşük durumda gelire sahip olan bireylere göre daha düşük depresyona sahip olduğu bulunmuştur. Bireylerin yüksek gelir durumunda hayatlarını daha refah yaşamasından ve arzularını gerçekleştirebilmesinden dolayı daha düşük depresyona sahip olmaları mantıklı gözükmemektedir. Buna ek olarak, en yüksek depresyon düzeyinin orta gelir durumuna sahip bireylerde ortaya çıktığı görülmektedir. Gelir durumu arttıkça depresyon düzeyinin daha düşük olması araştırmacı tarafından beklenen bir sonuç olsa da orta gelir durumuna sahip olan bireylerin depresyon düzeyinin, düşük gelir durumuna sahip olanlardan daha yüksek olması araştırmacı tarafından beklenmeyen bir sonuçtur. Bu sonucun birkaç etmene bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Düşük gelir durumunda olan bireylerin kendi yaşam tarzlarını kabullendiği ve bu kabulün verdiği hafiflikle daha düşük depresif belirtiler gösterdiği düşünülmektedir. Buna göre düşük gelir durumunda olan birey hayat standartlarını düşürdüğü ve bu hayat standartlarından memnun olduğu veya bu hayat standartlarına şükür ettiği için depresyon düzeyi düşük olabileceği düşünülmektedir. Orta gelir düzeyinde ise bireyler sahip olduklarından daha fazlasını sürekli elde etmeye çalıştığı ve bir noktada bu süreç başarısızlıkla sonuçlandığı için kendilerini daha fazla depresif hissedebilmektedirler (Song ve ark., 2019). Örneğin, orta gelir düzeyine sahip bir kişinin X model bir arabasının olduğunu düşünelim. Bu birey yıl başlangıcında arabasını değiştirmek ve arabasının bir üst modeli olan Y modelini satın almak istemektedir. Bireyin yıl içinde daha önce hesaplayamadığı fazla harcamalarının olmasından dolayı yıl sonuna kadar arzuladığı arabayı alamadığı için hayal kırıklığına uğrayabileceği ve bu nedenle depresif belirtilerinin yükselebileceği ifade edilebilir. Düşük gelir durumuna sahip bir

kişi ise o arabayı alamayacağını bildiği ve bu durumu kabullendiği için hayalini kurmamakta ve dolayısıyla herhangi bir hayal kırıklığı yaşamamaktadır. Bu bağlamda, orta gelir düzeyine sahip bireylerin arzulayıp ancak sahip olamadıkları nesnelere yarattığı hayal kırıklıklarından ve düşük gelir durumuna sahip bireylerin hayat standartlarını kabullenip, şükür etmesinden dolayı orta gelir düzeyinde depresyon belirtilerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Naser ve arkadaşlarının (2021) yapmış olduğu çalışmada gelir düzeyine göre depresyonun anlamlı şekilde farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, daha düşük gelir düzeyine sahip olan bireylerde depresyon riskinin de daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Strizzi ve arkadaşları (2022) yapmış oldukları çalışmada boşanmış bireylerin depresyon düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılaşp farklılaşmadığını incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre, gelir düzeyi düşük olan boşanmış bireylerin depresyon düzeyi daha yüksek olarak bulunmuştur. Ji ve Hong (2020) yaptıkları araştırmada gelir durumuna göre depresyon düzeylerini karşılaştırmış ve gelir durumu yükseldikçe depresyon belirtilerinin düştüğünü rapor etmişlerdir.

Ayrıca yapılan araştırmada düşük gelir düzeyine sahip olan bireylerin algılanan sosyal destek düzeyinin, orta ve yüksek gelir düzeyindeki katılımcıların algılanan sosyal destek düzeyine göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, araştırmacı tarafından kabul edilebilir olarak görülmektedir. Gelir düzeyi düşük olan bireyler temel gereksinimlerini karşılamak için çabalarken, sosyal ilişkilerini geliştirmekte problem yaşarlar (Hirdes ve Forbes, 1992). Maddi sıkıntıların getirmiş olduğu olumsuzluklar bu bireyleri sosyal mekanlardan uzaklaştırmakta ve onları yalnızlığa itmektedir. Bu nedenle bu bireyler yaşamlarında herhangi bir problemle karşılaştıklarında çevrelerinden sosyal destek bulmakta zorlanabilmektedirler. Buna ek olarak, gelir düzeyi düşük olan bireylerde maddi sıkıntılar yoğun şekilde yaşandığı için kişilik gelişimi de olumsuz yönde etkilenir. Çünkü bireyin diğer insanlarla olan etkileşimi sınırlandırılmış olur. Bu durum farklı kültürlerden insanlarla etkileşime girme noktasında da benzerlik gösterir. Tüm bu değerlendirmeler birlikte ele alındığında gelir düzeyi düşük olan bireylerin algılanan sosyal destek düzeyinin düşük olması ortaya çıkabilecek bir sonuç olarak gözükmektedir. Dikmen ve arkadaşları (2017) yapmış oldukları araştırmada düşük gelir düzeyine sahip olan bireylerin algılanan sosyal destek düzeyinin, orta ve yüksek gelir düzeyindeki katılımcıların

algılanan sosyal destek düzeyine göre daha düşük olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Baran ve arkadaşları (2014) yapmış oldukları çalışmada da benzer şekilde gelir düzeyi ile algılanan sosyal destek arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu rapor etmişlerdir. Yu ve arkadaşları (2020) algılanan sosyal destek düzeyinin gelir durumu düşük olan bireylerde, daha yüksek gelir durumuna sahip olan bireylere göre anlamlı şekilde daha düşük olduğunu bildirmişlerdir.

Psikolojik şiddet düzeyinin gelir durumu yüksek olan boşanmış bireylerde daha düşük şekilde görülmesidir. Bu sonuç araştırmacı tarafından mantıklı gözükmemektedir. Çünkü gelir durumu yüksek olan bireyler ekonomik özgürlüğünü kazanmış bireyler olarak adlandırılabilir. Dolayısıyla bu bireyler ilişkilerinde herhangi bir olumsuzlukla karşılaştığında bir maddi kaygı yaşamadan ilişkilerini bitirebilme özgürlüğüne sahiptirler. Bu bireylerin psikolojik şiddet gördüğünü hissettiği zamanlarda bulunduğu ilişkilerinden uzaklaştığı ve sahip olduğu bu özgürlük nedeniyle bireylerin özellikle romantik ilişkilerinde daha az psikolojik şiddet gördüğü düşünülmektedir. Keynejad ve arkadaşlarının (2020) yaptıkları çalışmada ise psikolojik şiddet düzeyinin gelir durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve gelir düzeyi yüksek olan bireylerin daha düşük düzeyde psikolojik şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. van Gelder ve arkadaşlarının (2021) yapmış olduğu diğer bir çalışmada da gelir durumu yüksek olan boşanmış bireylerde psikolojik şiddet düzeyi daha düşük olarak rapor edilmiştir.

Tüm bu bilgilerin ışığında yapılan tez çalışması kapsamında elde edilen bulguların literatür çalışmaları ile uyum gösterdiği ve bu nedenle demografik değişkenler bağlamında elde edilen sonuçların literatür tarafından desteklendiğini söylemek mümkündür.

Katılımcıların Beck Depresyon Envanteri, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği'nden Aldıkları Puanların İlişkisime İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan tez çalışmasında araştırma değişkenleri olan depresyon, psikolojik şiddet ve algılanan sosyal destek değişkenlerinin boşanmış bireyler örneklem grubunda anlamlı bir ilişkisi olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Algılanan sosyal destek ile depresyon arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Mevcut çalışmada elde edilen bu sonuç araştırmacı tarafından kabul edilebilir olarak görülmektedir. Çünkü psikolojik iyi oluş ve sağlık üzerinde belirleyici etkisi olan algılanan sosyal destek, bireyin gereksinim duyduğunda başkalarının desteğinin varlığı ve yeterliliği hakkında bilişsel değerlendirmeler üzerinden inşa edilen niteliksel bir kavramdır (Çeçen, 2008). Başka bir ifade ile kişiler arası bağların niteliği ve varlığının bilişsel değerlendirilmesidir. Öz tatmini içeren algılanan sosyal destek; bireyin başkaları ile kuvvetli bağları olduğuna, başkalarından sevgi, saygı, bağlılık ve destek alacağına ilişkin bilişsel algılamasıdır. Bu destek biçimi bireyin destekleyici etkileşimleri yorumlama, bağlı olduğu bireylere ve sosyal ağlara yönelik kişisel anlamlar vermeye yönelik öznel değerlendirmedir (Fırat, 2015; Kef, 1997; Xu ve ark. 2019). Bu noktada yaşam içerisinde kurulan bağların güvenilir olup olmaması ve başkalarının sağladığı desteğin ölçüsü de bu izlenim ve algılar üzerinde önemli olmaktadır. Birey bu izlenimleri ve algıları üzerinden sosyal ağlar tarafından destek görüp görmediğini bilişsel şemaları üzerinden oluşturmakta ve içsel deneyimler ile değerlendirmektedir (Aksüllü, 2002; Oktan, 2005). Algılanan sosyal destek kavramının tüm bu işlevleri birlikte düşünüldüğünde bu özelliğin düşüşünde bireyin daha fazla depresif belirtiler göstermesi ve psikolojik şiddete maruz kalması doğal olarak gözükmektedir. Li ve arkadaşları (2022) yapmış oldukları çalışmada algılanan sosyal destek ve depresyon değişkenleri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermişlerdir. Wittenborn ve arkadaşları (2022) da benzer şekilde algılanan sosyal destek ve depresyon değişkenleri arasında negatif yönlü bir ilişki bulmuşlardır.

Ayrıca elde edilen bulgular, bireyin maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyi arttıkça depresyon düzeyinin de arttığını göstermektedir. Bireyin maruz kaldığı psikolojik şiddet arttıkça depresyon düzeyinin de yükselmesi mantıklı gözükmektedir. Çünkü depresyon bireyin deneyimlediği olaylara karşı yaptığı olumsuz bilişsel değerlendirmeler sonucuna gelişen ve sürdürülen bir psikolojik rahatsızlıktır (Tucker ve Luu, 2007). Birey herhangi bir çevresel faktörden psikolojik şiddete uğradığında da gerçekleştirdiği olumsuz bilişsel değerlendirmeleri arttığı için depresyon düzeyinin de yükselmesi kabul edilebilir olarak görülmektedir. Clare ve arkadaşları (2021) gerçekleştirdikleri çalışmada boşanmış bireylerin yakın ilişkilerinde maruz kaldığı psikolojik şiddetin depresyonun geliştirilmesinde ve sürdürülmesinde önemli rolünün olduğunu belirtmiştir. Zerihun ve arkadaşları (2021) da benzer şekilde bireylerin

maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyi arttıkça depresyon düzeyinin de arttığını ifade etmiştir.

Buna ek olarak, algılanan sosyal destek ile maruz kalınan şiddet düzeyi arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bireylerin ailesinden, arkadaşlarından ya da yaşamında bulunan özel bir insandan gördüğü sosyal destek stres verici unsurlar ile baş etmesini kolaylaştırmaktadır. Bu baş etme stratejileri problem odaklı, duygusal odaklı ve sosyal destek arayarak meydana gelebilmektedir. Bireylerin maruz kaldığı fiziksel, psikolojik ya da cinsel şiddetin de yaşamlarında yüksek düzeyde stres verici bir unsur olduğu göz önüne alındığında bu stres verici unsur ile baş etmek için çevrelerinden sosyal destek aramak için eylemler gerçekleştirebilmektedir. Söz konusu bu sosyal desteği bulan bireylerin de maruz kaldığı şiddet ile daha iyi başa çıkabildiği ifade edilebilir. Adekanmbi ve arkadaşlarının (2021) yapmış olduğu çalışmada algılanan sosyal destek düzeyi ve maruz kalınan şiddet arasındaki ilişki incelenmiş ve bu iki değişken arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır.

Algılanan Sosyal Destek ve Maruz Kalınan Psikolojik Şiddet Değişkenlerinin Depresyon Düzeyini Yordama Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, maruz kalınan psikolojik şiddet ve algılanan sosyal destek değişkenlerinin depresyon psikopatolojisini anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan sosyal destek değişkeni depresyonu negatif bir şekilde yordarken, psikolojik şiddet değişkeninin depresyon değişkenini pozitif bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, bireylerin daha fazla sosyal destek algıladıkça daha düşük depresif belirtiler gösterdiği ve daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldıkça daha fazla depresif belirtiler gösterdiğine işaret etmektedir. Bu sonuçların da literatür çerçevesinde açıklanabileceği ifade edilebilir. Çünkü fiziksel ya da psikolojik şiddet deneyimleme sonucunda bireylerin yoğun depresif duyguları yaşama gibi zorlayıcı olaylar ile baş etmeye çalıştığı bilinmektedir (Oswalt, Wyatt ve Ochoa, 2018). Bunun yanı sıra şiddeti deneyimleme sonucunda bireylerde özgüven düşüklüğü ya da özkıyım düşünceleri gibi belirtilerle birlikte depresyon daha sık bir şekilde görülebilmektedir (Avşar-Baldan ve Akış, 2017). Sadece fiziksel şiddette değil aynı zamanda duygusal istismar gibi psikolojik şiddet türlerinde de bireylerde depresif belirtiler belirgin artış gösterebilmektedir. Çünkü duygusal istismara maruz kalan

bireylerde, depresyon ile ilişkili olan konsantre olmada güçlük, karar almada zorlanma, umutsuzluk, motivasyon düşüklüğü, öz saygıda ve öz güvende düşme ve kendini suçlama davranışları ortaya çıkmaktadır (Engel, 2006). Cinal (2018) yaptığı çalışmada romantik ilişki içerisinde şiddete uğrama ile depresyon belirtileri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulmuştur. Iconis (2013) yaptığı araştırmada ise şiddeti deneyimleyen bireylerde depresyon gibi psikolojik rahatsızlıkların daha yüksek olasılıkla ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir.

Algılanan sosyal destek kavramının da özellikle partnerlerin birbirleri ile olan ilişkisinde oldukça önemli olduğu ifade edilebilir. Buna göre, Yaşamın her döneminde sosyal destek önemli olmakla birlikte stres durumları karşısında, önemli diğerlerinden özellikle partnerlerin birbirlerine destekleyici davranmaları, stresle başa çıkabilmelerinde son derecede önemlidir. Cox, Buhr, Owen ve Davidson (2016) tarafından yapılan çalışmada yetişkinlerde önemli diğerlerinden alınan desteğin travma durumları ve psikolojik sorunlar ile negatif biçimde ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Önemli diğerlerinden alınan destek; partnerler, akrabalar, komşular, öğretmenler ve bireyin hayatında önemli etkileri olan bireylerden alınan desteği içermektedir (Eker, Arkar ve Yaldız, 2001). Bununla birlikte partnerlerinden destek alamayan bireylerin stresle başa çıkmakta zorlandıkları depresyona girme riskinin arttığı, benlik saygısı ve özgüveninin azaldığı ortaya koyulmuştur (Prezza ve Pacilli, 2002).

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler

Sonuç

- Araştırma sonuçları boşanmış kadınların depresyon ve maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeylerinin, boşanmış erkeklere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca boşanmış erkeklerin algıladığı sosyal destek düzeyi, boşanmış kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur.
- Boşanmış bireylerin depresyon, algılanan sosyal destek ve maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Yapılan çalışmada gelir durumu yüksek olan bireylerin, orta ve düşük durumda gelire sahip olan bireylere göre daha düşük depresyona sahip olduğu bulunmuştur. En yüksek depresyon düzeyinin orta gelir durumuna sahip bireylerde ortaya çıktığı görülmektedir.
- Düşük gelir düzeyine sahip olan bireylerin algılanan sosyal destek düzeyinin, orta ve yüksek gelir düzeyindeki katılımcıların algılanan sosyal destek düzeyine göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir.
- Araştırma kapsamında elde edilen diğer bir sonuç ise psikolojik şiddet düzeyinin gelir durumu yüksek olan boşanmış bireylerde daha düşük şekilde görülmesidir.
- Korelasyon analizi sonuçlarına göre ise algılanan sosyal destek ile depresyon ve psikolojik şiddet değişkenleri arasında negatif ve depresyon ile psikolojik şiddet değişkenleri arasında pozitif yönlü ilişkiler saptanmıştır.
- Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda da depresyon düzeyini, algılanan sosyal destek değişkeni negatif ve psikolojik şiddet değişkeni pozitif şekilde yordadığı saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar, bağımsız değişkenlerin (psikolojik şiddet ve algılanan sosyal destek) tamamının bağımlı değişkenin (depresyon düzeyi) total varyansının %54'ünü açıkladığını göstermektedir.

Yapılan çalışma ile boşanmış bireylerde depresyon, maruz kalınan psikolojik şiddet ve algılanan sosyal destek düzeyleri ile ilgili karşılaştırmalı ve somut bilgiler sunulmaktadır. Fakat daha geniş bir örnekleme ulaşılmasının genellemeye yönelik kısıtlılığı ortadan kaldıracak olduğu düşünülmektedir.

Öneriler

Boşanmış bireylerde depresyon, maruz kalınan psikolojik şiddet ve algılanan sosyal destek düzeylerinin karşılaştırılması ve bu değişkenlerin aralarında bir ilişki olup olmadığını ve algılanan sosyal destek ile psikolojik şiddet değişkenlerinin depresyon düzeyini anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla yapılan bu araştırmada gelecekte benzer konuda çalışma yapacak araştırmacılara ve klinisyenlere şu önerilerin sunulabileceği düşünülmektedir:

Araştırmacılara Öneriler

- Yapılan araştırmada boşanma sürecinin sonrasında kadınların daha fazla depresif belirtiler gösterdiği ve daha yüksek düzeyde psikolojik şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. Bu bağlamda yapılacak önleme, müdahale ve etkililik çalışmalarında kadın örneklem grubuyla daha fazla çalışılması önerilmektedir.
- Gerçekleştirilen araştırmada sadece niceliksel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Benzer çalışmalarda niteliksel veri analizi yöntemlerinin de kullanılarak literatüre katkı verilebileceği düşünülmekte ve önerilmektedir.
- Yapılan çalışma kesitsel nitelikte bir araştırmadır. Gelecekte benzer konularda yapılacak araştırmaların boylamsal nitelikte yapılarak literatürün zenginleştirilebileceği düşünülmektedir.
- Mevcut çalışma 400 kişilik örneklem genişliği ile sınırlandırılmıştır. Örneklem grubunun popülasyonu daha iyi temsil etmesi açısından daha sonraki çalışmalarda örneklem genişliğinin artırılması önerilmektedir.

Uygulayıcılara Öneriler

- Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre, kadın bireylerin depresyon ve maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyinin erkeklerden daha yüksek ve algılanan sosyal destek düzeyinin erkeklerden daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar kadınların boşanma süreci öncesinde, içerisinde ve sonrasında erkeklere göre daha dezavantajlı bir konumda olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda şiddet konusunda terapiye başvuran danışanlara toplumun genel yapısından dolayı kadınlara uygulanan fiziksel ve psikolojik şiddetin

normalleştirilebildiği ancak şiddete maruz kalmanın normal bir durum olmadığı hakkında psikoeğitimler verilmesi önerilmektedir.

- Gerçekleştirilen araştırmada algılanan sosyal destek ile depresyon arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç, bireyin algıladığı sosyal destek düştükçe depresyon düzeyinin artacağını göstermektedir. Depresyon değişkeninin de daha çok pek çok kez intihar davranışı ile ilişkisi gösterildiğinden dolayı öz kıyım düşünceleri olan danışanların sosyal destek kaynaklarını yükseltmek için psikoterapi sürecinde çeşitli uygulamaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmekte ve önerilmektedir.
- Fiziksel ya da psikolojik olarak şiddete maruz kalan birey şiddete uğramasının sorumlusu olarak kendisini görebilir ve kendi davranışlarından dolayı suçluluk duyabilmektedir. Bu düşüncelerin ortaya çıkmasında bireyin kendi olumsuz yönlerine aşırı odaklanması ya da karşı tarafta bulunan partnerinin sadece olumlu yönlerini görmesi gibi bilişsel hatalar rol alabilmektedir. Psikoterapi sürecinde bu bilişsel hatalar ile çalışılarak bireylerin bu çarpık düşünce yapısının düzeltilmesi önerilmektedir.
- Psikolojik ya da fiziksel şiddete maruz kalmak bireylerin kendi öz yeterliliğini sorgulamalarına neden olmanın yanı sıra bireylerin değersizlik inançlarının da tetiklenmesine yol açabilmektedir. Bilişsel davranışçı terapi yaklaşımında değersizlik de bir temel inanç olarak değerlendirildiğinden ve birçok psikopatolojinin oluşumunda rol aldığı bilindiğinden psikoterapi hizmeti veren uzman kişilerin şiddetin yol açtığı değersizlik inancı üzerine çalışmaları önerilmektedir.

Kurumlara Öneriler

- Araştırma sonuçları incelendiğinde gelir düzeyi düşük olan bireylerin maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyinin daha yüksek ve algılanan sosyal destek düzeyinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan yol çıkarak, bireylerin ruh sağlıklarını korumak adına, özel ve kamu kurumlarında hizmet veren çalışanların ücret düzeylerinin iyileştirilmesi önerilmektedir.
- Özellikle boşanmış kadınlarda depresif belirtiler daha fazla olabilmektedir. Depresif belirtileri yüksek olan bireylerin ise işlev kaybına sahip olabileceği söylenebilir. Bu nedenle kurumlarında çalışan bireylerin iş performansını

kaybetmemesi adına boşanma durumlarında olan bireylere yönelik çalışma kurumları tarafından ücretsiz psikoterapi hizmeti sağlanması önerilmektedir.

Politikacılara Öneriler

- Araştırma kapsamında elde edilen sonuca göre, algılanan sosyal destek düzeyi bireylerin psikopatolojik belirtilerinde rol oynayabilmektedir. Bu nedenle kamu ve/veya özel kuruluşlarında özellikle kadınlara yönelik devlet tarafından sosyal destek düzeyini arttırmak için alanında uzman kişiler tarafından çeşitli eğitimler verilmesi önerilmektedir.
- Devlet kuruluşlarının sosyal destek algısını geliştirecek politikaları desteklemesi önerilmektedir.
- Devlet tarafından kadına şiddete yönelik verilen cezaların arttırılarak caydırıcılık etkisinin yükseltilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adekanmbi, F. P., Adegoke, S. O., Ukpere, W., ve Kelvin-Iloafu, L. E. (2021). Sustaining Psychological Wellbeing amongst Married Career Women: Psychological Distress, Social Support, Domestic Violence, and Family Conflict Resolution as Influencers. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 10(3), 5-25.
- Ağdemir, S. (1991). Aile ve Eğitim. Aile ve toplum bilim. *Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1(1), 11-13.
- Akgül Sarpkaya, O. (2012). Boşanmış Kadınların yaşam deneyimlerine sosyolojik bakış. *Sosyoloji Araştırması*. 15(2), Sosyoloji Derneği. Türkiye.
- Akter, M., ve Begum, R. (2012). Mental health problems of women undergoing divorce process. *Dhaka University Journal of Biological Sciences*, 21(2), 191-196.
- Alan, S., Vurgec, B. A., Cevik, A., Gozuyesil, E., ve Surucu, S. G. (2020). The effects of COVID-19 pandemic on pregnant women: Perceived stress, social support and sleep quality. *Yonago Acta Medica*.
- Alharbi, H., Almalki, A., Alabdan, F., ve Haddad, B. (2018). Depression among medical students in Saudi medical colleges: a cross-sectional study. *Advances in medical education and practice*, 9, 887.
- Annagür, B. (2008). *Depresyon hastalarında dürtü kontrol bozuklukları sıklığı*. (Uzmanlık Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi).
- Arıkan, Ç. (1992). *Yoksulluk evlilikte geçimsizlik ve boşanma*. Ankara: Şafak Ofset Matbaası.
- Arıkan, Ç. (1996). *Halkın boşanmaya ilişkin tutumları araştırması*. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. Ankara.
- Azari, V., ve Mehrabizadeh Honarmand, M. (2021). Effectiveness of Compassion-Focused Therapy on Distress Tolerance and Relationship Attributions in Divorcing Women. *Psychological Research*, 45(1), 80.
- Azimi, M., Fahami, F., ve Mohamadirizi, S. (2018). The relationship between perceived social support in the first pregnancy and fear of childbirth. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 23(3), 235.

- Backhouse, E. V., McHutchison, C. A., Cvorov, V., Shenkin, S. D., ve Wardlaw, J. M. (2018). Cognitive ability, education and socioeconomic status in childhood and risk of post-stroke depression in later life: A systematic review and meta-analysis. *PLoS One*, 13(7), e0200525.
- Baran, M., Kucukakca, G., ve Ayran, G. (2014). The Effect of Perceived Social Support Level on Smoking in Health School Students. *ADU Medical Faculty Journal*, 15(1) : 9 - 15.(in Turkish)
- Barth, K. R., Brosi, M., Cox, R. B., Spencer, T. A., ve Beasley, L. O. (2020). A qualitative analysis of divorcing parents' readiness to co-parent. *Journal of Divorce ve Remarriage*, 61(4), 267-286.
- Başer, Z. (2006). *Aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma)*, (Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bohannon, P. (1970). The six stations of divorce. Divorce and after Paul Bohannon (Ed), Garden City, New York, Doubleday and Company, Inc., s.33-62.
- Boon, C. (2001). *Women coping with divorce through social support* (Doctoral dissertation).
- Brownridge, D. A., Hiebert-Murphy, D., Ristock, J., Chan, K. L., Tiwari, A., Tyler, K. A., ve Santos, S. C. (2008). Violence against separated, divorced, and married women in Canada, 2004. *Journal of Divorce ve Remarriage*, 49(3-4), 308-329.
- Can, Y. ve Aksu, N. B. (2016). Boşanma sürecinde ve sonrasında kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58).
- Cava, M. J., Buelga, S., Carrascosa, L., ve Ortega-Barón, J. (2020). Relations among romantic myths, offline dating violence victimization and cyber dating violence victimization in adolescents. *International journal of environmental research and public health*, 17(5), 1551.
- Ceyhan, A.A. ve Ceyhan, E. (2008). Loneliness, depression, and computer self-efficacy as predictors of problematic internet use. *CyberPsychology and Behavior*, 11(6), 699-701.
- Chernet, A. G., ve Cherie, K. T. (2020). Prevalence of intimate partner violence against women and associated factors in Ethiopia. *BMC women's health*, 20(1), 1-7.

- Chrismer-Still, A. D. (2010). *Divorce and adjustment factors on life satisfaction in later adolescents: Clinical application*. Regent University.
- Clare, C. A., Velasquez, G., Martorell, G. M. M., Fernandez, D., Dinh, J., ve Montague, A. (2021). Risk factors for male perpetration of intimate partner violence: A review. *Aggression and violent behavior*, 56, 101532.
- Cohen, S. and Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310–357.
- Colen, F., ve Pereira, M. G. (2019). Psychological morbidity, social intimacy, physical symptomatology, and lifestyle in adult children of divorced parents. *Journal of Divorce ve Remarriage*, 60(3), 183-193.
- Colombo, F., Llena-Nozal, A., Mercier, J., Tjadens, F. (2011). Help wanted? Providing and paying for longterm care. *OECD Health Policy Studies*.
- Cutrona, C.E. and Suhr, J.A. (1992). Controllability of stressful events and satisfaction with spouse support behaviors. *Communication Research*, 19, 154–174.
- Dahlem, N.W., Zimet, G.D. and Walker, R.R. (1991). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support: A confirmation study. *Journal of Clinical Psychology*, 47(6), 756-761.
- Dikmen, Y., Yilmaz D, ve Usta YY. (2017). Examining the association between submissive behaviors and perceived social support in nursing students. *European Journal of Therapeutics*; 23: 12-18.
- Dilbaz, N., Seber, G., 1993. Umutsuzluk kavrami: Depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi*, 1(3), 134-138.
- Dong, G., Qu, L., Gong, X., Pang, B., Yan, W., ve Wei, J. (2019). Effect of social factors and the natural environment on the etiology and pathogenesis of diabetes mellitus. *International Journal of Endocrinology*, 2019.
- Duran, S., (2016). *Depresyon ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkide otomatik düşünce özelliklerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. İstanbul).

- Dursun, A., Ve Özkan, M. S. (2020). Ergenlerin yaşadıkları yer ve cinsiyet açısından sosyal destek ile problem çözme becerileri. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 3(6), 18-32.
- Eker, D. Ve Arkar, H. (1995). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Faktör Yapısı, Geçerlilik ve Güvenirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10 (34), 45-55.
- Eliüşük, A. (2008). Şizofrenili Hastası Olan Ailelerin Algılanan Sosyal Destek ve Umutsuzluk Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi.Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ersöz, A. G., 2011. Türkiye’de Boşanma Olgusu ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyoloji Konferansları*, (43), 249-264.
- Fernández-Fuertes, A. A., Fernández-Rouco, N., Lázaro-Visa, S., ve Gómez-Pérez, E. (2020). Myths about sexual aggression, sexual assertiveness and sexual violence in adolescent romantic relationships. *International journal of environmental research and public health*, 17(23), 8744.
- Fırat, N. (2015). Yurtta veya ailesinin yanında kalan öğrencilerin sosyal destek düzeyleri ve stresle başa çıkma stillerinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü).
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Garshowitz, M. and Martin, T. R. (1997). Personality, negative social interactions, and depressive symptoms. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 29(1), 28-37.
- Florimbio, A. R., Brem, M. J., Grigorian, H. L., Elmquist, J., Shorey, R. C., Temple, J. R., ve Stuart, G. L. (2019). An examination of sexting, sexual violence, and alcohol use among men arrested for domestic violence. *Archives of sexual behavior*, 48(8), 2381-2387.
- Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Berg, B. J., Hause, E. S., ve Polek, D. S. (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships. *Journal of Family Violence*, 5(2), 107-120. doi: 10.1007/BF00978514.
- Freedman, S., ve Knupp, A. (2003). The impact of forgiveness on adolescent adjustment to parental divorce. *Journal of Divorce ve Remarriage*, 39(1-2), 135-165.

- Gallo, E. A. G., Munhoz, T. N., de Mola, C. L., ve Murray, J. (2018). Gender differences in the effects of childhood maltreatment on adult depression and anxiety: A systematic review and meta-analysis. *Child abuse ve neglect*, 79, 107-114.
- Gamarel, K. E., Jadwin-Cakmak, L., King, W. M., Lacombe-Duncan, A., Trammell, R., Reyes, L. A., ... ve Harper, G. W. (2022). Stigma experienced by transgender women of color in their dating and romantic relationships: Implications for gender-based violence prevention programs. *Journal of interpersonal violence*, 37(9-10), NP8161-NP8189.
- Gao, W., Ping, S., ve Liu, X. (2020). Gender differences in depression, anxiety, and stress among college students: a longitudinal study from China. *Journal of affective disorders*, 263, 292-300.
- Gibbs, A., Washington, L., Abdelatif, N., Chirwa, E., Willan, S., Shai, N., ... ve Jewkes, R. (2020). Stepping stones and creating futures intervention to prevent intimate partner violence among young people: cluster randomized controlled trial. *Journal of Adolescent Health*, 66(3), 323-335.
- Glowacz, F., Dziewa, A. ve Schmits, E. (2022). Intimate partner violence and mental health during lockdown of the COVID-19 pandemic. *International journal of environmental research and public health*, 19(5), 2535.
- Gómez-López, M., Viejo, C., ve Ortega-Ruiz, R. (2019). Well-being and romantic relationships: A systematic review in adolescence and emerging adulthood. *International journal of environmental research and public health*, 16(13), 2415.
- Gökçe, F.S., (2007). *Depresyon tanısı alan annelerin çocukları ve annelerine yönelik 'aileyi güçlendirici destek programı*. (Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara).
- Hailey Maier, E., ve Lachman, M. E. (2000). Consequences of early parental loss and separation for health and well-being in midlife. *International Journal of Behavioral Development*, 24(2), 183-189.
- Hald, G. M., Ciprić, A., Sander, S., ve Strizzi, J. M. (2020). Anxiety, depression and associated factors among recently divorced individuals. *Journal of Mental Health*, 1-9.

- Hanson TL, Mc Lanahan SS, Thomson E (1998) Windows on Divorce: Before and After. *Soc Sci Res*, 27: 329-349.
- Hardesty, J. L., Ogolsky, B. G., Raffaelli, M., ve Whittaker, A. (2019). Relationship dynamics and divorcing mothers' adjustment: Moderating role of marital violence, negative life events, and social support. *Journal of social and personal relationships*, 36(11-12), 3651-3672.
- Helsen, M., Vollebergh, W., ve Meeus, W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal of youth and adolescence*, 29(3), 319-335.
- Hindes, S., ve Fileborn, B. (2020). "Girl power gone wrong":# MeToo, Aziz Ansari, and media reporting of (grey area) sexual violence. *Feminist Media Studies*, 20(5), 639-656.
- Hou, F., Bi, F., Jiao, R., Luo, D., ve Song, K. (2020). Gender differences of depression and anxiety among social media users during the COVID-19 outbreak in China: a cross-sectional study. *BMC public health*, 20(1), 1-11.
- Hu, Y., Yiu, V., ve Clark, R. (2021). Etiology of Depression: Biological and Environmental Factors in the Development of Depression. *Journal of Student Research*, 10(4).
- Huff, S. C., Markham, M. S., Larkin, N. R., ve Bauer, E. R. (2020). Therapy for divorcing couples: Managing the transition out of the Relationship. *The Handbook of Systemic Family Therapy*, 3, 295-316.
- Hyde, J. S., ve Mezulis, A. H. (2020). Gender differences in depression: biological, affective, cognitive, and sociocultural factors. *Harvard review of psychiatry*, 28(1), 4-13.
- İbiloğlu, A. O. (2020). Mobbing (psychological violence) in different aspects. *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar*, 12(3), 330-341.
- Ji, N. J., ve Hong, Y. P. (2020). Effect of income level on adherence to antidepressant treatment in first onset depression outpatients. *Plos one*, 15(9), e0238623.
- Jiang, L., Drolet, A., ve Kim, H. S. (2018). Age and social support seeking: Understanding the role of perceived social costs to others. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 44(7), 1104-1116.

- Kef, S. (1997). The personal networks and social supports of blind and visually impaired adolescents. *Journal of Visual Impairment and Blindness*, 91, 236–244.
- Kelebek-Küçükarslan, G., ve Cankurtaran, Ö. (2022). Experiences of divorced women subject to domestic violence in Turkey. *Journal of interpersonal violence*, 37(5-6), 2443-2466.
- Keynejad, R. C., Hanlon, C., ve Howard, L. M. (2020). Psychological interventions for common mental disorders in women experiencing intimate partner violence in low-income and middle-income countries: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Psychiatry*, 7(2), 173-190.
- Kılıçarslan, S., Ve Şahan, B. (2021). Türk Toplumunda Boşanma: Kişisel ve Kök Aile Özellikleri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50(2), 1004-1032.
- Kołodziej-Zaleska, A., ve Przybyła-Basista, H. (2016). Psychological well-being of individuals after divorce: The role of social support. *Current Issues in Personality Psychology*, 4(4), 206-216.
- Kourti, A., Stavridou, A., Panagouli, E., Psaltopoulou, T., Spiliopoulou, C., Tsoia, M., ... ve Tsitsika, A. (2021). Domestic violence during the COVID-19 pandemic: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 15248380211038690.
- Krug E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B.ve Lozano, R. (Eds.) (2002). World report on violence and health. WHO: Geneva, Switzerland.
- Kumpasoğlu, B.G. (2019).The Relationship Between Perfectionism and Depression: Mediator Roles Of Perceived Social Support and Mattering.Master Thesis.Ankara: Middle East Technical University Social Sciences.
- Lakey, B. and Orehek, E.(2011). Relational regulation theory: A new approach to explain the link between perceived social support and mental health. *Psychological Review*, 118(3), 482-495.
- Lang, A. J., Kennedy, C. M., ve Stein, M. B. (2002). Anxiety sensitivity and PTSD among female victims of intimate partner violence. *Depression and anxiety*, 16(2), 77-83.
- Lazarus, S. A., Choukas-Bradley, S., Beeney, J. E., Byrd, A. L., Vine, V., ve Stepp, S. D. (2019). Too much too soon?: borderline personality disorder symptoms and romantic

- relationships in adolescent girls. *Journal of abnormal child psychology*, 47(12), 1995-2005.
- Lepore, S.J. (1992). Social conflict, social support, and psychological distress: Evidence of cross-domain buffering effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(5), 857-867.
- Li, Y., Li, D., Li, X., Zhou, Y., Sun, W., Wang, Y., ve Li, J. (2018). Cyber victimization and adolescent depression: The mediating role of psychological insecurity and the moderating role of perceived social support. *Children and Youth Services Review*, 94, 10-19.
- Li, Y., Lin, Z., ve Wu, Y. (2022). Exploring depression among the elderly during the COVID-19 pandemic: The effects of the Big Five, media use, and perceived social support. *International journal of environmental research and public health*, 19(20), 13534.
- Lin, K., Sun, I. Y., Liu, J., ve Chen, X. (2018). Chinese women's experience of intimate partner violence: Exploring factors affecting various types of IPV. *Violence against women*, 24(1), 66-84.
- Marroquin, B. (2011). Interpersonal emotion regulation as a mechanism of social support in depression. *Clinical Psychology Review*, 31, 1276-1290.
- Molnar, D.S., Sadava, S.W., Flett, G.L. and Colautti, J. (2012). Perfectionism and health: A mediational analysis of the roles of stress, social support and health-related behaviours. *Psychology and Health*, 27(7), 846-864.
- Murdock, N.L., 2012. Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları. Çev. Prof. Dr. Füsün Akkoyun. Nobel Akademi Yayınları. Ankara.
- Naser, A. Y., Alwafi, H., Amara, N. A., Alhamad, H., Almadani, M. A., Alsairafi, Z. K., ve Salawati, E. M. (2021). Epidemiology of depression and anxiety among undergraduate students. *International Journal of Clinical Practice*, 75(9), e14414.
- Neppl, T. K., Lohman, B. J., Senia, J. M., Kavanaugh, S. A., ve Cui, M. (2019). Intergenerational continuity of psychological violence: Intimate partner relationships and harsh parenting. *Psychology of violence*, 9(3), 298.

- Nunes, C., Martins, C., Ayala-Nunes, L., Matos, F., Costa, E., ve Gonçalves, A. (2021). Parents' perceived social support and children's psychological adjustment. *Journal of Social Work, 21*(3), 497-512.
- Oktan, V. (2005). Yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeyinin ergenlerdeki öfkenin gelişimine etkisi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 21, 183-192.
- Ögel, K., Boravat, C., Sağduyu, A., Aker, T., Tamar, D., (2003). Depresyon ile İlgili Bilgi ve Tutumlar: İstanbul Örneği. *Türk Psikiyatri Dergisi. 14*(2):89-100.
- Oginni, O. A., Oloninyi, I. O., Ibigbami, O., Ugo, V., Amiola, A., Ogunbajo, A., ... ve Mapayi, B. (2021). Depressive and anxiety symptoms and COVID-19-related factors among men and women in Nigeria. *Plos one, 16*(8), e0256690.
- Özdemir, İ. (2013). *Aile yanında yaşayan ve ailesinden ayrı yaşayan üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek, stresle başa çıkma tarzları, kaygı düzeyleri ve psikolojik belirtiler açısından karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi).
- Özdemir, U. (2007). An evaluation of adolescents from divorced families. *Vulnerable Children and Youth Studies, 2*(3), 227-231.
- Peraica, T., Kovačić Petrović, Z., Barić, Ž., Galić, R., ve Kozarić-Kovačić, D. (2021). Gender differences among domestic violence help-seekers: socio-demographic characteristics, types and duration of violence, perpetrators, and interventions. *Journal of Family Violence, 36*(4), 429-442.
- Piccinelli, M., ve Wilkinson, G. (2000). Gender differences in depression: Critical review. *The British Journal of Psychiatry, 177*(6), 486-492.
- Piccinelli, M., ve Wilkinson, G. (2000). Gender differences in depression: Critical review. *The British Journal of Psychiatry, 177*(6), 486-492.
- Riggio, H. R. (2004). Parental marital conflict and divorce, parent-child relationships, social support, and relationship anxiety in young adulthood. *Personal Relationships, 11*(1), 99-114.
- Rodwell, J. and Munro, L. (2013). Relational regulation theory and the role of social support and organisational fairness for nurses in a general acute context. *Journal of Clinical Nursing, 22*(21-22), 3160–3169.

- Rosenthal B. ve Wilson W(2003). Impact of exposure to community violence and psychological symptoms on college performance among students of color. *Adolescence* 38(150):239-249.
- Sabour Esmaceli, N., Yaacob, S. N., Juhari, R., ve Schoebi, D. (2015). Predictors of psychological distress among divorced women in Iran. *Journal of Divorce ve Remarriage*, 56(3), 248-259.
- Sarason, I. G., Sarason, B. R. (2009). Social Support: Mapping the Construct. *Journal of Social and Personal Relationships*, (26)1: 113-120.
- Saykan, E., 2016. Depresyon Hastaların İrritabl Barsak Sendromu Semptom Sıklığı ve Depresyon Şiddetiyle İlişkisi. Uzmanlık Tezi. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı. Ankara.
- Schalkwyk, G. (2005). Explorations of Post-Divorce Experiences: Women's Reconstructions of Self. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 26(2), 90-97.,
- Sevim, Y., Güldeste, A., Öner, C. (2016). Boşanan Erkeklerin Sorunları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Elazığ İli Örneği), *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (2), 293-312.
- Sheikh, F., Koolae, A. K., ve Zadeh, M. R. (2013). The Comparison of Self-differentiation and self-concept in divorced and non-divorced women who experience domestic violence. *International journal of high risk behaviors ve addiction*, 2(2), 66.
- Sherry, S. B., Law, A., Hewitt, P. L., Flett, G. L. and Besser, A. (2008). Social support as a mediator of the relationship between perfectionism and depression: A preliminary test of the social disconnection model. *Personality and Individual Differences*,45(5),339-344.
- Shiralinia, K., Cheldavi, R., ve Amanelahi, A. (2018). The effectiveness of compassion-focused psychotherapy on depression and anxiety of divorced women. *Journal of Clinical Psychology*, 10(1), 9-20.
- Song, G. J., Rao, H. Y., Gao, Y. H., Feng, B., ve Wei, L. (2019). Incidence of depressive disorders and related independent risk factors in patients with chronic hepatitis C. *Zhonghua gan Zang Bing za zhi= Zhonghua Ganzangbing Zazhi= Chinese Journal of Hepatology*, 27(1), 33-38.

- Strizzi, J. M., Koert, E., Øverup, C. S., Ciprić, A., Sander, S., Lange, T., ... ve Hald, G. M. (2022). Examining gender effects in postdivorce adjustment trajectories over the first year after divorce in Denmark. *Journal of Family Psychology*, 36(2), 268.
- Sukeri, S., ve Man, N. N. N. (2017). Escaping domestic violence: A qualitative study of women who left their abusive husbands. *Journal of Taibah University medical sciences*, 12(6), 477-482.
- Süleymanov, A. (2009). Çağdaş Türk toplumlarında aile ve evlilik ilişkileri. *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5 (17), 7-18.
- Sümer, A. S., (2008). Farklı öz-anlayış (self-compassion) düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinde depresyon anksiyete ve stresin değerlendirilmesi (Doctoral Dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Şahin, T., (2015). *Sadece otistik çocuğu olan annelerin kaygı ve depresyon düzeyi ile sağlıklı kardeş/kardeşlere sahip ve otistik çocuğu olan annelerin kaygı ve depresyon oranlarının karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. İstanbul).
- Şentürk, Ü. (2008). Aile kurumuna yönelik güncel riskler. *Aile ve Toplum Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5 (17), 7-31.
- Tamar, M., Özbaran, B., 2004. Çocuk ve Ergenlerde Depresyon. *Klinik Psikiyatri*, 2, 84-92.
- Taubes, S. (2020). *Divorcing*. New York Review of Books. ISO 690
- Thatcher RW, John ER(1975). Information and mathematical quantification of brain states. In: *Behavior and Brain Electrical Activity*, N. Burch and H.L. Altchuler, (eds.) Plenum Press.
- Tomlinson, C. S., Rudd, B. N., Applegate, A. G., Diaz, A., ve Holtzworth-Munroe, A. (2022). Evaluation of court-initiated randomized controlled trial of online parent programs for divorcing and separating parents. *Journal of Family Psychology*.
- Tucker, D. M., ve Luu, P. (2007). Neurophysiology of motivated learning: adaptive mechanisms underlying cognitive bias in depression. *Cognitive Therapy and Research*, 31(2), 189-209.
- Tunalı, S. B., Gözü, Ö. ve Özen, G. (2016). Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması "Karma Araştırma Yöntemi". *Kurgu*, 24(2), 106-112.

- Uçan, Ö. (2007). "Boşanma Sürecinde Kriz Merkezine Başvuran Kadınların Retrospektif Olarak Değerlendirilmesi", *Klinik Psikiyatri*, 10, 38- 45.
- Uşaklı, H., 2013. Eşinden Ayrılmış Annelerin Görüşü Açısından Çocuklarının Sorunları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 195-208.
- Uzdu, Y.S. (2016). *18-60 yaş arası sedef hastalığı tanısı almış bireylerin; depresyon ve sosyal kaygı düzeyi ile 18-60 yaş arası sedef hastalığı almamış bireylerin; depresyon ve sosyal kaygı düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı. İstanbul).
- Valpied, J., Hegarty, K., Brown, S., ve O'doherty, L. (2020). Self-efficacy and doctor support as mediators of depression outcomes following counselling by family doctors for intimate partner violence. *Family practice*, 37(2), 255-262.
- van Gelder, N., Ligthart, S., Astro, L., ve Oertelt-Prigione, S. (2021). Economic abuse amongst Dutch women (formerly) victimised by intimate partner violence and abuse: A mixed methods approach. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 24(2), 89-107.
- Viejo Almanzor, C., Leva Tamajón, B., Paredes Giménez, J., ve Ortega Ruiz, R. (2020). Bullying and psychological dating violence: The relation between two aggressive peer-behaviours. *Psicothema*, vol. 32, n. 4.
- Wang, J., Mann, F., Lloyd-Evans, B., Ma, R., ve Johnson, S. (2018). Associations between loneliness and perceived social support and outcomes of mental health problems: a systematic review. *BMC psychiatry*, 18(1), 1-16.
- Wauterickx, N., Gouwy, A., ve Bracke, P. (2006). Parental divorce and depression: Long-term effects on adult children. *Journal of Divorce ve Remarriage*, 45(3-4), 43-68.
- Wittenborn, A. K., Natamba, B. K., Rainey, M., Zlotnick, C., ve Johnson, J. (2020). Suitability of the multidimensional scale of perceived social support as a measure of functional social support among incarcerated adults with major depressive disorder. *Journal of Community Psychology*, 48(3), 960-976.

- Xu Q, Li S, Yang L. (2019). Perceived social support and mental health for college students in mainland china:the mediating effects of self-concept.Psychol Health Med., 24(5):595-604.
- Yamaç, Ö. (2009). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile stresle başa çıkma stilleri arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya).
- Yamaç, Ö. (2009). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile stresle başa çıkma stilleri arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya).
- Yıldırım, İ. (1998). Akademik başarı düzeyleri farklı olan lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,2(9),33-38.
- Yount, K. M. (2005). Resources, family organization, and domestic violence against married women in Minya, Egypt. *Journal of marriage and family*, 67(3), 579-596.
- Yu, M., Qiu, T., Liu, C., Cui, Q., ve Wu, H. (2020). The mediating role of perceived social support between anxiety symptoms and life satisfaction in pregnant women: a cross-sectional study. *Health and quality of life outcomes*, 18(1), 1-8.
- Zafar, N., ve Kausar, R. (2014). Emotional and Social Problems in Divorced and Married Women. *FWU Journal of Social Sciences*, 8(1).
- Zerihun, T., Tesfaye, M., Deyessa, N., ve Bekele, D. (2021). Intimate partner violence among reproductive-age women with chronic mental illness attending a psychiatry outpatient department: cross-sectional facility-based study, Addis Ababa, Ethiopia. *BMJ open*, 11(12), e045251.
- Zimet, G.D., Dahlen, N.W., Zimet, S.G. ve Farley, G.K. (1988) "The Multidimensional Scale of Perceived Social Support". *Journal of Personality Assessment*, 52, 30-41.

EKLER

EK-1. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli katılımcı,

Bu çalışma Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji yüksek lisans programı öğrencisi olan Aslı KANİZ tarafından yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmektedir.

6698 sayılı kişisel verilerin korunması kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca kişisel verileri korumak amacıyla gerekli tüm tedbirler alınacak ve verdiğiniz cevaplar **kesinlikle** gizli tutulacaktır. Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Sizden sorulan sorulara içtenlikle cevap vermenizi ve size en uygun gelen seçeneği işaretleme yapmanız beklenmektedir. Eğer çalışmayla ilgili herhangi bir şikâyet, öneriniz veya sorunuz varsa bu çalışmanın araştırmacısı olan Aslı Kaniz ile iletişime geçebilirsiniz.

Çalışmaya, bilime sağlayacağınız katkılarınızdan ve sabrınızdan dolayı teşekkür ederim.

Psk. Aslı Kaniz,

Yakın Doğu Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü / Klinik Psikoloji Bölümü

mail adresi: pskaslikanizi@gmail.com

EK-2. SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Aşağıdaki kişisel içerikli soruları lütfen cevaplayınız.

1- Cinsiyetiniz:

Kadın

Erkek

2- Eğitim Durumu:

Lise

Ön Lisans

Lisans

Yüksek Lisans/Doktora

3- Çocuğunuz var mı?

Yok

1 çocuk

2 çocuk

+3 çocuk

4- Toplam aylık gelirinizi aşağıdaki uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

2001-6000 TL

6001-10.000 TL

+10.000 TL

EK-3. ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemeniz için 1''den 7''ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini daire içine alarak içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor...) var.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet.

2. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor...) var.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet.

3. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 kesinlikle evet.

EK-4. YAKIN İLİŞKİLERDE PSİKOLOJİK ŞİDDET ÖLÇEĞİ

İnsanlar zaman zaman yakın ilişkide olduğu kişilerin bazı kırılcı/üzücü davranışlarına maruz kalabilirler. Bu kişi bazen bu davranışlarında ciddi olabilir, bazen bu davranışları şaka yoluyla sergileyebilir, bazen de bu davranışları ilgi ve sevgi ifadesi olarak sergileyebilir. Lütfen bir boşanma ile sonuçlanan ilişkinizi düşünün. Bu ilişkide aşağıda listelenen davranışları ne sıklıkta deneyimlediğinizi uygun şıkkı işaretleyerek cevaplayınız.

Boşandığım eşim	Hiçbir zaman	Sadece 1-2 Kez	Ayda 1-2	Haftada 1-2	Haftada 3-4	Hemen hemen her gün
1. Bir anlaşmazlık ya da tartışma sırasında yanımdan çekip gitti.						
2. Eğer onu terk eder ya da istediğini yapmazsam beni intihar etmekle tehdit etti.						
3. Duygularımın mantıksız ya da deli saçması olduğunu söyledi.						

EK-5. BECK DEPRESYON ENVANTERİ

- A** (0) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissetmiyorum.
(1) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum.
(2) Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum.
(3) O kadar üzüntülü ve sıkıntılıyım ki artık dayanamıyorum.
- B** (0) Gelecek hakkında umutsuz ve karamsar değilim.
(1) Gelecek hakkında karamsarım.
(2) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
(3) Geleceğim hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor.
- C** (0) Kendimi başarısız bir insan olarak görmüyorum.
(1) Çevremdeki birçok kişiden daha çok başarısızlıklarım olmuş gibi hissediyorum.
(2) Geçmişime baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğunu görüyorum.
(3) Kendimi tümüyle başarısız bir kişi olarak görüyorum.

EK-6. ETİK KURUL İZİNİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

09.05.2022

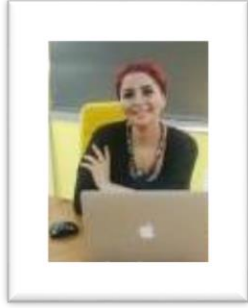
Sayın Aslı Kanizi

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2022/1129 proje numaralı ve **“Boşanmış Bireylerde Algılanan Sosyal Destek, Psikolojik Şiddet ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

EK-7. ÖZGEÇMİŞ**Aslı KANIZI UYSAL**

Psikolog

E-Posta Adresi **pskaslikanizi@gmail.com**Doğum Tarihi **26/05/1989**Telefon **90 (530) 345 49 89**Adres **Türkiye - İstanbul(Asya) - Kadıköy**

Kişisel Bilgiler

Cinsiyet **Kadın**Uyruk **Kuzey Kıbrıs T.C, Türkiye Cumhuriyeti**Sürücü Belgesi **B**

İş Deneyimleri

ANATEM DANIŞMANLIK

Pozisyon: psikolog

Sektör: psikolojik danışmanlık merkezi

Başlangıç :(2018-...)

1 yılPozisyon **Akademik Koordinator**Firma Adı **EDUPROFILL INVESTMENT**Şehir **İstanbul(Avr.)**Firma Sektörü **Eğitim**Başlangıç Tarihi **07.2017**Bitiş Tarihi **Hala çalışıyorum**Çalışma Şekli **Sürekli / Tam zamanlı**

İş Tanımı Eduprofill investment çatı danışmanlık şirketi altında kurucu psikolog , rehberlik akademik koordinatör ve rehberlik ve uygulamalı branşlar ana bölüm başkanlığı yapmaktayım.

2 yıl

Pozisyon **Uzman Psikolog**

Firma Adı **Adel Danışmanlık**

Şehir **İstanbul (Avr.)**

Firma Sektörü **Klinikler**

Başlangıç Tarihi **05.2016**

Bitiş Tarihi **Hala çalışıyorum**

Çalışma Şekli **Yarı zamanlı / Part Time**

İş Tanımı **Dikkat odaklanma, hiperaktivite ve dikkat eksikliği, davranım bozuklukları, çift terapisi**

2 yıl

—

10 ay

Pozisyon **Psikolog**

Firma Adı **ADA Bakımevi**

Şehir **İstanbul (Asya)**

Firma Sektörü **Sağlık Hizmetleri**

Başlangıç Tarihi **09.2015**

Bitiş Tarihi **Hala çalışıyorum**

Çalışma Şekli **Yarı zamanlı / Part Time**

İş Tanımı **Kurum sakinlerinin psikologluğunu yapmak, kurum kuruluş ve idari operasyonel işlerini yürütmek .
Huzurevi sistemi danışmanlığı yapmak.**

3 yıl

Pozisyon **Koordinatör**

Firma Adı **ERA Kolejleri**

Şehir **İstanbul (Avr.)**

Firma Sektörü **Eğitim**

Başlangıç Tarihi **08.2014**

Bitiş Tarihi **07.2017**

Çalışma Şekli **Sürekli / Tam zamanlı**

İş Tanımı **ERA BİLİMSEL GELİŞİM MERKEZİ VE PDR BİRİMİ ZÜMRESİ
KOORDİNATÖRÜ**

- **ERA PDR Birimi 10 kampüs olmak üzere anakul, ilkokul, ortaokul ve lise etkinlik , danışmanlık takvim ve programlarının oluşturulması**
- **ERA ilkokul BGM Çalışmalarının Takviminin Oluşturulması**

- **ERA ortaokul BGM Çalışmalarının Takviminin Oluşturulması**
- **Yıllık BGM Planları, Dökümanları, Raporlama Sisteminin Netleştirilmesi**
- **ERA BGM sisteminin İtranetERA'ya aktarımı**
- **ERA BGM Veli Bilgilendirme Çalışmaları**
- **ERA BGM Öğrenci-Veli Dökümanlarının Planlanması**
- **ERA BGM Reklam Çalışmalarının İçerik Desteğinin Oluşturulması**
- **ERA BGM Sosyal Medya Çalışmalarına Destek**
- **ERA BGM Öğretmenlerinin Eğitim Yıllık Planlaması Ve Organizasyonu**
- **Öğretmen Bilgilendirme Sisteminin Kurulması**
- **Zihinsel gelişim programı Eğitimliği**
-
- **PDR birimi Organizasyon Şeması**
- **PDR Birimi Zümre Eğitim ve Organizasyon süreçleri**
- **PDR birimi öğretmen işe alım süreçleri**

EK-8. İNTİHAL RAPORU

Tez Kontrol

ORJİNALLİK RAPORU

% 10	% 9	% 1	% 4
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	asrjournal.org İnternet Kaynağı	% 1
2	www.gunes.com İnternet Kaynağı	% 1
3	www.kariyer.net İnternet Kaynağı	% 1
4	dspace.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	Submitted to Cyprus International University Öğrenci Ödevi	% 1
6	openaccess.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
7	Submitted to Istanbul Aydin University Öğrenci Ödevi	<% 1
8	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<% 1
9	9lib.net İnternet Kaynağı	<% 1